

પ વિ ત્ર ગા થા વાણી.

રેવરંડ એલ. એચ. મીલ્સ,

તે પૂર્વ તરફની ભાષાઓનો અમેરીકન વિદ્વાન
એમના અંગ્રેજી તરજુમા ઊપરથી

ગુજરાતી તરજુમો.

આક્સફર્ડનાં ક્લારેન્દન પ્રેસના ડેલીગેટોની
આસ પરવાનગીથી.

ભાષાંતર કર્તા.

અએર્પત મેહેરજીભાઈ પાલનજી માદન,

તે પારીસના એશયાતીક સોસાયટી દલ્હાદીનો સભાસદ, તથા
યદ્દર્શને, વંદિદાદ અને ઝોઈફ અવસ્તાનો ફ્રેંચ
ઊપરથી તરજુમો કરનાર.

લાગ પેહેલો.

મુંબઈ:

મુંબઈ સમાચાર છાપખાનામાં,

માર્ગિકજી પરભેરજી મીનાચેહેર હામજીનાએ છાપ્યાં છે

સને ૧૮૮૬.

THE
SACRED GÁTHÁS.
TRANSLATED INTO GUJARATI

FROM
THE ENGLISH TRANSLATION OF
REVEREND L. H. MILLS

WITH THE SPECIAL PERMISSION OF THE DELEGATES OF THE
CLARENDON PRESS, OXFORD.

BY
AERPAT MEHERJIBHAI PÁLANJI MÁDAN,

MEMBER, SOCIÉTÉ ASIATIQUE, PARIS, AND AUTHOR OF A GUJARATI TRANSLATION
OF THE VENDIDAD, YAÇNA AND THE KHORDEH AVESTA.

PART I.

Bombay:

PRINTED BY MANECKJI BURJORJI MINOCHERHOMJI AT THE
BOMBAY SAMACHAR PRESS.

1889.

મરહુમ માતવંત

શેઠ જમશેદજી નશરવાનજી પીટીટ, જે૦ પી૦,

હેઓ! જરદાશ્તી ધર્મના અભ્યાસને ઊત્તેજન અને
આશ્રી આપવા માટે બહુ ઊણટ ધરાવતા હતા,

તેમની

પવિત્ર યાદગારીને

આ પુસ્તક

અર્પણ કર્યું છે.

ત્રી બા યો.

અવસ્તાનો સર્વેથી પુરાતમ ગણતો બાગ ગાથાઓને નામ આપાય છે. તે પેગમ્બર અથવા જરથોસ્તના અને તેમના તુરતના સાર્ગેદાના હાથે લખાયલા તરીકે સાબિત થયા છે. જરથોસ્તી ધર્મમાં નીતીનાં ને જીવેરાતો સમાયલાં છે, તે સઘળાં આપણને આ ગાથાનાં લખાણો પુરાં પાડે છે, અને તેથી તે ઊપર ખાસ ધ્યાન આપવાની દરેક જરથોસ્તીની ફરજ છે. આ લખાણો ઘણા અસહી વખતનાં હોવાથી, તે સમજવાં બહુ મુશ્કેલ પડે છે, અને આજ સુધી તેના ને તરજુમા થયા છે તે વધતા ઓછા ખામી ભરેલા છે, એમ તે તરજુમા કરનારાઓ પણ કબૂલ રાખતા આવ્યા છે. પણ છેલ્લાં ડાકટર મીલ્સ નામે એક અમેરીકન વિદ્વાને તેના તરજુમા બહાર પાડ્યો છે, તે સઘળા પુરોપયન તેમજ દેશી વિદ્વાનોમાં એકસરખી પ્રસન્નતા મેળવી શક્યો છે; અને તે ઊપરથી આ ગુજરાતી તરજુમા પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે. વળી પોતાના તરજુમા ઊપરાંત ફેટલાક મુશ્કેલ ફકરાઓના, પેહલવી તથા સંસ્કૃત તરજુમા કરનારાઓએ ફરેલા અર્થ પણ તેણે ટાંકી બતાવ્યા છે, ને મુખ્ય ફરી વિદ્યાર્થીઓને અગતના થઈ પડશે. દસ વરસની લાંબી મુદત એ વિદ્વાને ખુદ ગાથાના અભ્યાસ પાછળ રોકી છે. તેની બીકટ બાબા સમજવા મઠે તેણે જેમ જાનશનાસીના કાનુન પ્રમાણે સંસ્કૃતનો ઊપયોગ કર્યો છે, તેમ પેહલવી તથા નેર્સોસંઘના સંસ્કૃત તરજુમાઓનો, તેમજ સામાન્ય રીતે જરથોસ્તી ધર્મક્રિયા અને તવારીખનો અભ્યાસ પણ સારો કર્યો છે, એમ તેના તરજુમા ઊપરથી જણાઈ આવે છે. દરેક હાના તરજુમા આગમ્ય દ બાબા તરીકે તે હાના દરેક ફકરાની મતલબ તેણે આપી છે, ને સાધારણ બાંચનારાઓને થોડો ઉપયોગની થઈ પડશે નહીં.

અહુનવધતિ ગાથાનું સાંકળીછાં.

					પાના.
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૨૯ મો	૧-૧૨
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૨૮ મો	૧૩-૨૫
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૩૦ મો	૨૬-૩૭
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૩૧ મો	૩૮-૫૭
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૩૨ મો	૫૭-૭૨
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૩૩ મો	૭૩-૮૫
યજ્ઞસ્તોત્રા હા ૩૪ મો	૮૬-૯૮

સાચું જીવન

! સચ્ચી

ગાથા અહુનવદતિ.

યજુરનેનો હા રહ મો.

ગાયોની ફરીઆદ. જરથુસ્ત્રની પેગમ્બર તરીકે થયેલી
નેમણુક. મદદ મેળવવાને તેણે કરેલી વિનંતી.

અહુનવદતિ ગાથાનાં લખાણોમાં આ પ્રકરણ બીજું ગણાય છે. તે-
પણ તેને મં પેહલું મેલ્યું છે, કારણ કે તેની આ જગ્યા વધારે સ્વભાવીક
છે. ઇશ્વરી સત્ય પ્રગટ થવાના વખતની શરૂઆત એમાં દેખાડવામાં
આવેલી છે. અશો ઇરાનીઓ પાસે આપ્યેથી ગુજરાત સંધાનવાનું માત્ર
સાધન તેમનાં પશુઓ હતાં, જેમના પ્રતિનિધિ દાખલ ગાયોના આરમા
પોતાનો આવાજ કાઢે છે. અને એક દુષ્ણી ચએલી પ્રજાની ધર્મીજ
જરની હાજતો બોલે કરી, અહુર તથા તેની રાસ્ત હકુમતની ઉપમા
ધરાવનાર અપનેઘણું દુષ્ણ સાથે વિનંતે છે.

૧. એક બીજી અને આગળ વખતની “ પેદા થયેલાંઓની ક્યોદ ”ની યાદ આપી, તે પૂછે છે કે, મને શા માટે અને કોને માટે બનાવવામાં આવી છે ? અને કહે છે કે, સંક્રોથી હું ઘેરાઈ ગઈ છું. મારા હારા પાડેથીઓ તરફની ધાસ્તીથી તેમજ તેમના અરેખરા હુ-મલાઓને લીધે નીરાંતથી ચોક્કસ જગાએ મારાથી દરીદ્રામ રહેવાનું નથી, અને તે કારણથી મારું સુખ તથા મારી હૈયાતી ધાસ્તીમાં આવી પડ્યાં છે; આમ કહી તેણી આ અમેષાસ્પન્દો (અહુર તથા અપ)ને વિનવે છે કે, સુધરેલી ઢપની ખેતી કરવાના ક્યોદ મને શિખવો, તથા મારું પાળણ કર્ત્તાઓને ખેતીના ધંધામાં કાયમ કરો, કારણ જે સંક્રો વિષે હું ક્યોદ કરું છું, તેનો માત્ર ધલાજ એજ છે.

૨. રાસ્ત હકુમતની બાપમા ધરાવનાર અપને અહુર આ પ્રમાણેનો સવાલ પૂછીને જવાબ વાળે છે કે, ગાય બાપર જે જાસ્તી ગુજરે છે, તેને મારી હાવવાને માટે તમે કોને તેણીના રક્ષણ કર્ત્તા દર્શાવો છે ? આ સવાલ જોડે તે એવો દસારો કરે છે કે, તેણીને માથે કોઈ સરદાર પ્રથમથીજ નેમવો જોઈતો હતો, કે જે તેણી સામેના સંક્રો દૂર કરતે, તેણીનાં (યાને તેણીને રાખનારાં) લેકોને મક્કમપણે ખેતી કર્યા જવાની તથા બર્વાદને લગતાં કામોની તરખિયત આપતે, અને નાશકારક હુમલાઓ પાછા હાવતે.

૩. અપ જવાબ વાળે છે કે, તેણીનાં સંક્રો અનિવાર્ય હતાં, તે દૂર કરી શકે એવો કોઈ પણ સરદાર નેમી શકાય એમ ન હતું, કારણકે કોઈ પણ ગુપ્ત એવો નથી, કે જે પોતે ગેરહનસાફીના હીસ્સો ધરાવવા વગરનો. અને તે સામે અનુનથી ગુસ્સો જાહેર નહીં કરનારો હોય. મામલો આવો હોવાનું કારણ શું છે, તેનો જવાબ હું આપી શકતો નથી. આ સવાલ જેમાં અરાધનાં મૂળની, ખુલાસો ન થઈ શકે એવી, બિંદી બીના સમા-એલી છે, તે ક્રીસ્મતના સેતારાઓને ચલાવનાર અસરોનાં મૂળ સાથે સંબંધ ધરાવે છે; ધર્મ સંબંધી જે સચ્ચાઈઓ રતુ તરફથી (૩૦ માં પ્રકરણમાં જણાવી છે તેમ) પ્રગટ કરાય છે, તે આ બિંદી બીનાઓનો બની શકે એટલો જવાબ વાળશે એવી નેમ રાખવામાં આવી હતી, અને તેટલા માટે જે સઘળાઓ માટી હીમતનાં કામો માથે લે છે, તેઓ (તમારા) તાપેદાર અમેષાસ્પન્દ અપ આગળ નહીં, પણ ખુદ તમે મજૂદની આગળ પોતાની અરજ ગુજારે છે, કે જે (મજૂદ) હૈયાતી ધરાવનારાઓમાં સ-વેથી માટે છે, અને તેજ એટલો તેમની અરજો તથા સવાલોનો જ-વાબ વાળવાને શક્તિવાન છે.

૪. આ પેળાએ જરથુસ્ત્ર હાજર હતો એમ (આ હા રચનાર) કવિ ધારે છે. તે (યાને જરથુસ્ત્ર) અત્રે વચ્ચે પડે છે અને અષ્ટમે (મજ્ઞની) ને ઊપાસના હમણા કરી હતી, તેને તેટલો આપે છે. તે એકરાર કરે છે કે, અહુર મજ્ઞદ પોતેજ, તેણે પ્રથમ જાહેર કરેલી ખીનાઓ અને આપેલા હુકમો, જે દુરમની ધરાવનારા દેવો તેમજ ભલાં અથવા ખુરાં માણસોનાં કામોથી પાર ઊતર્યા છે, તે વિષે સંદેશી વધારે ખબરદારી ધરાવે છે. વળી તેને માટે તે (જરથુસ્ત્ર) કહે છે કે, તે (યાને અહુરમજ્ઞદ) ભવિષ્યમાં તેઓ શું કરશે તેથી પુરતો વાંકે છે. એક અચ્યુક ન્યાયાધીશ પૈં ભલાં અને ખુરાં વચ્ચેનો તફાવત તે બરાબર ઓળખી શકે છે, અને તે ઊપરથી ભવિષ્યનાં સંકેટો અથવા બદલાનો આપણો હીસો તે નિર્માન કરે છે.

૫. અહુર તથા અપને વિનંતી કરવામાં ગાયોના આત્મા સાથે તે સામીલ થાય છે. ભલા તથા ખુરાઓ વચ્ચેનો તફાવત પીછાણી અહુર ખુરાઓને સજ્ઞમે પોહોંચાડે છે, એવી તેની ને શક્તિ (૪ થા શ્લોકમાં) તેણે કબુલ રાખી છે, તેની રૂયે પાપીઓનો વાજખી રીતે નાશ થશે, એમ તે સમજે છે. પણ રખેને તે સજ્ઞ તેના ઉપર તથા ગાયો ઉપર ઉતરે એવા પોતાને ઉપજેલા શક ઉપરથી તે અહુરને સવાલ કરે છે, તથા તેની પાસે દયા માગે છે. “આ હું તને પૂછું છું, અહુર! મને તે સાચું કહે!” એવા શબ્દો સાથે સર થતા શ્લોકોવાળાં પાછળ આવતાં અસરકારક કીર્તનમાં તે ને મજબૂત આતરી સાથે બોલે છે, તેવી આતરી ધરાવતો તે આ હુકાણે જાણતો નથી.

૬. શેવટે અહુર, પોતાના સવાલોની નેમ ખતાવીને, તેમનો જ વાગ્ય પોતેજ વાળે છે; રસ્તે હકુમત (ની ઉપમા ધરાવનાર અપ) સાથે પુરતી દીલસોજી ધરાવે એવો કોઈ કારોબારી સરદાર હજી શોધી કાઢાડવામાં આવેલો ના શોધી કહાડાયેલો સંભવ નથી, પણ હું પોતેજ એકને પસંદ કરીશ. આમ કહીને તે ગંભીરાઈથી જરથુસ્ત્રને તે આદા ઉપર નેમલો જાહેર કરે છે. અને તે બોલે છે કે, જરથુસ્ત્ર મારાં ભલાં મનની ગેમી પ્રેરણાથી તથા મારા અપને ભોમ્યા તરફિ લેઈને અંદાજથી રહેનારા ઉદ્યોગી લોકોને, સાથે ભેગાં કરી, તેમના સદ્યુગોનો પાયો કેળવણી લેવા તથા બચાવ કરવા શિખવા ઉપર નક્કી કરવાનું કામ, અત્યારસુધી થયું છે, તે કરતાં વધારે સારી રીતે બળવશે.

૭. અહુર, ગાયોના આત્મા અને રાસ્ત કારોઆરની ઉપમા ધરાવનાર અપ વચ્ચે ચાલતી વાતચીત સાંભળવા ને પ્રમાણે જરૂરશુર સામીલ થયા હતા, તેજ પ્રમાણે અપ સિવાયના બીજા અમેષાસ્પન્દો અને સામીલ થાય છે, અને અહુરએ કરેલી નેમણુક તેઓએ સાંભળી ન હોય, અથવા તેમને સમજ પડી ન હોય. તેમ સવાલ કરે છે. તેઓ કહે છે કે, અપની સાથે સમજને મજૂરએ અકલથી બરેલો પવિત્ર કલમ બહાર કાઢે છે. તથા ગાયો અને હાલતમંદો માટે ગારાક પુરો પાડ્યો છે, પણ શરીર તથા મનનો નિભાવ કરવા માંડતાં કુર્માનોવાળો માંત્ર લોશમાં પ્રગટ કરી શકે એવું પુરતું બલું મન ધરાવનારો કાણુ છે ?

૮. જાણે આ આ વાંધા નરમ પાડી નાખવા માટે જરૂરશુરની નેમણુક વિષેનો પોતાનો દરાવ અહુર પાસે કાઢી સાંભળાવે છે. ગેબીપ્રરણાથી જરૂરશુર એ એકલાએજ આ કુર્માન સાંભળેલું હોવાથી, તે દુનીઆના લોશમાં તેજેજ બહાર કર્યું. એવી દૃષ્ટિ તેણે (અહુરએ) બતાવી, તે બહાર કરવાની તેને સત્તા આપી. તથા તે ને જોલે તે એક સત્તા દાખલ કહુલ રખાય એવા તેને દરજ્જે કરી આપ્યો.

૯. પણ તેજામાં એક ન ધારેલી મુશ્કેલી ઉભી થઈ. ગાયોના આત્મા ઉપર તેણીના રક્ષણ કર્તા દાખલ મુંદ્રી કહણએલા શુષ્કના દેખાવથી કશી અસર થઈ નહીં. અવસ્તાના બીજા ભાગોમાં જેમ જરૂરશુરને એક અર્ધા ફરેસ્તા તરીકે લેખવામાં આવ્યો છે, તેમ ગણવાને બદલ, તેના સુખનોને એક નામદ શુષ્કના અવાજ સર્જા તેણી લેખે છે, અને જાણવે છે કે, 'મ' તો પાદશાહના જેવા દરજ્જા તથા ગુણો ધરાવનારા અને પોતાની આહિશા અમલમાં મૂકી શકે એવા સરદાર મળવાવાનો વધી રાખી હતી; વળી અમેષાસ્પન્દો જાણે સાતમાં રલોકમાં તેઓએ શું ચવાડે અથવા જરૂરશુર તરફ તીરસ્કાર બતાવવાનેજ અર્થે સવાલ પૂછ્યો હોય તેજ, તેણીસાથે સામીલ થઈ ને પૂછે છે કે, એક અરેખરો બળવંત મદદગાર ક્યારે પુરો પાડવામાં આવશે ?

૧૦. આજો થયે આવકાર મળવાથી મુલ બીહીવા વિના જરૂરશુર તુરતજ ધર્મચુર અને પેગમ્બર તરીકેના પોતાના આદ્ધા ઉપર દાખલ થાએ છે, તથા દુનીઆના લોશ તરફથી અહુરની વિનંતી કરે છે. ક્ષત્ર, અપ અને વોહુમનો અમેષાસ્પન્દોનાં નામોના અર્થ પિછાનીને અહુરને તે અરજ કરે છે કે, લોશને તેમનાં સંદેશોમાંથી ઊગારવાને રાસ્ત હકુમતવાળો પાદશાહ આપ્યો; તથા દુનીા થયલા લોશ તરફથી ગાયોના આત્માએ પોતાની ફરયાદ

રજુ કરતાં જે શાંતી અને સુખ મેળવવાની આદેશ આપી હતી, તે તેમને આપવાં. આ અરજ કરતી વખતે તે મજબુત બરસા સાથે જણાવે છે કે, સુખનો પ્રથમ માર્ગિક અને તે બક્ષીસ આપનાર દેવો નહીં પણ અહુર છે.

૧૧. તે પછી, સઘલાં સાધનો તુરતને તુરત મેળવવાને તે આતુર થયો હોય તેમ, તે રસ્તે હકુમત, પાદશાહી સત્તા અને અહુરનું બલું મન, ગાયના આત્માએ જેમની તરફથી અરજ ગુજરી હતી, તેમને માટે મેળવવાની વિનંતી કરે છે, એટલુંજ નહીં પણ તે ક્યારે મળશે તેની પુછપરછ ચલાવે છે; અહુરને તે કાલાવાલા કરે છે કે, જે મોટું કામ મેં માથે લીધું છે, તેને આતર મને તથા મારા સાથીઓને ઘણી મોટી મદદ આપવી.

(અજબ છે કે, આ હામાં આરમઠતિનું નામ એક પણ વખત જણાવવામાં આવ્યું નથી.)

તરજુમો.

(નેમાજ હોવને તમને, ઓ પવિત્ર ગાયોઓ !)

૧ તમને (ઓ અહુર તથા અષ !) ગાયો (એટલે અમારાં પવિત્ર ગાય દોર તથા અરો લોકો) ના આત્માએ મોટા અવાજે બુમો પાડી કહ્યું: કોને માટે તમે મને પેદા કરી છે, અને તમે કોની પાસે? મારો ઘાટ ઘડાવ્યો? ઝનુની (અએમના) તથા જસ્તી ગુજરનારા સત્તાવાળાઓના હુમલા, વેશન્યત, તુંદાઈ અને (ચાર લોકોનાં)^૧ બળના ફટકા મારી ઉપર પડે છે. તમારા સિવાય મને ઘાસચારો આપનાર^૨ બીજો કોઈ નથી, એટલા માટે (સુખ મેળવવાનું મારું માત્ર સાધન જે) ખેતરો (છે તે) માટે સારી (ખેતી) મને શિખવો.

૧. “કે મા તપટ” શબ્દનો અર્થ આહી એજ થઈ શકે. પેહેલવી તરજુમો કરનારે કદાચ “કે” ને બદલે “કત્તાઈ” વાંચ્યો હશે. તે આનો અર્થ “વલ મૂન લિ તુક્ષીડ (?) હોમાનમ ” કરે છે.

૨. અથવા પેહેલવી તરજુમો કરનારની જોડે ‘તવીશ્યા’ ને બદલે “તાયુર્યા” (હું ?) શબ્દ વાંચ્યો; હાથનાં લખાણોમાં “યુ” અને “વિ” અક્ષરો લગભગ એકસરખા લાગે છે.

૩. મારા સાંભલવા પ્રમાણે કેટલાંક લખાણોમાં “વસ્તા” શબ્દ મળ્યો છે. હાઉગને મળેલી એક કૌર્સિ નકલમાં પેહેલવી અક્ષર “વાસ્તી રીદાર” (વાસ્તરીદાર ?) શબ્દ મળે છે, જે “વસ્તા” ના જે અર્થ અન્ને આપ્યા છે, તે સાથે મળતો થાય છે.

અહુર ખાલે છે.

૨. આ ઊપરથી ગાયો (પવિત્ર ગાય ઢોરો) ના પેદા કરનારે^૧ અપને પૂછ્યું: તેં જ્યારે ગાયને પ્પનાવી ત્યારે (તેણીનાં સઘલાં કી-સ્મત ઉપર) સરદારી ભોગવે એવો તેણીનો રખેવાલ તારાથી કેવી રીતે નેમાયો હતો ? તેણીને માટે ઘાસચારા જેડે હુંનરમંદ તેમજ ચાલાક ભવિદ (કેવી રીતે તમે મેળવ્યો હતો) ? તમે કોને તેણીની (જીંદગાના) સરદાર તરીકે પસંદ કર્યો છે, ^૨ કે જે પુરુષો તરફના ધસારાઓ^૩ પાછા હાલવે ?

અપ જવાબ દે છે.

૩ તેને (યાને અહુરને) (અપએ) ધોતાની પવિત્રાધથી^૪ જવાબ વાળ્યો. (અમને મોટો ગુંચવાડો ઊપજ્યો હતો); (તેમના ધસારાઓ) મારી હાહાવાને શક્તિવાન^૫ હોય અને પેલે દ્વેષથી ખાલી હોય એવા સર-દાર (અમારાથી મેલવો શકાતો નથી); આવા પ્રકારની ચીજોમાં તે ચીજો

૧. અથવા “કયો સુકિત આપનાર નરદાર” અર્થ કરી તેને આગળી લાઇનમાંના “દાતા” શબ્દનો ક્રમે ગણવો; પેહેલવી તરજુમા કરનાર પણ તેનો અર્થ “મનુ” અથવા પવન નદૂકી હું પૂદાઈ” કરે છે. “ઉચ્ચતા” શબ્દ આહી માત્ર ક્રિયાવાચક રૂપમાં મળે છે.

૨. હાહાગે પાછલથી દંતકથાને અનુસરીને આ શબ્દનો અર્થ ‘બલદને કાપનાર (જખમી કરનાર)’ કીર્તિ છે, તે સાચું હું મળતો થઈ શકતો નથી. સ્પીગલ કે ચુરતી પાછલા જમાનાની દંતકથાનો એટલી હદ સુધી ઉપયોગ કરતા નથી(જ્યુઓ યજરનેનો હા ૩૧ મો ફકરો ૯ મો અને હા ૪૬ મો ફકરો ૯ મો).

૩. પેહેલવીમાં “અએઓમા અનાએરે જનિરનો” મળે છે.

૪. અથવા “આપા”ને બદલે “અપેમ” વાંચો. પેહેલવીમાં “અપવહિ-રતો પાસુઓ ગૂફત” મળે છે. ગાથામાં સંબોધન વિભક્તિને કર્તા વિભક્તિ દાખલ લેવાને હું મુદ્દલ ખુશી નથી.

૫ “સર-જન” સાથે “વૈશ્રજન” સરખાવો. પેહેલવીમાં “તનૂ સદારીહું” મળે છે.

(અમારા જોવાઓને) માલમ પડવાની નથી, કેજો (ધૈર્યની મેહરપાની અને ધૈર્ય પ્રગટ કરનારા^૧) બુલંદ આતશની^૨ નજદીક પોં-હોંચનારી (અને તેને ગતિ આપનારી) અસરો છે.

હૈયાતો ધરાવનારાઓમાં તે સર્વેથી બળવંત છે, કે જેની નજદીક જોવાઓ પોતાનાં કામ કર્યાં હોય છે, તેઓ આરાધના સાથે પોહોંચે છે. [તેને (આરાધના) માગવાની કશી જરૂર હોતી નથી !]

જરૂર અહીં વળે આવે છે. *

૪. મોટે પેદા કરનાર (પોતેજ) જે સુખનો (તેણે) કહેલા હતા, અને જે દેવોય તથા (બલાં અને બુરા) માણસોનાં કામોથી અત્યાર સુધીમાં પાર પડ્યા છે, તથા જે હવે પછી તેમનાથી પાર ઉતરશે તે વિષે સર્વેથી વધારે બખરદારી ધરાવે છે. તે (યાને) અહુર ખરૂં જોઈ પરાબર પીછાણી શકનાર ન્યાયાધીશ છે; એટલા માટે તે અમારે માટે^૩ જે ઇચ્છે તે થાઓ !

૧. જુઓ હા ૩૦મો ફકરો ૧લો: “વા રઓચેવીશ દરેસતા ઉર્વાન્.”

૨. પેહલવીમાં “રાપનો ઈરાસ્તો” મળે છે.

૩. પેહલવીનાં (ગ્રીક પુરુષમાં આ શબ્દ મળે છે; અને “કરુપા”ને ઘણીજ સેહલાઈથી પેહલી અનેક વચનમાં સમજાવી શકાય. જો એમ નહીં લેખએ તો “જેની કને હું કામ કરતો અને આરાધના કરતો અવીશ” એવા અર્થ થઈ શકે.

૪. અહીંથી એક અથવા વધુ રલોકો નીકળી ગયા હોય.

૫. “દએવાઈશ” શબ્દનો અર્થ દેવોની આરાધના કરનારાઓ, વખાણવા જોગ થઈ પડે, કારણ કે તે વધારે સામાન્ય અને તેટલા માટે વધારે સલામતી ભરેલો છે, પણ “મખ્યાઈશ” શબ્દ અંદર વપરાવતો લી-ધે તે અર્થ લેવાઈ શકતો નથી. એટલા માટે આપણને તેના બોહોલો અર્થ લેવો પડે છે. દેવોનાં કામોથી અને નહીં કે માત્ર દેવોને આરાધનાઓના કામોથી શુ બન્યું હતું, તેની અહુર ખરૂંદારી ધરાવે છે. આ શબ્દ કરણ વિભક્તિમાંથી ફેરવાવો જોઈએ છે.

૬. અમારે માટે એટલે અમે માનવીઓ માટે, અને અલખતાં અમે પારુપન્દો માટે નહીં.

૫. એટલા માટે અમે બંને—મારો આત્મા^૧ તથા ગાય માતા^૨નો- (આત્મા), બંને દુનીઆનું સુખ હાંસલ કરવા માટે, અહુરને વીનંતી કરતાં હાથો લાંબા કરીને અરજ કર્યે છીએ, જે વેળાએ તે મોટા પેદા કરનારને^૩ અમને (ઊપજતા) શક^૪ વિશે સવાલ કર્યે છીએ; (અને તે અમને જરૂર જવાબ આપશે).

(અમે તમને અરજ કર્યે છીએ કે,) પાપી માણસો જેહે અ-શોધથી રહેનાર શખસનો તથા જર્માન ખેરનાર ઉધ્યાગો શખસનો નાશ^૫ થાય નહીં !

અહુર.

૬. મોટો પેદા કરનાર, પોતાનીજ પ્રેરણા બુદ્ધિથી^૧ ભેદી ભંદ-ગી^૨ સમજી શકનાર સાહેબ (અહુર) આ પ્રમાણે બોલ્યો : આ

૧. આ શબ્દ ચોક્કસપણે પુરવાર કરે છે કે અહીં તેમજ આગળના સંતા-કમાં કોઈ માણસજ બોલે છે; અપનો આત્મા અલબ્ધતાં હાથ શકેજ નહીં.

૨. “અજ્યાઓ”ને કેટલાકો ધાતુ “જન” ઊપરથી નીકળેલો ગણે છે. જે ઉપરથી તો તેનો અર્થ હાંકવા લાયકની-ગાડીમાં જેડવા લાયકની યાને ઊપયોગમાં આવી શકે એવી ઊપયોગો ગાય થાય છે. ચોક્કસ ઊંમરની ગાય એવા સામાન્ય અર્થે વંદીદાદમાં વપરાતો શબ્દ, પુરાતન ગાથામાં અહીં વીશિષ્ણુ દાખલ વપરાયતા આ શબ્દ ઉપરથી નીકળ્યો હશે.

૩. “મજદાઓ” અને મેન્ના શબ્દોને એક સરખા ગણનારાઓ માટે મજબૂત સાબિતી કુદરે આ ગણાય છે. “શક ઊપજે તે વેળાએ ડહાપણને સવાલ કરવો” આ અર્થ દેખીતો ઘણોજ તારો લાગે છે; પણ હું આ સરખામણી કબુલ રાખતો નથી.

૪. પેહેલવીમાં “પવન યુમાનીકીહુ હમપૂરસાની” મળે છે; “દ્વધદી”નો ધાતુ “દી”.

૫. પેહેલવીમાં “અવાસીનિરનીહુ,” છે; પણ બીજાં કેટલાં “ફજ્યા-હતિશ્” નો અર્થ “ચાલુ જીંદગી” સારી રીતે થઈ શકે.

૬. અચોક્કસ છે. પેહેલવીમાં “ભેદ સમજી જવાની રહિત” એવો અર્થ મળે છે.

૭. પેહેલવીમાં “વિષૂપિરનો” શબ્દ છે, જે અહીં વધારે સારો અર્થ આપે છે; જુઓ યજરનેનો હા ૪૮માં કુદરે ૯માં. અહીં આપણે ઊપર જણાવેલા અર્થને બદલે “દુર કરવા જોગ આકૃત પોછાણનાર,” વાંચી શક્યે.

પ્રમાણે અમારે માટે (અમે અર્થેનારૂપને તરફથી) કોઈ ઇશ્વરી જ્ઞાન ધરાવનાર વડો કે અથવા સાથે દીલસે જી ધરાવનાર તથા (તેનીજ લાગણીવાળો) ને માયલો સરદાર (પેદુતો માટે) શોધાયો નથી; એટલા માટે જમીન ખેડનાર ઉદ્યોગી શખ્સના (એવા વડા તરીકે) તેને^૧ મેં ઠરાવ્યો છે !

અર્થેનારૂપને બોલો છે.

૭. મજદુર અક્કલને અનુસરતો ઇશ્વરી કલામ ઊત્પન્ન કર્યો છે, જે (કિયાની ભેટો માટે) ફળવંતપણુનો (ફળવંત જમીન કેમ કરવો તે શિખવનારો) માંત્ર છે, અથવા આ કામમાં તેની (મજદુરની) જોડે મલંતા થયો હતો. ગાયો માટે તથા ખાનારાઓ^૨ માટે તે વૃદ્ધિ કરનાર પોતાના (મૂકિત અપાવનારાં) ફર્માનથી ખોરાક તૈયાર કર્યો છે; પણ તે કોને ભણું મન બદલું છે, કે જે મોહોડે બોલીને માનવીઓને તે (ફર્માનો) જાહેર કરી શકે ?^૩

૧. આ ખતાવે છે કે, આગળ શ્લોકોમાં બોલનાર જરૂરજી હતો.

૨. કેટલાક લખનારાઓ પેહેલવી તરજુમાને કચ્છલ રાખી બેકા-યદે “અર્થેનારૂપ” વાંચે છે.

૩. નેર્ગીસ-ધ દસ્તુરનો તરજુમા અન્ને મં આપ્યો છે; તેનું કારણ એટલુંજ નથી કે તે જાણવાળો છે, પણ અર્થ અનુમાન ઉપર આધાર માટે પેહેલવી જોડે તે પણ અગતનો છે. તેનો તરજુમા આ પ્રમાણે થઈ શકે; વાંચનારે તેને એક નમુના તરીકે લેખવો, પણ ખાસ પસંદગીને ને લાયકનો તે કોઈ રીતે નથી. “આજુતોઈશ્” તથા “મરેતએઈશ્” શબ્દોના સંબંધમાં તેને તથા પેહેલવી તરજુમા કરનારને જુદાં જુદાં લખાણો મળ્યાં હતાં. બીજા ઉકાણે આ બંને શબ્દોનો અર્થ “ચપીહ” અને “અનશુતાઆન્” નેર્ગીસ-ધે કર્યો છે: “માંત્રની આ મોટાઈ ઇશ્વરે પોતાના જોડયા કામ કરનાર તરીકે અશોષનો સાથે મળીને ઊત્પન્ન કરી []. તે સર્વેથી મોટો દાના, ખાનારાઓને માટે ગારૂપદાના ટોળાં ખુદાં મળે છે; તથા સારી રીતે ભણેલા વિદ્વાનો આગળ વળી તે પેલા મોટી બીના ખુદા કરે છે. તારો કોણ છે, કે જે ઉત્તમ મનની બક્ષીસ ધરાવનારો થઈને, અબ્યાસ પાઠ્ય શિક્ષણોને તે બંને ચીજો મોહોડેથી આપે છે (શિખાવે છે) ?” એક અસલો વખતનો તરજુમા બોલ-

અહિંસા.

૮. આ માણસ, જરૂરથી સ્થિતમ, અહીં મારે માટે મળ્યો છે, કે જોણે એકલાએ^૧ અમારાં કૃત્તિનો સાંભળ્યા છે. અમારી મેહરબાનીતાં મહાભારત અને સંપૂર્ણ કામો અમારે માટે (યાને હું) મળે તથા અપને માટે (યાને તરફથી લોકોને) જાહેર કરવાની ઇચ્છા તે ધરાવે છે. એટલા માટે હું તેને સાફ રહેવાનું તથા દેખાવદાર (મોભાવાળી) જગા આપીશ.^૨

ગેહશ ઉર્વત (ગાયોનો અત્મા).

૯. આ ઉપરથી ગાયોનો અત્મા અફસોસ કરવા લાગે (અને બાલ્યો: હું દુઃખમાં પડ્યો છું) કારણકે મારા જામમાં (યાને જામ રૂઝાવવા માટે), પોતાની ઇચ્છા અમલમાં મળવાને અશક્ત એવો સરદાર, એક તબલા અને અશક્ત માણસનો અવાજ (મને મળ્યો છે), તે જ કે હું તો પોતાની ઇચ્છા ઉપર સરદારી ધરાવી શકે એવો, (અને પાઠ-

ખોલ મળવવાનો વડી રાખવો ગેરવાજબી છે. (ધાતુ સંબંધી) ગુણ કાંઈ સુધો નથી, પણ તે બતાવે છે કે જુદી જુદી નફલામાંના લખાણોમાં તકાવત હતો. એમ વારંવાર અને છે; અને કહેવાની જરૂર નથી કે, એવી કહેવાતી મુંબા ઉપરથીજ અસલ લખાણ મારી હાલતમાં લાવવાનો ઉપાય મળી શકે છે.

૧. ૧ હા શ્લોકમાં પોતે કહેલું અહીં પાછું કહે છે. ૧ હામાં જ “અએવા” શબ્દ છે, તે ઉપરથી અહીં પણ “અએવા” (યે ને અએવા) વાંચવાનું કાઢીને મન થાય, પણ પેલેલવા તરજુમા કરનાર આગળ જ અસલ નકલ હતી, તેમા “અએવા”=“અદૂક” શબ્દ હતો. “અએતુનો” અને “અદૂક” તેમાં અકરમાત આવ્યા હોય એમ ધારી શકાય નહીં.

૨. પેલેલવી તરજુમા કરનાર એજ અર્થ કરે છે; તેના “હૂદમૂનીહ” શબ્દ ઉપરથી ધાતુ મળે છે.

૩. કાર્મિ નકલ પ્રમાણે સુધારોને વાંચતાં પેલેલવી તરજુમાનો તરજુમા નીચે પ્રમાણે થઈ શકે: “આ બક્ષીસ મેં મેળવી []. કારણકે આ પુરૂષ-જરૂરથી સ્થિતમાન તે છે, કે જે અમારું શિખવેલું સાંભળતો હતો. અમે અહિંસામળદ માટે અને અહિંસાથી માટે તેની આદેશ છે [એટલે કે સંપૂર્ણતાથી બજાવેલી કરજ અને બલાં કામોની તે આદેશ

શાહી દરજ્જાવાળાની માફક પોતાનો ખાહેશ અમલમાં મેલી શકે. એવા) મેળવવા ઇચ્છું છું.^૧

અમેવારપદો. ^૨

તે કે જે તેણીને^૨ જોરાવર હાથનો મદદ આપી શકે, તે ક્યારે થશે (યાને ક્યારે દેખાવ આપશે) ?

જરથુશ્ત્ર.^૩

૧૦ ઝો અહુર ! તમે તથા ઝો અશોઈ ! તું આ (અમારા સાગેદો) ને (તેઓને જે ભયંકર નાશ અમલો પડે છે તેની સામે)^૪ ખુશાલી અને સુલેહ ભરી રામશનીવાલું રહેયાન તથા શાંતી આપનારું સુખ આપી શકાય એવી ભલાં મનથી (મુકરર થયલી ઇશ્વરને લગતી) પાદશાહી સત્તા આપો, કારણ કે, ઝો મોટા પેદા કરનાર ! આ ચોજ્ને પ્રથમ તું ધરાવે છે, એમ હું હંમેશા ધારતો આવ્યા છું.^૫

રાખે છે]. વળી તે એક ઇલાજ કરવો જણાવે છે, [ઝિયે કે દુનીઆમાંન-
દુજની સામે ઇલાજ કરવાનું તે જોડે કરે છે]; જે બાલવા માટે, પવિત્રાધા
ની જે સુખન તે બાલે છે તે માટે, તેઓ તેને ભલું રહેયાન આપે છે
[]. (શરેહ ઘણીવાર સાદ્યથી લખાયત્રી અને મુલ ભરી હોય છે.
કેટલીકવાર વળી અસલ લખાણ નકામું લેવું કરે છે, અને શરેહમાં સમ્યાધ-
જોવામાં આવે છે. જે શરેહ અગતની હોતી નથી તે હું અહીં ટાંકતો નથી.)

૧. બીજા પેગમ્બરોની મીસાલે જરથુશ્ત્ર કેટલીકવાર પોતાના સ્વદે-
શીઓ તરફથી ઘોડુંજ માન પામતો હતો, તે ગાયના આત્માના ઊપર પ્રમા
ણના અવાજથી માલમ પડે છે. (જુઓ વલી યજ્ઞરત્નેના હા ૪૬મા ફકરા ૧લા.)

૨. અથવા કદાચ “હોઈ”ને સ્વવાચક સર્વનામ ગણી તેને મ્વની માફક
પેહલા પુરુષમાં લેઈ શકાય. જો તેમ હોય તો આ ફકરો પણ ગેહશ-ઉર્વનજ
બાલતું હોવું જોઈએ.

૩. જરથુશ્ત્ર, ૨૧ અથવા ૨૧ની બદલી કામ કરનાર તરફિની પોતાની
નેમણ્યુક કબુલ રાખીને, પોતાની દેખરેખ હેઠલ મેલાયલા દુઃખી યતા લેધિ
તરફથી તુરતજ મદદ મેળવવાનો બંદગી કરે છે.

૪. જુઓ રલેક ૧લા, જેમાં દેખાડેલાં સંક્રો વીશે ઘડી ઘડી અહીં દ-
સારો કર્યો છે, તથા તે સામે મદદ માગવામાં આવી છે.

૫. પેરેલવી તરજુઓ, તેમાંની શરેહ કાહાડી નાખતાં, નીચે પ્રમાણે
જોવામાં આવે છે: ઝો અઝાહરમજદ, અષવહિશ્ત અને કાત્રવેર ! તમે અમને

૧૧ ઓ મોટા પેદા કરનાર, હૈયાત સાહેબ! (મારાં કામ અને ધર્મનો ફેલાવો કરવા માટેનું કૌવત મને આપવા માટે) મારી આગળ, ઉત્તમ અશોધ, (ધર્મરતને લગતું) ભહું મન (તથા તેની) પાદશાહી સત્તા ક્યારે ઊતાવળ કરતાં ^૧(આવશે) ? (કારણ કે તે વિના મારું કામ હું માથે લેઈ તથા આગળ વધારી શકું નહીં.) માટે અમારાં આ મોટાં કામને ખાતર તમે હમણાજ તમારી મદદ અમારે માટે મોટા જગ્યામાં ^૨ ઠરાવો. તમારા આ ખરોખરયાઓ ^૩ (તમારા સલાહકારો અને નોકરો)ની રેહમ પક્ષીસોના (ભાગીદારો) અમે યદ્યપે ^૪ !

મદદ આપો ! તેમજ વળી વોહુમન, (તમે પણ તે આપો તમે કે) જેઓ તેને રામશનીવાળું રેહયાન તથા ખુશાલી બક્ષો છે. હું વળી ધારું છું કે, આ ઝીજ પેહેલે તારી કનેથીજ મેળવી તથા હાંસલ કરી શકાય છે. (શરેહમાં મેહેજ તકાવત છે; પણ “વહ્મન”નો અર્થ “અલ્લા” પ્રમાણેજ થવો જોઈએ.)

૧. પેહેલવી તરજુમા ઊપરથા આ અર્થ દોસે છે; બીજી રીતે “મામખા”=(ધર્મનો ફેલાવો કરવા માટેનું મારું કામ પાર ઉતારવો) હું ઉતાવળે બાવું છું.

૨. પેહેલવીમાં “કમ્બેદ” શબ્દ છે.

૩. ઊપર કહેલા અમેપાર્ષદો, નેમની સાથે મળીને અહુર પોતાના લેખિ ઊપર હકુમત ચલાવી તેમને સુખ બક્ષે છે. (બાર્થોલોમાએ સાથે અઠ-કળમાં મળતો થઈને હું ધારું છું કે) “અલ્લા” શબ્દનો અર્થ પુરતી રીતે પેહેલવી “લન્મન્” શબ્દથી દેખાય છે. તૃત્યા વિભક્તિનો “એલ્લા” કબુલ રાખી શકાય તે શક્યમંદ છે. જો તેને કાયમ રાખવામાં આવે તો “ધરતમ્” ગુપ્ત હોવો જોઈએ, અથવા તો તૃત્યા વિભક્તિને છટ્ટી વિભક્તિ દાખલ લેખવો જોઈએ. લખેલી નકલમાં “અલ્લા” મળતો નથી, પણ “અંહામા” કરતાં તે વધારે સારો છે, કારણકે તે તેને વધારે લગભગ મલતો છે.

૪. એક અપક્ષપાત નમુના દાખલ નૈર્ઘોસંધનો તરજુમા હું આ પ્રમાણે કરું છું: તે બક્ષીસ મને ક્યાંથી મળશે, (તે બક્ષીસ કે જે) અપવહિરત, ગ્વહુમન, અને સહરંવર [એટલે કે પવિત્રાઈ, ઊત્તમ મન અને પાદશાહી છે, આ રીતે મને જે બદલો મળશે તેની જગ્યા ક્યાં છે ?]

આટલાણે તરજુમા એક બુલથી ગુચવાડામાં પડે છે, કે જે બુલ બાણ-બાજોગ તેમજ ધરો આપનારી છે, કારણકે શરેહમાં નૈર્ઘોસંધે તે બીજી રીતે

ચજ્જરનેનો હા ૨૮ મો.

મુખ્ય કરી ઈશ્વરી બક્ષેસ તથા સચ્ચાઈના સુખનો
જાણવા માટેની બંદગીઓ.

૨. જરથુસ્ત્ર પોતાના ઓશ્વાનાં કામો બેપર દાખલ થવા પછી (જુઓ હા ૨૯ મો, ક્રકરો ૧૧ મો), પોતાના ક્રેટલાદ વધારે નામીઆ સાથીઓના વપરાસ માટે, અને કદાચ (પણ તે કાંઈ બચ્ચીતજ નથી) ધર્મના ફેલાવા માટેની તમામ કોશિશની પ્રથમ આગેવાની કરનારને માટે, એક બંદગી જોડે છે. (જુઓ ગાથામાં જુદે જુદે ઉદાહરણે મહત્તા શબ્દો “ જરથુસ્ત્રને અને અને, ” “ વીશ્વારૂપને અને મને ” “ ક્રપચ્ચોરને અને મને. ”) આ જાણનાર તરીકે ગમે તેને દરાવવાની નેમ રાખી હોય; પણ આટલું ખુલ્લું જાણાય છે કે, તેને એક લાયક જગ્યાએ ધર્મગુરુ તરીકે અદુર અથવા તેના આતશ સનમુખ હોય લાંબા કરીને બોમો રહી, બીનસ્વાર્થા નેમથી, તથા ગાયોનો આત્મા જોઈ નિવારણ કરવા અર્થે જરથુસ્ત્રની તુરતનીજ નેમણુક થઈ હતી (જુઓ હા ૨૯, ક્રકરો ૧, ૬, ૮), તેની દલગીરી શાંત કરવા માટે, મિનાઈ બક્ષેસો મેળવવાની વિનંતી કરતો અહીં સીતાર્થો છે.

વાંચીને સુધારી છે. ગાથાના “ પદ્ધતિ-જનત ” શબ્દને બદલે તેના પેહેલવી અર્થ “ પાડદહિરનીનેડ ” ને અસલ શબ્દ ગણી તેના તેણે અર્થ ક્યાં હતો. આ પેહેલવી આધાર બીજો પુરૂષ અનેક વચનમાં છે, એમ તે પ્રથમ માની શક્યો નહોતો. પેહેલવી શરેણ કરનારે તેને ત્રિજો પુરૂષ એક વચનમાં લાંબો હોય તે સંબંધીત છે. નેરોસંઘ ગુચ્ચવાઈને તે બેપરથી તેના બાલિબાલ તરજુમો નીચે પ્રમાણે કરેછે:—ઓ “ તમે મોટા દાના ! સર્વેથી મોટી સરકરાજી મારફતે વધારે સારી રીતે (તે પવિત્ર કામ) રજુ થાય છે અથવા દેખાવ આપે છે. ” પણ શરેણમાં પેહેલવી “ પાડદહિરનો વાદુન્ચેન્ ” ને આગ્રાથ કાળમાં વાંચી, તે પોતાની જુલ સુધારે છે. શરેણમાં તે આ પ્રમાણે અર્થ કરે છે: [તે કાંઈપણ દાઘ વિનાની સરકરાજી (નહીં દાષ દઈ શકાય એવા કામ) થી બદલો દરાવો] તે પછી આગળ વધીને તે તરજુમો કરે છે કે, “ અહીં, આ સાહેબ તે બક્ષેસ છે (જે) અમારી (છે) અને (જે) તારી તરફથી અમારી કને (આવે છે.) ”

૩. તે, તેના જાણવવા પ્રમાણે **ભલાં મનની** મિનાઇ અશારતથી, **અહુરમજ્દની** નજદીક પોહિયે છે, અને આ કાંતી તેમજ મિનાઇ હાંદગી માટે અશોધથી મળતું માન તથા કાયદા મેળવવાની અરજ કરે છે, કે જેથી અમેષાસ્પંદની ઉપમા ધરાવનાર **અષ** લાયક થયલાઓને બેહરતી લોધાના જેવી હાલતમાં મેલે.

૪. જેમ વેદમાં દેવતાઓને વિનવવામાં આવે છે કે, તેઓએ આવીને અરજદારને ભક્તિનાં કામમાં મદદ કરવી, કારણકે સુક્તિ મેળવવા માટેના એકલો ઉપાય તેજ છે, તેમ આ કુદરામાં **અશોધ (અષ)**, **ભલાં મન (વોહુ મનંહ)**, **હથ્ર** (દૃશ્વરની આપેલી પાદચાડી હકુમત), **આરમદિતિ** (દીનદારોના આત્માની પાદીજગી)ને મદદ માટે વિનવવામાં આવે છે. અને જેમ વાર્ધક્યે બંદગીમાં જોવામાં આવે છે તેમ, **અમેષાસ્પંદોનું** સ્વત્વ તેમાં મજબુતીથી માલમ પડી આવે છે.

૫. જાણનાર ધણી પોતાનો આત્મા જાણે દૃશ્વરને અર્પણ કરી ચુક્યો હોય, અને અહુરમજ્દએ ફરવેલી પદ્મી ક્રિયાઓ તથા નીતીના કામને અમલમાં મેલવાથી મલતાં સુખ તથા બદલાનો ખરેખરો અનુભવ મેલ્યો હોય, તેમ કહે છે કે, જ્યાં સુધી મારા હાથમાં મત્તા રહેશે ત્યાં સુધી, ધર્મના ફેલાવા માટેનીજ એકલી આદેશથી, તે શિખવવાની કોશિશ કરતો હું રહીશ.

૬. ધણાજ આતુર અને ઊંડા ભક્તિભાવથી તથા મોટા ઉમંગ સાથે બોલતાં, **અશોધ** જાણે એક પુરૂષ હોય તેમ તેને તે પુરૂષે છે કે, હું તને ક્યારે જોઈશ, દૃશ્વરનાં **ભલાં મન**થી, અને સઘલાં ઉપરાંત અહુરની નજદીક પોહિંચવાનો માર્ગ બતાવનારી તાબેદારીથી હું પુરતો વધેક ક્યારે થઈશ ? પણ જો કે તે આ બુલંદ મતલબ ધરાવનારાં ભાવવાચક નામોને જાણે તેઓ પુરૂષો હોય તેમ બોલાવે છે, તોપણ તેમનો ખરો અર્થ મનની હાલત અને માણસના ગુણો બતાવે છે, એમ તે જાણતો ન હતો, એમ ધારવું અશક્ય છે: (તેની બોલવાની મતલબ એવી દીસે છે કે,) ઓ તું દૃશ્વરી અંશ ધરાવનારી અશોધ ! મારા તેમજ જે લોધિને અહુરએ મારા હવાલામાં સોંપ્યા છે તેમના આત્મામાં તું હાજર હોય, તેમ તને હું ક્યારે જોઈશ ? દૃશ્વરી અંશ ધરાવનારું બહુ મન મારા યજ્ઞમાનોની આ રચત સાથે ભગી ગયલું હું ક્યારે જાણીશ ? અમારા ધણીજ બક્ષીસ કરનાર અહુરને પોહિંચવાનો જે એકજ માર્ગ છે તે હું ક્યારે જાણીશ ? તે માર્ગ કાંઈ કલ્પિત “ફરેસ્તો” સમોષ નહીં, પણ તેનો ખરેખરો અર્થ જે “અહુર-

ની તાબેદારી કરવાનો” તે છે. આમાં જે ઊંડી ધર્મ લાગણીનો અથવા ભક્તિ ભાવનો સમાવેશ થયેલો છે, તે કરતાં વધારે ઉંડાણ જઈ શકાવાનું નથી. તે પછી તે પોતાની આ બુદ્ધિથી એકદમ નીચે આવીને, (ત્રિજ્જ લાઘન આપણને મળી છે તેજ હાલતમાં તેણે રચી હોય તો.) બાકી ઉંડે છે કે, માંત્ર (મંત્ર) જેવી બંદગીથી, અમારી પવિત્રાઈને અરાખ કરનાર અથવા અમારી જીંદગીને જોખમમાં નાખનાર અપવિત્ર પ્રાણીઓ તથા હેવાનોને, અમે ધણાજ કૌવત સાથે મારી હાલવી શક્યે છીએ,’ જે બીના બતાવે છે કે, હંમેશાની માફક તે વખતે પણ સર્વેથી નાચા ભક્તિભાવની જોડેજોડ વેદમ પોતાનો ટકાવ કરી શકતો હતો.

૭. તુરતજ પોતાને પ્રગટ થયેલી આ સમસ્યાઈ વિષે ધસાડો કરતાં, તે અહુરને એકવાર ફરીથી વિનવે છે કે, તમારાં ભણાં મન સાથે આવીને લુંટ કે દોહત નહીં પણ અપને લગતી બક્ષીઓ, તથા (પવિત્રાઈની બક્ષીસ આપનાર તરીકે) લાંબી જીંદગી અને તમારી બળવંત મેહેરખાની, તમારા આગેવાન આડ્યા જરથુસ્ત્રને (કે જેણે ઘણું કરીને આ હા બતાવ્યો હતો) અને મને યાને ક્રિયા કરનાર ધર્મગુરુને મારા સાથીઓ જોડે આપો, કે જેથી અમે સધલાઓ સાથે મંત્રીને પુનઃપાર હથીઆરોથી નહીં, પણ તમારા બુદ્ધિ અને પવિત્ર કલામિથી, અમંત્રો સંસયાનોનો જે લુંટારાઓએ નાશ કર્યો છે, અને જેઓ હજી પણ દીનદારને લુંટકાટ તથા જાસતી ગુજારીને હેરાન કરશે એવો સંભવ છે, તેમના તરફનાં સંકેટોને અમે દૂર કરી શક્યે. (શુઓ હા ૪૪મો ફકરો ૨૦મો.)

૮. જાણીજોઈને એક સુંદર અનુપ્રાસ લાવવા માટે તે અપને વિનવે છે કે, મને અપિ આપો, એટલે કે ભણાં મનથી મેળવાતો આશિર્વાદ આપો. આરમંઈતિને પણ અહુરની જોડે તે વિનવે છે; આ પ્રસંગે તે પાદશાહ વીરતાસ્પના અને પોતાના કાયદા માટે વિનંતી કરે છે કે, અમને તે સુખ મેળવી આપનારો માંત્ર સાંભલવાની શક્તિ આપો કે જે મેળવવાનીજ આ આપ્યા હાની મનુષ્ય છે.

૯. આ ફકરામાં એકવાર ફરીથી કત્તા અલંકારો ભાષા વાપરે છે, અને એકજ લાઘનમાં “વહિરત” શબ્દ ત્રણ વાર વાપરે છે. અપ (જેને અહીં અવસ્તામાં પેહેલીજવાર “વહિરત”વાને ઉત્તમ વિશેષણ લગાડવામાં આવ્યું છે તેની) સાથે અહુર એકજ વિચાર ધરાવતો હોય તેમ લેખી, અહુર પાસે ઉપલાજ પ્રકારનો આશિર્વાદ મેળવવાની વિનંતી કરે છે; અને આ પેળાએ

તે આ અરજ પોતાને માટે અને કૃષ્ણોસ્ત્રને માટે ગુજારે છે. પણી તે આ આશિર્વાદ આ દુનીયા માટે નહીં, પણ “ભલાં મનના સઘલા જમાનાઓ” માટે ઇચ્છે છે યાને ખેલેશત ઇચ્છે છે; કર્તીના વિચાર પ્રમાણે ખેલેશતનું સુખ તે મનનું સુખ મેળવવા ખરાબર છે. અવસ્તામાં ખીન્ને ડોકાણે પણ એવાજ વિચાર જોવામાં આવે છે. મુખ્યકરી સુખ અથવા દુઃખ ભોગવનાર માણસનું મન છે.

૧૦. જે અધ્યાત્મિક કાયદા મેળવવાને તે વિનવે છે, તેની માટી કીમત તે પ્રત્યક્ષ જાણતો હોવાથી, તે આભારો થતો હોય એમ દીસે છે. એટલા માટે તે એક વધુ અરજ એવી ગુજારે છે કે, હું અને મારા હમણાજ જાણાંવેલા ત્રણ સાથીઓ, અમારી અરજ સ્વીકારનાર દયાલુઓ (અહુરમઝદ તથા ખીજા અમેષાસ્પન્દો)ને કોઈ પણ વાર ગુસ્સે કરનારા થઈએ નહીં; અને અહુર, અપ તથા પોહુમનંહની સેવા બજાવવાનું જે કામ અમે સહ કર્યું છે, તે અમે ખત સાથે ચાલુ રાખ્યે; કારણ કે, તે કહે છે કે, તેઓને વીનવવા સેહેલા છે, માનવીઓ ઉપર માત્ર ક્રોધમાં આવે તેવી મોહગ્યાની કે ઘાતકીપણું નહીં, પણ અધ્યાત્મિક સુખો વર્માવવાને તેઓ ઇચ્છે છે, તથા પોતાની ભક્તી ઇચ્છા પાર પાડવાનાં સાધન તેઓ ધરાવે છે.

૧૧. તેની ખરેખરી અધ્યાત્મિક હાલતો શું છે, તે વિષે પોતાનીજ વિચારશક્તિ ઉપર ભરૂંસો મેળવાને જાણે તે નારાજ હોય તેમ, અહુરને તે વિનંતી કરે છે કે, હું જે અરજ કરું તેજ ખાસ કરીને નહીં, પણ ભલાં મનની અને અશોઈની જે બક્ષીઓ તમને (અહુરને) માલમ છે, તે માટેની મારી ઇચ્છા તૃપ્ત કરો. આ બક્ષીઓ મુખ્ય કરીને પવિત્ર, ઇશ્વરી ક. લાભાનું જ્ઞાન મેળવવાને લગતી છે, કારણ કે તે આતુરતાથી જાણાવે છે તેમ તેને ખાબર છે કે, આ ત્રણે બજાવતોના કલાંમાં કદી કોઈક જતા નથી. અને તે તેની સઘળી ઇચ્છાઓ પૂર્ણ કરવા જોડે, તે પોતાની બુદ્ધિ અથવા ખુબીથી જે માગે છે તેના કરતાં વધારે આપે છે.

૧૨. એક પછી એક શ્લોકમાં પોતાની અરજના ઊત્સાહમાં વધારો કરવા માટે, કોઈ ખાસ બીનાઓ વધાર્યા જવા પછી, શેવટે નમુનેદાર આતુરતા તથા ભક્તિભાવથી બોલતાં, અશોઈ તથા ભહુમન (જિમની પવિત્ર અસરો જમાનાઓ સુધી કાયમ રહેવાની એવી અગમચેતી તેણે ખરાબર કરી હતી, તેમને અને) રક્ષણ માટે હંમેશ સુધી, નેમાયલા અહુરને તે વિનવે છે કે, તમારે પોતાને મોહોડેથી નીતીની દુનીયાના કાનુનો મને કહો કે, જોઈ હું તે

સાંભાલવાને આનુર થયલાં લોકોને જાહેર કરે. કારણકે માત્ર આ પવિત્ર કાનુનોની મારફતેજ મંડલોની ખામીઓ દૂર કરી સુધારી શકાય તથા અશો કરાનીઓને સંકટોમાંથી બાહાર કાઢી શકાય એમ છે. આ જાણવા જોગ છે કે, આ શેવટના કુકરામાં એકલા અદુરનેજ વિનવવામાં આવ્યો છે, જો આ અરજ સાંભળી લેઈ તેના જવાબમાં આ અચળ કાનુનો પ્રગટ કરે છે. તેનો આ જવાબ ૩૦ મા હામાં સમાયલો છે. તે ઘણાજ અગતના લખાણ ને (૩૦મા હામાં) પૂરતી રીતે સમજવાથી, જોમને મોટે તે જવાબ અપાયો હતો, તેમની સચલી હાજરો કેવી રીતે પાર ઊતરી રહી હતી, તથા સાચાંને જુદાણાંથી જુદું પાડી પતાવવાથી અપનો અચાપ તથા ભક્ત વિચાર ની સ્થાપના, કેમ ચમકી રહી હતી, તે આપણને ખાતમ પડે છે, એમ હું માનું છું.

તરજુમો.

૧. (અશો જરથુશ્તરનો વિચાર કૈવત આપનારો આશીર્વાદ છે, તેનો સુખત કૈવત આપનારો આશીર્વાદ છે, તેનું કામ કૈવત આપનારો આશીર્વાદ છે. અમેવાસ્પન્દો? આ કીર્તન કબુલ રાખે તથા તે ગાવામાં મદદ આપે, એવો અમારો અરજ છે. ઓ પવિત્ર ગાથાઓ! તમને નેમાજ હોજો!)

૧. “યાનીમ્” નો અર્થ તાણી તોડીને કરવા વગર “મથરે પ્રગટ કરેલી બીના” અથવા અસારત યદિ શું નહીં. દેખાત શબ્દમાંનો યાન મુજ અર્થનો ખ્યાલ આપે છે. અને પેહેલવી તરજુમો કરવારના અર્થ સાથે તે સંબંધથી મળતો થાય છે.

૨. આ મયાતમાંજ અમેવાસ્પન્દો વિષે જણાવવામાં આવ્યું છે. ખુદ ગાથાઓની અંદર અમેવાસ્પન્દ શબ્દ વપરાતો નથી.

૩. “કદાચ ગાથાઓને ઉંચકી લે અને તેમને આગળ ચાલુ રાખે.” અસલ અર્થ “એકદમ પકડે.”

૪. કહેવાતી જરૂર નથી કે, આ કુકરો કાંઈ ગાથાનો ભાગ નથી. તે ગાથાની ભાષામાં લખાયેલો છે, પણ જાણી જોઈને એ ભાષામાં નક્ક કરીને લખાયો છે, એમ માનવું જોઈએ નહીં, અને કદાચ માની શકાય નહીં, એટલે તે ઘણા જુનો હોવા જોઈએ.

૨. આ મેહુરખાનો ભરી મદદ માટે ભક્તિપૂર્વક (ઈચ્છા) સાથે, અને (તારા તરફ) મારા હાથ લાંબા કરીને, ઓ મજદ ! ^૧ (તારા) વૃદ્ધિ કરનાર આત્મા (મિત્રો) ના પેહોલા આશીર્વાદ માટે હું વિનંતી કરું છું; (એ ઠલે કે હું તને એવી અરજ કરું છું કે, મારા) કામો સઘળાઓ તરફ સત્યતાના કાનુન પ્રમાણે (કરવામાં આવે), તથા તે જોડે હું તારા કને તારાં ભણાં મનનો બુદ્ધિ માગું છું. કે જ્યો ગાયોના આત્માને ? (ધાને તારા કને સખત ફરીયાદ કરનારાં અમારાં ગાયદોર તથા લોકોને) હું શાંત કરી શકું.

૩. અને એટલા માટે, ઓ મોટા પેદા કરનાર, હૈયાતી ઘસવળા-ર સાહેબ ! તારાં ભણાં મનથી (સુચણ થવા પ્રમાણે) હું તમારી નજદીક આવું છું (અને તને વિનવું છું કે,) શાંત અને મનને લગતી બંને દુનિયાઓ માટે (મેહુરખાનીભરી બક્ષીસ દાખલ) મને

૧. વંદિદાદ સદિમાં છે તેમ જ આવી અને આસમી વિભક્તિમાં લીધો છે, અગર નહીં તો આવી ને છઠ્ઠી વિભિન્નિવાળા શબ્દો ભિન્ન થવા છે, તે શક્યમંદ થઈ પડે. અહુરને પ્રાંત પછી ના વિના બોલોડકાએ “ઘણીજ વધિ કરનાર આત્મા” તરફ એવબવામાં આવ્યો છે. આ વપરાસ બૈમંટીક ના સંસ્થાને મળતો છે; Holy Spirit (પવિત્ર આત્મા) “ધંશ્વર પોતે” તેમજ “અહુરને લગતા” આ બંને અર્થે વપરાય છે. “રપેન્ત”ના અર્થ “પ્રણીત પાવત્ર” કરી શકાય નહીં; અહુરની સાથે “રપેન્ત” અને “અવવત” જોડે જોડ મળી શકે છે, તે વેળાએ “અવવત”ના અર્થ “રાસ્ત” નહીં પણ “અશા” થાય છે. પેહોલવીમાં તેના ધાતુ સાધાન અર્થે “અફૂઝવીક” કરવામાં આવ્યો છે. જુઓ યાનત શબ્દ. “રપેન્ત”ના અર્થ પવિત્ર કરવાનો માત્ર આધાર લીયુએન્યન તથા સ્લાય ભાષાના શબ્દોનો છે; પણ અવરતા પ્રમાણે, યુરિતએ વાજબી રીતે સમજાવ્યું છે તેમ, અહુરની પેદાએશનો જ્યો વધારો થાય, તે પવિત્ર છે. વૃદ્ધિ કરનારનો અર્થ, એટલા માટે, “મેહુરખાની કરનાર, પવિત્ર અને મહા પ્રતાપી” સમજવો.

૨. જુઓ હા ૨૯ મા ફકરો ૧ લો.

૩. માનોર્થ અનેક વચન વાપર્યું છે; કદાચ સઘળા અમેધાસ્પન્દો માટે પણ તે હોઈ શકે.

૪. એજ રીતે ડોહવાર એક વચન અને ડોહવાર અનેક વચન વપરાય છે.

(ધૃશ્વરી) અશોધમાંથી મેળવાતા કાયદા બદ્ધો, જોથી (અમારી અંદરની અશોધ) તે મેળવનારાઓને મુક્તિ અને કીર્તિ^૧ અપાવે.

૪. ઓ (તું ધૃશ્વરિ) અશોધ અને તું (ધૃશ્વરિ) ભડું મન ! તમને અને અહુરમઝદને પેહેલે^૨ હું વખાણીશ, જે સધલાઓ માટેની અમર્ગ પાદશાહીને (અમારી અંદરનું) હાજર પવિત્ર મન વધારે છે. ^૩ (અને હું આ પ્રમાણે તમને વિનવું છું, તે પ્રસંગે) તમે મારા ખોલાવ્યાથી મને મદદ કરવા આવો ! ^૪

૧. ગુઓ ચતુર્થોના હા ૪૦ માં કકરો ૫ માં. “આશ્ર” અને તેની સાથે સગળણ ધરાવનારા બીજા આકારના શબ્દો, “રઘોઅહુ” તથા તેનાજ જેવા શબ્દો સાથે એકત્રી પદો વખત મળે છે કે, હુરેના વિચાર સાથે મળતો થકન. ધરાવી ધાતુ “અનુ પ્રદાયક” કશ્વજ રાખવાને હું આંચકી કરતો નથી. જેમ હિંદુ ભાવામાં એક રાત્રેના અર્થ પોદાર કરેલા અને બોલનારો આ પ્રદાયક થાય છે, તથા એ મનનો અર્થ અવાજ કરેલા થાય છે, તેજ પ્રમાણે ધરાવી “અનુ”ના અર્થ અવાજ કરેલા તથા અલકવું પણ થાય છે. આ પછીનો અર્થ “અસ્મન્મસ અન્વર્તમ”માં મળે છે. તેનો અર્થ સુખદાયક ગચ્ચરનું આદાશ કરેલા મુશકેલ છે. બીજો હાણે પછાડો સાથે એ શબ્દ મળે છે, જ્યાં તેનો અર્થ સુખદાયક અથવા સુખનુમા પસાડ કરવાની મતલબ અપસ્તામાં રખાઈ હોય, એમ લાગતું છે. આહી કીર્તિ સાથની મુક્તિ વધારે સારો અર્થ નાતમ પડે છે. જે “આશ્ર”નો અર્થ હંમેશ સુખ થતો હોય તો, “પરેનો” સાથે તે કેમ વાજર શકાય ? “સુખદાયક કીર્તિ” એવા અર્થ બનવા બેગ નથી. પેહેલથી અર્થને પણ મારા વિચારની તરફેણમાં વાંચી શકાય. (સરખાવી બિગ=અનુ.)

૨. અથવા રોય “અપઘોહર્મિ” વાંચે છે તેમ લેખએ તો, કોઈને પેહેલે નહીં યાને સધલાઓને સાથે.

૩. અથવા આ પ્રમાણે અર્થ કરી શકાય વૃક્ષિ આપનાર ભક્તિભાવ (આર્મિધિ) મને મદદ કરવાને મારા ખોલાવ્યાથી આવે.

૪. પેહેલવી તરજુઓ કરનાર આ પ્રમાણે આ વાક્યનો તરજુઓ કરે છે:-હું જ્યારે તમારો પોતાનો થકશ (હિંકયાની અને નફરમન શબ્દો પેહેલવીમાં લગભગ એક સરખા આકારે લખાતા હોવાથી કદાચ ક્યાહને “હું વખાણીશ”ને બદલે આ અર્થ કરેલો છે), આ અથ વહિરત અને

૫. (અચ્ચીત હું તમારી નજદીક આજ્ઞેશ કરેતો આવીશ, હું કે) જે (મારું) ^૧ મન તથા આત્મા તે (આકાશી) પહાડ (કે જ્યાં સમલાં મુકિત પામેલાંઓએ જલુજ જોઈએ^૨ તે)ને, અહુરમજ્દએ ઠરાવેલાં (ક્રિયાને લગતાં તથા નીતીનાં) કામોની પવિત્ર આશય તથા તેના બદલા ^૩ (સારી રીતે પોછાણીને) સોંપું છું. (અને) જ્યાં સુધી હું શક્તિવાન તથા સત્તાવાળો હોઈશ ત્યાં સુધી (તમારા લોકોને ઈશ્વર ઉપર ચક્રીન રાખીને તેઓએ કરવાં જોઈતાં આ પવિત્ર કામો વિષે, અને તેમના આત્માઓમાં ઈશ્વરો) અરોઘ (આવવા માટે)નો આદેશનો શિખરોશ. ^૪

વાહુમન ! પ્રથમ [], અહિહુરમજ્દનો પણ [તેના પોતાને હું યમ્ય] જોનાં નામનાં નહીં થઈ શકે એવાં જાનથી તેની હુકમત તેમના ઉપર આપે છે [] અને વૃદ્ધિ આપનાર સ્પૈન્દગમદનો [પણ હું યમ્ય] જ્યારે હું તેણીને આગળું છું. ત્યારે તેણી અશાસ્ત્રી સાથે મારી કને આપે છે [જ્યારે હું તમને પાલાવું ત્યારે તમે મારી આગળ અશાસ્ત્રી સાથે આપો.] (શરેહમાં દેખીતી રીતે પોછલા તરજુમાને બદલે વાપરવાના અર્થ આપ્યો છે; પ્રથમ ક્રિયાપદને આત્મનેપદ સંખ્યાર્થ રજો પુરૂષ એક વચન, પણ પાછા બીજી આજ્ઞાર્થ રજો પુરૂષ અનેક વચન ગણવામાં આવેલા હોતા.)

૧. મૅણુ=મ+ અનુનાસીક સ્વર, અને તે “મન” અથવા મારા વિચાર પ્રમાણે “મામ” માટે. અથવા ક્રિયાવિશેષણ તરીકે “નૅના” માટે આવી શકે. અથવા તો તે “માનુ દેમાને” થાય.

૨. અલખોર્જ પહાડ જ્યાં ચિન્નવત પૂલ આપેલો છે; પણ આપણે “ગણુગમરે=માનગમરે” યાને ગરોદમાન ખેરેશ વાંચી શક્યે.

૩. આપિ=ઇતિમામમાં મલતો આવીવાદ.

૪. હું શિખરીશ ને બદલે હું શિખરીશ વધારે સ્વભાવીક છે. કદાચ “અશીઘ્ર માટેની આદેશ રાખતાં તેમને શિખરીશ”, એવો અર્થ પણ થઈ શકે. આ ક્ષરના પોછલવી તરજુમાનો અર્થ ત્રીસે પ્રમાણે થઈ શકે : જો કોઈ પોતાનો આત્મા ગરોદમાનમાં આપે છે, તે વોહુમનનો મદદથી તેમ કરે છે [], અને અહુરમજ્દના (ધરમને લગતું) બધું કામ કરનારાઓ કેવું માન પામે છે, તે પણ તે બાળે છે; જ્યાં સુધી હું આરુમંદ છું તથા જ્યાં સુધી હું સત્તા ધરાવું છું, ત્યાં સુધી અરોઘની [અરેલે કે ફરજ અને બલાં કામો]નો આદેશ મન ઉપર ઠસાવું છું.

૬. અને (અમારી હાંદગીની) તાળેદારી ^૧ (સચ્ચો) જે (મથુરાનાં) ભક્તો મનને તથા (ખાસ કરીને) ઘણાજ ફાયદો કરનાર અહુરમઝદ તરફ પોતાંચવાનો માર્ગ ^૨ (તૈયાર કરે છે તેને પી-છાણીને, ઓ અરોઘી ! હું તને ક્યારે જોઈશ ? ૩ (આ સવાલ પૂછીને, હું તને આ પ્રમાણે વિનંતી કરું છું કે) આ પવીત્ર કલામ (માંત્ર)થી જુગ્યાન વડે, માંસ ખાનારા શક્ષોને અમે દૂર કરી શક્યે, ^૪ (કે જેઓ આત્મા સંબંધી અપવિત્રાઈની નીશાન અને તેનું પાળ છે.)”

૭. અને તું, ઓ મોટા પેદા કરનાર સાહેબ ! તારાં ભક્તો મન સાથે મારી કને આવ; અને ઓ તું કે જે તારી અરોઘીની મારફતે બક્ષોસો ભેટ આપે છે, તે તું અમને લાંબી હાંદગી બક્ષ. અને (આ હાંદગી વાજખી રીતે ગુજરી શકાય એટલા માટે) તારા જુલદ કલામો

૧. અવસ્તા તથા તમામ પારસી સાહિત્યમાં જણાવવા પ્રમાણે સચ્ચો યાને અહુરની તાળેદારી માણસના આત્માને સ્વર્ગના રસ્તા ખતાવે છે.

૨. અથવા પેહલવી પ્રમાણે “અહુરમઝદનાં તખ્ત તરફ;” પણ તેથી વાક્ય જગાર ગુચવાગ બરેલા થશે. “ગાતુ”નો અર્થ ગાથામાં કાંઈ હંમિ-શ “બહદ” થતો નથી.

૩. કદા મૃત્યુકં સુમના અમિ રુગં (કુર્વેદ ૭, ૮૬. ૨.)

૪. કદાચ એનો અર્થ “અપવિત્ર થયલા પાપી શખ્સોને અમે શિ-ખવ્યે,” અથવા “સર્વેથી મોટા સાહેબને અફરતોને (મારનારી) જુગ્યાન વડે બોહર ક્યે” થાય. કદાચ અસલ લખાણમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે; જુઓ હા ૩૪ મો, ફકરા ૫ અને ૯.

૫. પેહલવી તરજુમાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે કરી શકાય: ઓ અપ-વહિસ્ત ! હું તને ક્યારે જોઈશ ? હું ભક્તો મનની કેળવણીથી આ પીછાણું [એટલે કે, જે વેળાએ દરેક જણ પરેહજગાર હોવાથી બુદ્ધિમાન હોય છે, તે વેળાએ હું તને જોઈશ, પણ તે ક્યારે બનશે ?] અને અહુરમઝદની જગા હું ક્યારે જોઈશ, હું કે જે ફાયદો મેળવવાની વિનંતી કરું છું ? તે જગા સોવની મારફતે જણાવલી છે. [] જેની સમજ શક્તિ ગુચવાગ ગમ્મ હોય, તેને સર્વેથી મોટો માંત્ર શિખવવાનો છે, જુગ્યાન વડે તે સમ-જનવવાનો છે.

મારફતે જરથુસ્ત્ર અને અમારી ઊપર^૧ આત્મ સંબંધી જ્ઞાનની (જ્ઞે-
મતી) યજવંત મદદની (યક્ષેસ કર), જેથી દુઃખ દેનારાઓનાં દુઃખોને
અમે હટાવી શક્યે. ^૨

૮. (અને) ઓ તું (ઈશ્વરિ) અશોષ! (મારા ઉપર) તે
પવિત્ર આશિર્વાદની યક્ષેસ કર, કે જે (મારા આત્મામાં)^૩ ભલાં મન
ને લગતી કેળવણી પ્રાપ્ત થવાથી મેળવાય છે; અને વળી ઓ તું
પણ, ઓ ભક્તિભાવ (આર્મધતિ)! વીરતારૂપને તથા મને અમારી

૧. “જરથુસ્ત્રને અને અમને” એવા જે નામદો આ કુદરામાં
વાપર્યા છે, તે ઊપરથી સવાલ ઊરે છે કે, જરથુસ્ત્ર આ લખ્યાણુંનો કર્તો
કેમ હોઈ શકે? (૮ તથા ૯ મા કુદરા ઊપરથી જણાશે કે) વીરતારૂપ તથા
રૂપઓસ્ત્ર પણ તેના કર્તો હોઈ શકે નહીં. ત્યારે જે ઘણી બીજાઓ સાથે પો
તાને માટે આહીંદાસારો કરે છે, તે કોણ છે? શું આ તેમજ તેની પછી
ના ૮ મા અને ૯ મા રલોદો વચમાં ઘુસાડી દેવામાં આવ્યા છે? આ
છેલ્લી સુચણા મને ઘણી નબની લાગે છે. આ તેમજ બાકીના સઘના
ભાગો (કારણ કે તેઓ સઘલા એક બીજા સાથે સંબંધ ધરાવે છે)
શું કાંઈ નહીં જણાયલા વગવાળા પુરૂષ-જરથોસ્ત્રી ધર્મના ખરા કર્તો-ના
બનાવેલા છે? હું ધારું છું કે, આવી અટકલથી પણ થોડોજ ફાયદો
મેળવી શકાશે. ખરેખરા આગેવાનનું નામ આપણા જમાનાના લો-
કોને પેહિંચવાને નિરૂદ્ધ થયું, અને જરથુસ્ત્રનું નામ આગેવાન તરીકે
આપણા વખત સુધી ઊતરતું આવ્યું, એમ માનવાને કાંઈ પણ ખાસ કારણ
નથી. મારો અભીપ્રાય એવો છે કે, જરથુસ્ત્રએ આ ભાગ રચ્યો હતો, અને
તે તે એક આગેવાન ધર્મગુરૂ પાસે બોલાવે છે, અથવા તો બીજા
ભાગો જોડે આ પણ, તેનાં શિષ્યોના પ્રમાણે બીજાઓએ રચ્યો હશે.
અથવા કદાચ એમ ન હોય કે જરથુસ્ત્રનો યાને ધર્મને લગતાં લખાણો
કવિતામાં રચનારાઓનો, વેદીક રૂપિઓ મીસાલેનો એક પંથ અથવા કુટુંબ
હતું? (જુઓ હા પૃ ૩૦, કુદરો રજો, “જરથુસ્ત્ર રિપતામો.”)

૨. દુરમનને હટાવવાને લગતો આ અર્થ “વાવરોઈમિદે (વાઉરોઈમિ
દે) વિષેના મારા વિચારને મજબુતી આપે છે.

૩. ભલું મન આ ઠેકાણે ઈશ્વરનાં મનમાંનો તેમજ માણસના
આત્મામાંનો ઈશ્વરિ અંશ થઈ શકે.

ધૃષ્ટા પક્ષ; ઓ મજ્ઞ ! (તું) રાજકર્તા ? (છે ! તું) અચ્ચીત અમને તે મેહુરમાનીની) પક્ષેસ કર, જેથી અમે (સમજ શકિતની મારફતે) તારા કાયદેમંદ કલાંમે સાંભળી શક્યે.^૨

૯ (હૈયાતી ધરાવનારાઓમાંનો) ઓ તું ઉત્તમ અહુર ! તું કે જે (અમારા આત્મામાંની તારી ઉત્તમ) અરોઘં (જે વળી મિત્રોઈ રૂહોમા) ઉત્તમ^૩ (છે તેની) સાથે એકજ ધૃષ્ટા ધરાવે છે; તે તારા કને (એ-ટલા માટે પક્ષેસોમાંની) તે ઉત્તમ (પક્ષેસ) હું વિનવું છું; (પેહેલ-વાન) મરદ કૃષ્ણોશ્વ અને મારે માટે^૪ તે હું ધૃષ્ટ્યું; તેમના ઉ-પર તું (એકસ વખત માટે નહી), પણ તારા બલાં મનના તમામ જમાનાઓ સુધી, તેની પક્ષેસ કર; (તારાં બલાં મનનું) રાજ્ય અમારે માટે પેહેલના^૫ જેવું થશે.)

૧. પેહેલવીમાં તેનો અર્થ બરાબર “ પાદખા ” કરવામાં આવ્યો છે.

૨. કદાચ અસારતથી આગળ જણાવેલા કલાંમે. ૧૨ મા શ્લોકમાં આવેલા “મન્વેદિશ્ હયા રવા આઓંરા ” શબ્દોને સાથે સરખાવો. બરે-બરે મોહડે કદી સંભળાવેલા, મોહોડેથી બોલાવેલા અવાજ વિષે આહી જણાવવાની મતલબ નથી. (અથવા કદાચ “સ્વયએમા”નો અર્થ “જાહેર દરવુ” થાય.) નેર્યાસંગવાળો તરજુમો આ પ્રમાણે કરી શકાય : ઓ અશોઈ ! બલાં મનને સરસાઈ આપવાથી નીપજતા ભક્તિભાવની મને પક્ષેસ કર [એટલે કે મને એવો ધર્મ બતાવ કે મારો બલી વર્તણુકથી મને આપાદી મળે]. શુરતારૂપ અને મારાં લેકા તરફથી બતાવવામાં આવતી ધૃષ્ટા આર્મતિને પક્ષ. [] ઓ મોટા દાતા ! ભક્તિ કરનારાઓને, રાજ્યોને તેની પક્ષેસ કર. કે જેઓ તમારા કલાંમે જાહેર કરનારા અને (ધર્મની ક્રિયા માટેની) ગોઠવણુ કરનારાઓ થાય; [એટલે કે જેઓ તારો કલાંમે શિખાડે અને તેનો ફેલાવો કરે.]

૩. “ અપ ”ની સાથે “ વહિશ્ત ” આહી પેહેલીજ વાર મળે છે. પેહેલવી તરજુમો કરનાર આ પ્રમાણે અર્થ કરે છે : કારણ જે ઉત્તમ ચીજ તારી કને છે [તારો ધર્મ], તે અશોઈને લીધે, બીજી સઘલી ચીજો કરતાં વધારે સારી છે.

૪. જુઓ ૭મા અને ૮મા શ્લોકો.

૫. ક્યાંમતને વખતે નવી દુનીયા થશે ત્યારે તેમજ પેહેલનાં. જુઓ હા ૩૦ મા, શ્લોક ૪થો, જેમાં “ વહિશ્ત મનાંડ ” પેહેલનાં

૧૦. અને મજાનુતથતી મેહુરખાનીની આ બહેસો (જે તું આ વિનંતીએના જવાબમાં આપશે તેમની અસર)થી, એ અહુરમઝદ! તમને (અથવા અમારા આત્મામાંની તારી) અશોધને (અથવા અમારો તરફનાં) તારાં બલાં મનને અમે ગુસ્સે કર્યે નહીં,^૧ કારણ કે તમારો વખાણુ ગાનારાઓ તરફથી તમને (કીર્તન સાથે^૨ અર્પણુ થતી ભેટો મારફતે (તમારો નેમ પાર ઊતારવામાં મદદ આપવાને) અમે ઘણીજ આતુરતા સાથે કોશિશ કરી છે; કારણ કે (તમારો) આરાધના કરવી ઘણીજ સહેલા છે. (અમને મિનોઈ) આશીર્વાદો: (બસવા) ની ધ્રુષ્ટા: તેમજ (તે આશીર્વાદોનાં બળનો) માલેકી (આ બંને બચ્ચીત તમે ધરાવો છો.)^૩

બરાબર છે. પેહેલવી શરેહ કરનાર નીચે પ્રમાણે જણાવે છે: એક ક્ષપા-શત્રુ, વહાવિશ્તાને ક્ષપાશત્રુ, વહ તનૂએ પસીનો હમાન નદ્દોહ પડ્યા વાદ્ત-શવટનું તન તેથી કાયદો મેલવે ત્યાં સુધી, હમિશ ક્ષપાશત્રુ અને ક્ષપાશત્રુના સાગેદો માટે.

૧. કદાચ એનો અર્થ એમ થાય કે, “આ આશીર્વાદો મેળવવા માટેની અમારી વિનંતીથી અમે તમને ગુસ્સે કર્યે નહીં.”

૨. “દર્સમે” નો અર્થ “દર વર્ષે” ના ધાતુ ઊપરથી હાલ કાણડી શકાય, એમ હું વધારે સંભવીત માનું છું, કારણ કે પેહેલવી શરેહમાં પણ એજ અર્થે તેનો છુટથી તરજુમા મળે છે. તેનો કટા, “દર્સમે=દરમ” સમજતો હતો. આ શબ્દ આપણને “દાશ-ગવ” ની યાદ આપે છે.

૩. પેહેલવી તરજુમાને ફાર્સમાં સુધારીને નીચે પ્રમાણેના કરવામાં આવ્યો છે: એ અહુરમઝદ તમારી તરફ નહીં આવવાને લીધે. આ હું કરીશ નહીં []. એક આશીર્વાદને ખાતર અપવહિરતને પણ હું દુઃખી કરીશ નહીં; [એટલે કે અપવહિરતને નાખુશ કરે એવા દેખાતા કોઈ પણ આશીર્વાદ માટે હું ધ્રુષ્ટા રાખતો નથી.] (અસલી તરજુમાનો અત્યાર સુધી સામે થતા આવેલાઓ પણ આ તરજુમાની વલણ પસંદ કરે છે; પણ અસલી લખાણોમાંના દરેક ઇસારાને હું જો કે કીમતી ગણું છું, તોપણ હું તેને અહીં અનુસરીને ચાલતો નથી.) વળી ઊપામ વાહુમનેને [પણ હું હેરાન કરતો નથી.]

૧૧. મોટા પેદા કરનાર, ઓ સાહેબ, તું એટલામાટે તારાં જાણાં મનની (મેહુરખાનીની) આ બક્ષેસોથી (મારી) ખાહેશને તૃપ્ત કર તથા સંતોષ આપ, જે (બક્ષેશો) તું જાણે છે કે અશોધના મૂળની છે, (અને) જે (ખચ્ચીત) બુલંદ^૧ છે, કારણકે મેં જાણ્યું છે કે તારાં કુર્માનો અમારાં (શેજનાં) ગુજરાત^૨ માટે (લડત ચલાવવાની) કોરોશમાં કદી પણ નિરૂપયોગી થતાં નથી, અને તેટલામાટે તેઓ પસંદ કરવા જાયક છે.

૧૨. (ખચ્ચીત તારા તરફ મારી બંદગી સાથે હું પોહાંચીશ, હું) જે (મેહુરખાનીની) આ (મોટો બક્ષેશો) થી (તારાં અમારી અંદરના) જાણાં મનનું અને (તારી) ઊત્તમ અરોધનું હંમેશ રક્ષણ કરોશ. અને એટલામાટે, ઓ અહુરમઝદ ! તું તારી મેળે, ખચ્ચીત, તારાં પોતાનાં મોનોઈ મોહોહાંથી દુનિયા પ્રથમ કેવાં (બળ તથા કેવા કાનુનો) થી ઊભી થઈ હતી,^૩ તે મને શિખવ, જેથી (આ તારા આતુર લોકો) ને હું તે જાહેર કરું.

૧. કદાચ એનો અર્થ પવિત્ર થાય. પેલેલવીમાં તેનો અર્થ “ધર્મીનો” કર્યો છે.

૨. કદાચ એનો અર્થ “ હું મેળવું છું ” થાય.

૩. અથવા “ તેમની નેમ ખરાબર પાર ઊતારવા માટે.” પણ પેલેલવી, તરજુમો કરનાર એનો અર્થ “ ખૂરિરનો ” એટલે ખારાક કરે છે. જુઓ હા ૨૬મો, ફકરો ૭મો. જેમાં “ખાનારાઓ માટેનો ખારાક ” ઇશ્વરની બક્ષેસ તરફે જણાવયો છે.

૪. આ સવાલનો જવાબ ૩૦ માં હામાં આપવામાં આવેલો છે.

યજ્ઞસ્તેનો હા ૩૦ મો.

એ ઇશ્વરી શક્તિઓનો કૃત્વો.

૧. જાહેર પ્રસંગો ઉપર જે લોકો તેની આસપાસ જુદી જુદી પાખ-
તો વિષે અજવાળું મેળવવાને ભિગા થતા હતા, તેમને કેળવવાને તેને પડેલા
મહાવેરા ઉપરથી, કર્તોએ આ કીર્તન એવાજ કોઈ પ્રસંગ માટે બનાવ્યું હતું.
૨૮માં હાને છેડે દુનિયાની ઊત્પત્તિ વિષેની ખબર મેળવવાને અહુરને તેણે જે
વિનંતી કરી છે, તેનું સાધન લઈને તેને આ ડોકાણે આગળ વધતો ગણ્યો
શકાય. તે કહે છે કે ભલાઈ તથા ભુંડાઈના મૂળ વિષેના ઇશ્વરનાં માટાં
ક્રમાંનો હું શિખવીશ. તે જોડે અહુરની સ્તુતિ, માંશ્રવાણી તથા ધર્મની
ક્રિયાઓ વિષે પણ શિખવવાની ઇચ્છા તે જાહેર કરે છે. તે દુવા માંગે
છે કે, આકાશી રાશનીમાંથી શુભ પરીણામો માલમ પડે.

૨. તેની આગળ ભિગા થતા લોકોને જે કાંઈ કહેવાનું છે, તેના
દીખાયા તરીકે તે વધુ આ જણાવે છે કે, જે તે એક નિવેડા ઉપર આવવાનો
આજ વખત છે. તે તેમને કહે છે કે દરેક જણે પોતાને માટે ઘોર કરીને
એક ધર્મ પસંદ કરવો જોઈએ છે, અને નહીં કે મૂખીધથી મેઢાંની માફક આં
ધણેપણે બીજાઓ દોરવે તેમ દોરાઈ જવું. તે કહે છે કે, એટલામાટે તમે ખ-
બરદાર થઈને ધ્યાનથી સાંભળો; અને પવિત્ર આતશ તરફ ભડી અને લક્ષ
આપવાની લાગણીથી નિઘા કરો.

૩. પછી તે, એ ઇશ્વરી મતને લગતો જે સર્વેથી પુરાતન ખુલાસો આ-
પણું ધરાવે છે, તે રજુ કરે છે. તે કહે છે કે પ્રથમ એ શક્તિઓ હતી. આ
બીના ધ્યાનમાં લેવા જોગ છે કે, આ શક્તિઓને આ ડોકાણે પુરૂષના જેવું
રૂપ આપવામાં આવ્યું નથી, પણ તેમને ચીજો અથવા કાનુનો તરીકે
ઓળખાવવામાં આવી છે; એટલે કે તેમને ભલી ચીજ અથવા કાનુન
અને ભુંડી ચીજ અથવા કાનુન એવા અર્થે ઓળખાવી છે. તેમની સાથનાં
સંઘર્ષો વિષેણે વળી નાન્યતર જાતિમાં છે. આ બીના પણ જાણવા જોગ
છે કે, આ હામાં “અગ્રમઠન્યુ” શબ્દ મળતો નથી.

બીજા વાક્યમાં તેમને વિચારો, સુખનો, અને કામોમાં એક બીજાથી
તદન જુદા એવા બે પુરૂષોનું રૂપ આપવામાં આવ્યું છે. કુદરતી ખરાબી

ચાલુ રાખવા દેવાના ઇશ્વરના ઇનસાફનો આવી રીતે ટુંકમાં બચાવ કરીને, તુરતજ તે પોતાની આગળ બેગા થયલાઓને શિખામણ આપે છે કે, બલા કાનુનનેજ તમારે પસંદ કરવો.

૪. આ બંને શક્તિઓ બાણે, કુદરતી જોડાણથી, જીંદગી અને તેની ગેરહાજરીના, બેહેરત અને દોષખના, એક બીજાની વિરુદ્ધ જતા ચમત્કારો બનાવવાને સાથે આવી હતી.

દોષખને, નિર્દોષ તથા અજ્ઞાન લોહિ ઊપર ગુબારવામાં આવતાં ધારકીપણની જગા તરફે નહી, પણ “સર્વથી અરાખ હાલતની જીંદગી” તરફે ઓળખવામાં આવ્યું છે. એજ પ્રમાણે બેહેરતને, બેહેમી લોહિ માને છે તેમ તરેહવાર કલ્પિત મોજમજાની દુનિયા તરફે નહી, પણ “મનના સર્વથી સુખી હાલત” તરફે વર્ણવવામાં આવ્યું છે.

બેહેરત અને દોષખ વિષેના જરથુસ્ત્રના એજ ખરા વિચારો છે. મનની આંખેજ તે સમજી શકાય એમ છે, અને તે વર્ણન જોડા રંગીન અથવા બેહેમી બરેલું નથી, તેજીજ તે ઘણાજ સારો અને ઊંડો અર્થ ધરાવનાર છે. આપણીકને એજી જીવણન છે, તે ઘણુંજ થોડું છે, પણ આપણે બુલી જીવું જોઈએ નહીં કે, એટલો થોડો હેવાલ પણ આપણને મળ્યો છે, તેજ એક સંભવિત સાચીતી છે કે, એના જીવો બોલે ઘણો હેવાલ આગળ હેવાતી ધરાવતો હતો. ૩૦માં હાતા આ એકલાં કીર્તનને બદલે બીજાં ઘણાં કીર્તનો હશે. આ બે પ્રથમ શક્તિઓ, જોકે દેખીતી એક બીજાથી જુદી છે, તોપણ તેઓ સાથેજ આવે છે; એટલું છતાં તેઓ પોતા વચ્ચેનો તફાવત બાઈ દેતી નથી. તેમના વચ્ચે જોડાણ છે, એટલીજ તેઓ વચ્ચે દેખીતી જુદાઈ છે.

૫. તેઓ વચ્ચેજી જોડાણ નહીં ઓળખી શકાય એવું નથી; કારણકે તેઓ બંને (બલા બુડા) કાનુનો ઊત્પન્ન કરીને દરેક જણ પોતાની ખાસિયતને અનુસરવું કામ પસંદ કરે છે. અહુર ધર્મનો અશોષ માર્ગ અને તે જોડે સઘના જમાનાનાં પરહેજગારોને પસંદ કરે છે. ખુરી શક્તિ ખુરાઓને પસંદ કરે છે.

આ તમામ કૃત્વાની નેમ અને અર્થ આ છે કે, જાહુકની અરાખી માટે એક બેહો ઇશ્વર જોખમદાર હોઈ શકે નહીં; અસલથીજ અસંપૂર્ણતા અને સંકટો ચાલતાં આવે છે. તથા તમામ ચીજોમાં તે હંમેશ કુદરતી રીતે જોડાવલાં હોય છે. દલગીરી સદનતર ગરક જઈ, શેવટે સંપૂર્ણ સુખ મેલવવાનો વિચાર પાછલા જમાનાનો છે. ગાથામાં જે જરથોસ્ત્રી ક્રમાનો જોવામાં આવે છે, તેમાં એવા વિચાર નથી. એક સ્વતંત્ર ઘણીએજ અરાખી ઊત્પન્ન કરી છે.

તે મહાન વિચારવંત (જરથુસ્ત્ર) તેની મતલબ સમજી શક્યો હતો; તે મતલબ આ છે કે, નીચ અને કમકમાત ઊપજવનારા નીતિ વિરુદ્ધના ગુણોની ઉત્પત્તિ તથા તેથી તે ગુણો ધરાવનાર પોતે, અને તેના હાથમાં ફસેલાંઓ ને સંક્રોટા પેઠે છે, તેના અટકાવ હાથે પોતે ફરી શકતા નથી. એટલા માટે આ સંક્રોટા ઉત્પન્ન કરનાર એક જુરો દેવતા હતો, એમ હરે છે.

૬. દેવોની પરસ્તેસ કરનારા, તેમને જરથુસ્ત્ર ધીકારે છે, તેઓ પણ જરથોસ્ત્રોઓની માફકજ બુદ્ધિ ધરાવતા હતા, પણ તેઓ 'અર્' ટોલ કરવામાં નિષફળ ગયા હતા, એમ જણાવવામાં આવે છે. તે કહે છે કે, તેઓ વિચાર કરવા બેઠા હતા, તેવામાં એક સેતાન (બરા વિચારને માટે અર્જ કારી જાપામાં આ શબ્દ વાપર્યો છે) તેમની આગળ આવ્યો લાગ્યો. અને તેને તથા તેની હકૂમતને પસંદ કરવી, એવું તેમને સમજાવવા લાગ્યો. તેઓ તેની સલાહ પ્રમુલ રાખી, ઝનુની બની ગયા, તથા માણસ જાતની છંદશીને નુકશાન પેહિંચાડવાના દરાવ ઊપર આવી. આ લગાર નાટકના ભેડું લખાણુ ગણી શકાય. તોપણુ તેજ વખતે માણસ જુરી લાલચથી કેમ પડી ભાગ્યો, તેનું ફીલસૂફીનાં નીચમ પ્રમાણિનું આ વર્ણન છે. (પાછલા વખતનાં આ ખીનાનાં વધારે ગંગીન અને એછાં સાન્ન વર્ણન માટે. જરથુસ્ત્રને પોતાને^૧ કલચાવવાને થયલા કોશિશની વીગત જોયો. પાઈપલમાં આદમ અને હવને સેતાને આપેલી લાંચનું ને વર્ણન આવ્યું છે, તેની તે ઊપરથી યાદ આવે છે.)

૭. “અત્માહમિ” શબ્દનો અર્થ માત્ર “આ ઉપરથી” કહે તો, વચમાં કાંઈ પણ ખાંચો પડ્યો નથી, એમ આપણે ધારી શકાય. વચમાં કેટલાક શ્લોકો જતા રહેવા છતાં અર્થને કાંઈ અલલ થતી નથી. આત્માનાં વસ્ત્ર તરફે શરીર બનાવવામાં આવ્યું હોય, એમ આ કકરા ઉપરથી દીસે છે. જો એમજ હોય તો, કૃપિએને લગતી આપત જો કે ગાથાને બેગાની છે, તોપણુ તેની ઉત્પત્તિ કદાચ આ કકરા ઉપરથી અનુમાન કરીને, અને ચોથા રલોકમાંથી પાંધરી થઈ હોય તે બનવા બેગ છે. એક હોય ઊપર મોટા અમૃતપાસપંદોના અને બીજા હોય ઊપર દેવોના આત્મા અને કામો, તેમને વખાણનારા માનવીઓ સાથે ઉત્પન્ન થવા પછી, યાને એક પક્ષે ભગાઈ અને બીજા પક્ષે જુરાઈ પસંદ કરવા પછી, પાકીના અમૃતપાસપંદોએ આરમ્ભાતિની સાથે મલી, નવા ઉત્પન્ન થયલા આત્માને શરીર બદલ્યું હતું. (આ કકરામાં

...વલી ભાષાના અર્થનું એજ અનુમાન થાય છે.) અને પેગમ્બર, દાદાર હોરમજ્જને વિનંતી કરે છે કે, ભવિરયમાં અને ઘણું કરીને ક્ષકર્ડ યાને દુનયાના વધારાનું કામ સંપૂર્ણ થવા પછી, આ પેદા કરવામાં આવેલા આત્માઓ, અહુરએ, પોતાની પેદાએસ પ્રથમ બનાવી, તે પેલાના જેવા ફાયદા ભોગવે; એટલે કે તેઓ આગળ પોંડે પાછા પાપ વિનાની સુખી હાલતમાં, અને આરમ્ભતિએ પુરાં પાડેલાં શરિર સાથે, પાછા સજીવન થાય. (જુઓ યરત ૧૯મી ક્રકરો ૮૯મો.)

૮. પણ, તે હસારાથી જણાવે કે, અને કદાચ એક આવાઈ ગયલા શ્લોકમાં જણાવ્યું હશે તેમ, જે કંગાળ લોકો યુરા વિચારને પોતાના ધણી તરફ ખસંદ કરે છે, તેમના ઊપર સજ્જ ઉતરશે. તે સજ્જ કોઈ પણ રીતે માત્ર કલ્પિત નથી; વળી યુરા વિચારથી જન્મ પામેલા મોટા પક્ષનેજ હાથે તે સજ્જ અમલમાં મેલાશે. અને આ (સજ્જનું) કામ પુરું થશે (તથા ૩૧ માં હાના ૧૮ માં ક્રકરો ઊપરથી દીસે છે કે, માત્ર શબ્દોની તકરારજ તેમાં સજ્જના હથયાર તરીકે વાપરવાની નથી), ત્યારે તે ઊલટ સાથે જાહેર કરે છે તેમ. સઘલી હકુમત મજ્જને હાથ જશે, તે હકુમત ભલાં મનના કાનુનને અનુસરતી થશે. ભલાં મનનો અંશ સઘલી પેદાએશમાં ફેલાયો પામશે, તથા (ભલું મન) અમેષાસ્પંદની ઊપમા ધરાવીને તેને વફાદાર રહેનાર શેહેરીઓને ઉત્તેજન દેનારા શબ્દો ફેરશે, તથા હુકમ ફર્માવશે. અને શેહેરીઓ તે વેળાએ જુઠાણાનો દરજ્જ જે દેવાનાં મંડળનો ટેકો છે, તેને શીઘ્રસત આપશે એટલુંજ નહીં, પણ સ્વચ્છતા મોટા ફરેસ્તા, અમેષાસ્પંદની ઊપમા ધરાવનાર અવતાં હાથમાં તેને ખંદીવાન તરીકે સ્વાધીન કરશે.

૯. અને, સઘલી હકુમત અહુરના હાથમાં જાય એવી દુવા આતુરતાથી તેણે જે પ્રમાણે ચાલી હતી, તેજ પ્રમાણે તે આતુરતાથી અરજ કરે છે કે, તેને અને આગળ જણાવેલા તેના પક્ષકાર પાદશાહો અને સરદારોને, આ સત્યયુગ સંપૂર્ણ કરનાર આડત્યાઓ દાખલ માન આપવામાં આવે; એટલુંજ નહીં પણ તે વળી અરજ ચુગતરે છે કે, અહુરને લગતાઓ (અમેષાસ્પંદો)ની માફક અમે દયાના કામો કરતા રહ્યે, તથા તે એકરાર કરે છે કે, અમારું સઘલું ધ્યાન તે જગા ઊપર રોકાયેલું છે, કે જ્યાં ફરેસ્તાની ઊપમા ધરાવનાર ધર્મને લગતી રોશની, પોતાનું વતન કરી રહી છે.

૧૦. તે એક વાર કરીથી જાહેર કરે છે કે, જુઠાણાનો અવતાર ધરાવનાર દરજ અને તેના પક્ષકારો અસ્મીતજ શીકસત તથા સજ પામવાના, અને તેમ કરીને અસરકારક રીતે સમજાવવાને શક્તિવાન થાય છે કે, અશો લોકો ઋડપથી સાથે જોડાઈ જશે અને ખેડેરતના જેવું ધરસંસારનું મુખ્ય હાંસલ કરશે.

૧૧. પોતાનો ટુંકે પણ વજનદાર સંદેશો જાણાવી દેવા પછી, તે પોતાના શ્રોતાજાણોને કર્મોપે છે કે, જે સજ તથા પદલા મલવાના મેં જાહેર કર્યા છે, તેમની મુદત ધ્યાનમાં લેઈને, ધર્મના પવિત્ર વ્રતો (કાનુનો) નો અભ્યાસ કરવો. તેમની (વાને સજ અથવા પદલાની મુદત) અસ્મીત લાંબી થશે; અને જેઓએ અમૂલ્યવાન સમ્યાધ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હશે, તથા તે ઉપર ધ્યાન પોહોંચ્યા હશે, તેઓ પુરતું મુખ્ય હાંસલ કરશે.

તરજુમો.

૧. એ તમે (શ્રોતાજાણો) જેઓ નજદીક આવો છો, તથા શિખવાની આદેશ કરો છો,^૧ તેમને કોઈ પણ પ્રકારની (સઘલી ચોજો) ને પીછાણનાર તે સાહેબની તરફ ધ્યાન ખેંચનારી બીનાઓ^૨ હું હવે જાહેર કરીશ; અહુરને માટેની વખાણો અને ભલાં મનમાંથી (ઉત્પન્ન થતી) ચક્ષની ક્રિયાઓ, તેમજ અષના તરીકા પ્રમાણે ચાલવાથી ઊપજતા ભલા વિચારો (હું તમને જાહેર કરીશ). અને હું (અહુરને) વિનંતી કરું છું^૩ કે, રોશનીઓમાંથી શુભ પરિણામો દેખાય.

૧. ‘હશ’ નો અર્થ ઇચ્છા સાથે નજદીક પોહોંચવું થાય છે, તેથી પેહેલવી તરજુમો કરનાર, તેને માટે છુટથી ‘ખાહીરનો’ અર્થ કરે છે.

૨. ‘માંવદયા’ વાંચો.

૩. દીર્ઘ ‘એ’ વાંચવાથી એવોજ અર્થ થાય છે; પણ “યએચા” નીચે વર્ણવેલા એ કાનુનો માટે વપરાયલાં સર્વનામનું નપુસક દ્વિ વચનનું રૂપ થઈ શકે. યએચા=હું વિનંતી કરું છું; આ અર્થ જોડે વ્યાકરણના કાયદા પ્રમાણે ઘણાજ સ્વભાવીક છે, તોપણ અહીં તે સારી રીતે બંધ બેસતો નથી, કારણ કે કર્તા બીજા કોણે જે નક્કીપણે પોતાના કૃત્વાઓ આપે છે, તેને સાથે લેતાં, તે આ કોણે પોતાના સંદેશાની કૃત્તોહ માટે જે અરજ કરે છે તે ઠીક લાગતો નથી. એ હશ્વરી મતના કૃત્વા ઉપર રચાયેલા ઊર્વાતા (વ્રત)

૨. તમે ત્યારે તમારા કાનો વડે સાંભળો; વધારે મારાં મનની આંખો) વડે પેલી પ્રકાશીત રોશની^૧ જોવો. માણસ માણસે (તકશર ક-સેને) દરેકજણે પોતાને માટે એક ધર્મ નકી કરવાનો છે. આ કામને પાર ઉતારવાની મોટી કોશિશ આગમ્ય તમે (સમજાવો) અમારાં^૨ શિખવવા તરફ ખીદાર થાવો ! *

સુકિત મેળવિ આપે છે. તેટલા માટે સજ્જાતના આ શ્લોકમાં તે બાપે હસારો કરવામાં આવ્યો હોય. માણસ જાતનાં ક્રીસ્મત સાથે પાધરી યા આડકતરી રીતે સંબંધ રાખનાર નિશાનો આકાશી રોશનીઆ ધરાવે છે, એવો કૃત્વો અસંભવી કબુલ રખાતો આવેલો દીમે છે. (સરખાવો રહ્યા હોનો ઉજો ફકરો, જ્યાં બુલંદ આતશને, દીનદાર લોકોનાં ક્રીસ્મત સાથે સંબંધ રાખનારા ધણીજ અગતના સવાલો બાબત, હૃદય તરફથી ગતિ મલતી હોય, એવો હસારો કરવામાં આવ્યો છે.) અહીં રોશનીનો અર્થ દરેકેદરમાંના આતશની રોશની કરવાની મતલબ રખાઈ હોય, તો તે પણ બનવા જોગ છે. (બીજા શ્લોકમાં આવેલો “સૂચ્યા” શબ્દ જોવો.) પેહલવી તરજુમો કરનારે “દેન્ રોશનો પવન્ વેનિસ્તો હૂરવાખ્-મનીહ્” એવો અર્થ કર્યો છે. “ચેચ્યા” અથવા “યએચ્યા”ને ક્રિયાવાચક રૂપ દાખલ સ્વીકારવાને પેહલવી તરજુમો પસંદ કરતો નથી. પણ જો તેને સર્વનામ તરીકે લેઈએ, તોપણ તેમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર છે; “યએચ્યા યા”=“યેચ્ય યેન” બનવો મુશ્કેલ છે. તે અર્થે આપણને ત્યારે આ રીતે તરજુમો કરવાની ફરજ પડે: અને તે બે ચીજો કઈ (હતી) જોઈ તારાઓમાંથી શુભ પરીણામો જોઈ શકાય છે? બીજાઓને એના સંબંધમાં મુરકેલી લાગી છે, અને આ શબ્દને બદલે “અયયએચ્યા” (?) જોઈએ એવી પણ અટકલ કરવામાં આવી છે. સ્પીગલ કે વેસ્ટરગાર્ડ દીર્ઘ ‘એ’ તેમાં વાપરતા નથી.

૧. “ગોષાનો સૂડ ન્યોક્ષિસ્નીહ [એધશ્ ઘોષ્ બરા વશમ્બુદ] ઝંકે રોશનો.” આકાશી રોશની પછી દરેકેદરમાંની રોશની વિષે હસારો કરવામાં આવે તે સ્વભાવીક છે.

૨. “અમને શિખવવાને” એવો અર્થ થવો મુશ્કેલ છે. “આ દરેક જણને શીખવવા માટે” એવો અર્થ કદાચ થઈ શકે.

૩. મૂળ અર્થ: જાગૃતી જારેલા (તમે થાવો).

૩. આ પ્રમાણે સરૂઆતની (બે) આ શિકતઓ છે, જેઓ જાણે જોડમાં હોય તેમ (પોતાની એકબીજાથી ઉલટી કોશોરોને સાથે મેળવે છે) અને (તે છતાં તેઓમાંનો દરેક) પોતાના કામોમાં સ્વતંત્ર હોવા વિષે (અસલથી) પ્રખ્યાતી ધરાવતી આવી છે. વિચારમાં, બોલવામાં અને કરવામાં તેઓ બંનેમાંની એક બહી અને એક યુરી છે. અને હાહાઓએ આ બંનેમાંની સાચીને પસંદ કરવી. યુરૂ કરનારાઓ (પેઠે તમે પસંદ કરતા^૩)ના ૨ !

૪. (અચ્ચીત) જ્યારે તે બંને મિનો(ઈશકિતઓ) પ્રથમમાં છ-દગી અને છંદગીની ગેરહાજરી પાનાવવાને અને દુનીઆની શેવટ-

૧. પેહેલવી તરજુમો કરનારે તો પોતાના તરજુમામાં અસલ અબ્દજ વાપર્યો છે. આ બીના ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે કે, “પમોહરેયે (પોજિરવિયે) નપુસક છે, અને તેજ બીના “વહયો” અને “અકૂમ્યા” પણ નપુસક છે. આ માફક નિર્ણય લેખવી જોઈતી નથી.

૨. પેહેલવીમાં છુટથી આ પમાણેનો તરજુમો કરે છે:-“બેનકશમન- [અધધશાનો વિનાસ, વ કિક્ક બેનકશમન બરા મેમલેહુડ]. તેઓએ પોતાને પાપ અને ભલાં કામો દાખલ જાહેર કર્યાં. નેર્યોસંધનો તરજુમો આ પ્રમાણેનો છે : યો ગુણ્યં વાપસ્વ સ્વયં બંધોચત્તી.

૩. બરા વિહુડ. નેર્યોસંધમાં વીમક્તવાન મળે છે. જો આ શબ્દ ત્રિજો પુરૂષ અનેકવચન, સંસ્કાર્ય હોય, તોપણ તે અહીં આચાર્ય કાળના જેવી મતલબ ધરાવે છે. કદાચ તે અનિયમીત ભુતનાં રૂપમાં હશે.

૪. આ અગતની બાબત વીષે નેર્યોસંધનો તરજુમો હું રજુ કરું છું : આ પ્રમાણે બંને મિનોએ [હોર્મિજદ અને આહમન] જેઓ દરેક પોતપોતાનો (કાનુન) દુનીયામાં પ્રથમ જાહેર કર્યો; [એટલે કે, જે દરેક જાણે જાણીયું, એકે પોતાનું બહુ (કામ) અને બીજાએ પોતાનું પાપ] વિચારમાં, બોલવામાં અને કરવામાં એમની જોડી હતી, એક સર્વેથી ચહુડ-યાતી અને એક સર્વેથી ઊતરતી. અને આ બંનેમાંથી ભહી સમજશકિત ધરાવનાર [] સચ્ચાઈને પીછાણનાર હતા, પણ યુરી સમજશકિત ધરાવનાર (તે પીછાણી શકનાર હતા) નહીં [].

૫. પેહેલવીમાં “પવન ઝેંદકીહ-વ મૂનિય અઝેંદકીહ.” નેર્યોસંધ પ્રમાણે “જોદિતેનચ બજોવિતેનચ.” બાવવાચક રૂપ “અજવાહતીયા” ધ્યાનમાં લેવા; તેને સેહેલાઈથી પસાર કરી શકાય એમ નથી.

૬. પેહેલવીમાં દજ્દ=અવૉજક દહિસ્તો. જો તેને કૃદંત નહીં લખ્યે તો, ત્રિજન પુરૂષ દ્વિવચનમાં તેને લેવું પડે, અને ત્યારે તેનો અર્થ “તેઓ બંનેએ

ની (વ્યવસ્થા) કેમ કરવી તેની, ચાને પાપીઓ માટે સર્વેથી ખરાબ છાંદ-
ગી (દોષ) અને અશો લોકો માટે મનની સર્વેથી સરસ હાલત^૧ (ખેડ-
શત)ની ગોઠવણ કરવા સાથે આવી,

૫. (ત્યારે તેઓમાંની દરેકે પેદાએશને લગતું પોતપોતાનું કામ
પુરું કરી રહેવા પછી, પોતાને માટે જુદા જુદા પ્રકારની હકુમત
પસંદ કરી.) તેઓ પાંચેમાંની જે પુરી હતી, તેણે (ખરાબી પસંદ ક-
રી અને) તેમ કરી ખરાબમાં ખરાબ પરીણામો નીપજવવા^૨ માડ્યાં;
પણ તેઓમાંના વધારે કાયદેમંદ મિનોએ^૩ (ઇશ્વરી) અશોધ પસંદ
કરી, જે (ચાને અશોધને પસંદ કરનાર) આકાશના મજાબુત^૪ પથસ-
ઓનું (જાણે પોતાના દગલા મીસાલે) પોતાના શરિર ઉપર ઢાંકણ કરે
છે. વળી તેણે તે લોકોને પસંદ કર્યા, કે જેઓ ખરેખર ધર્મના કાનુન
પ્રમાણે^૫ (કરેલાં) કામોથી અહુરને સંતોશ પમાડે છે.

કયું ” થાય. ગાથામાં સામાન્ય રીતે વાક્યને છેડે કૃદંત આવતો નથી. શું
તેને ત્રિજે પુરૂષ એક વચનમાં લેઈ શકાય ?

૧. જરૂરજનાં કીર્તન કેટલી જાડી મતલબ ધરાવનારાં છે, તે આ ક-
કરાથી દીસે છે. કર્તો ઘણી જાડી નેમ રાખતો હતો, એમ સમજવાની વ્યાક-
રણ આપણને ફરજ પાડે છે. ગાથાનું સંઘણું લખાણ બાવવાચક રૂપે તેમજ
જાડી મતલબ રાખનારું છે.

૨. વૈરજયો શબ્દ પુલ્લીંગ ૧લી એક વચનમાં છે, અને તે આ વા-
ક્યમાં જે જગા ધરાવે છે તે ઉપરથી સ્વભાવીક રીતે જણાઈ આવે છે.
સરખાવો “ માંશ્રાઈશ વૈરજયાઈશ ”.

૩. જેવો કે અહુરને ખેશક “ સુપ્તનિરત મહન્ધુ ” ના એકકાળથી આ-
જખવામાં આવ્યો છે. ખીજા ઠેકાણે કેટલીકવાર આપણને “ તેનો કાયદેમંદ
મિનો ” એવો અર્થ કરવો પડશે.

૪. “ જેકે સપ્ત સગ્ નિહૂકતો આસ્માનિક્. ” નૈર્ધોસંગ પ્રમાણે ગાઢતર
બાકાંશં દદૌ.

૫. “ ખરેખરાં ભલાં કામોથી પરૈહજગારીના તરીકા પ્રમાણે અહુરને
સંતોશ આપે છે. ” આ ખીના ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ છે કે, પેહલવીમાં “ ક્રઓ-
રૈટ ” નો છુટો અર્થ કરવામાં આવ્યો નથી. “ અવો અહુર-મજદ ” માં તેનો
અર્થ બિલાયલો છે. નૈર્ધોસંગ પ્રમાણે પ્રકટાદિ કર્મસ:

૬. અને આ બે મિનોઘ શક્તિઓમાંથી દેવો (અને દેવપરસ્તો-ઓ) વાજાખી પસંદગી^૧ કરી શકતા નથી, કારણ કે અમે તેમને આંધ-ળા કર્યો^૨ છે. તેઓ પોતાની અનનુમનમાં^૩ સવાલો પૂછતા હતા અને તકરાર ચલાવતા હતા, તે વેળાએ (દેવની ઉપમા ધરાવનાર^૪) દૂર મન તેમની નજદીક પોતાની પસંદગી કરાવવા માટે પોહોંચ્યું. (તેઓ પ્રાણ-ઘાટક ચુકાદા ઉપર આવ્યા.) અને તે ઉપરથી માનવીઓની છંદગીને અપવિત્ર કરવા^૫ માટે, ઝનુનના દેવ ભણી સાથે દોડયા.

૭. આ ઉપરથી^૬ (ફરેસ્તાની ઉપમા ધરાવનાર પરેહજગાર લો-કોની પાકીજગી) આરમઘતિ નજદીક આવી, અને તેણી બેઠે પાદશા-હી સત્તા, ભલું^૭ મન અને અષ (રાસ્તી) આવ્યાં. તથા (ભલા તથા બુરા મિનોની પેદાએશોને), હંમેશ સુધી ટકનારી અને હંમેશ કોશેશ કરનારી^૮ આરમઘતિએ શરિર બખર્યું. અને આ (તારા લોકો) માટે,

૧. “લા રાસ્તો વિજનેંદ.” ન્યાય કરવામાં તેઓ આંધલા છે; ગાથામાં આ વિચાર સામાન્ય છે; સરખાવો “સરખાઈની નજર આગળથી જે તેમને દૂર રાખે છે”, ઇત્યાદી.

૨. ‘વ મૂનિય્ વહમન્શાન્ ફીક્ત’ ઉપરથી ધાતુ જણાઈ આવે છે.

૩. આ ફકરો વન્દિદાદના ૧૯મા હાતા ૪૫ મા ફકરાની આપણને યાદ આપે છે; ત્યાં દેવો જરથુશ્તના આવી પોહોંચવા બાબે વિચાર કરવાને પોતાની અનનુમન ભરે છે.

૪. સરખાવો આ હાતા શ્લોક ૪થો, જ્યાં “વહિરત્તમ મનો” નો અર્થ બેહેશ્ત થાય છે. ‘જસટ’ ક્રિયાપદનો તે કર્તા છે, અને વાક્યમાં કર્તાને માટે જે લાયક જગા ગણાય તેજ તે ધરાવે છે.

૫. જ્યોત્તેઓ લાલચમાં ગીરકતાર થયા ન હોય યાને જેઓએ પાપ કર્યું ન હોય, તેમની છંદગીને સરો લગાડવાને તેઓ શક્તિવાન થાય.

૬. અથવા “તેની પાસે,” યાને કોઈ ન જણાયલા પરોપકારી નજદીક; “અમારી પાસે” એવો અર્થ થઈ શકેલા મુશ્કેલ છે. પેહેલવીમાં “અવો વહમન્” છે, પણ નેયોસંધ માત્ર તત્ત્વ અર્થ કરે છે. ૪૩ મા હાતા ૧ લા ફકરામાં અને ૪૭મા હાતામાં આવેલો “અહમાઈ” શબ્દ જોવો.

૭. આન્=અંદર. પેહેલવીમાં છુટથી “પવન અસ્તુખીહ” અર્થ કરવા-માં આવ્યો છે. પેહેલવીવાળાએ નમન્ અ” ધાતુ લીધેલો દીસે છે. “કંહપેમ”

(તે શરિર), ઝો મજદ ! તું પ્રથમ તારી પેદાએશો સાથે આવ્યો તે, વેળાએ જેણું હતું, તેણું (શેવટ મુધી) રેહેવા દેજે. ^૧

૮. અને (જે મોટી લડાઈ, દેવોએ પ્રથમ પોતાના મિત્ર દાખલ અનુતના દરજ્જાને પકડ્યો ^૨ ત્યારથી સર થઈ હતી, તે પૂરો થઈ રેહેશે), અને આ કંગાલો ઉપર (વાજા) સજા ઉતરશે, ત્યારે, ઝો મજદ ! (તારા લોકોમાંનું તારું) બહુ મન તારે માટેનો હકુમત મેળવી રેહેશે. કારણ કે, ઝો હૈયાત સાહેબ ! (તે બહુ મન ^૩), જેઓ બુદ્ધિના દરજ્જાને અષ (શસ્તી)ના ખંને હાથો ^૪ માં (એક નાશ કરનારના હાથમાં એક બંદીવાન મેલાય તેમ) સ્વાધીન આપશે, તેમને પોતાનો ઉપદેશ જણાવે છે.

સ્ત્રીલીંગ છે. “આન્મા” તેની જોડે એકજ વિભક્તિમાં પણ નપુસક હોઈ શકે. અગર નહીં તો “મા” ને પ્રત્યય તરફે લેખવા જોઈશે. શું “કેર્પેમ્” આહીં નપુસક તો નહીં હોય ? આત્માએને હાડમંદ ધાંકણ મળવાથી, તેઓ પોતાની ઉપર કાબુ રાખીને નીતિનાયુણો ખીન્નવી શકતા. આ હાનીં સરખાતના દીખાયામાં જણાવ્યું છે તેમ, ગાથામાં કવિએ વિષે જણાવ્યું નથી. પણ આત્મા આગમ્યથી હૈયાતો ધરાવતા હતા, તેના ઈસારે તો આપણને આ ઉપરથી મલતો ન હોય ? જે આરમ્ભતિએ શરિર અપરધું ^૫ હોય, તો તે ઉપરથી અનુમાન કરી શકાય કે, (જંદગી અને જંદગીની ગેરહાજરી બનાવનારી) ખંને મિનોઈ શક્તિઓનાં અને આ કામ વચ્ચે કેટલીક મુદત યુજરી ગઈ હતી.

૧. અશો (યુજરેલા) લોકોને પ્રથમ વેળાની માફક પાછાં શરિર મળવાના છે તે બીનાનું ^૬ ૧૯ મી. યશતતા ૮૯ મા ફકરા ઉપરથી અનુમાન કરી શકાય છે.

૨. જુઓ આ હાનો શ્લોક રો.

૩. “શસ્તી”નો કર્તા બીજો કોણ હોઈ શકે ?

૪. જુઓ અહીં અષને દેખીતું અલંકારી રૂપ આપ્યું છે. તેનો શેવટનો બાવાર્ય ધણો સારો છે. “અષના હાથમાં” અને “ધરિવરના નોકરના હાથમાં” એમ બોલવું સરખું છે. પણ તરજુમો તે પ્રકારે કરી શકાય નહીં. પેહેલવીયાગનો તરજુમો આ પ્રમાણે છે:—આ રીતે વળી તે પેદાએશમાં [શેવટનાં શરિરમાં] આ પાપીઓ અને અદેખાઓમાં અદેખાઈ આવે છે; [એટલે કે, બદલો લેનારો તેમને સજા કરશે.] અને, તેટલા માટે, ઝો અગિહરમજદ ! જેને તું પાદશાહી ગણે છે, તે વડે વાહુમન બનાવ

૯. જેઓ આ મોટી નવીનતા પનાવે છે અને આ દુનીયાની (તે સંપૂર્ણતા પામે ત્યાં સુધી) વૃદ્ધિ કર્યા જાય છે, તેમના જેવા અમે થઈએ. મજ્દના અહુરઓ^૧ (જેવા પણ) અમે થઈએ; (વળી તારા હોકોને) મદદ આપવા માટેની તૈયારી સાથે મળવા^૨ (અને) અપત્તી સાથે મળી તેમને (ફાયદા^૩) આપવા (માટે તારા જેવા અમે થઈએ.) કારણ કે, ખરૂં હણપણ જે મકાન^૪માં પોતાનો વાસો કરી રહેલો, ત્યાં અમારા વિચારો (ખેંચાતા) થશે.

મ આપશે. ઓ અગિહરમજ્દ ! આ વડ [અગિહરમજ્દના 'બર્મ માર્કેતે], જ્યારે કોઈને અગ્રાધનિ અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે [એટલે કે અગ્રા હોકાના લાભ શામાં સમાયત છે તે શિખવવામાં આવે છે] ત્યારે દૂજ [જે અહુરમોક દૂજ છે] તેના હાથમાં સંપાદ્ય છે.

૧. અગર નહીં તો 'અહુર-મજ્દઓ' અથવા 'ઓ મજ્દ અને અહુરઓ !' પણ પ્રથમમાં વ્યાકરણના નિયમ પ્રમાણે થતો અર્થ આપતો જોઈએ છે. ૩૧ મા હાના ૪ થા ફકરામાં ગેય કહે છે કે 'અહુર-મજ્દઓ' શબ્દ મળે છે.

૨. પેહેલવી શરેહ આ પ્રમાણે છે: [અધ્યશાન હમીપેશ હન્જમન્ મદમ્ તનૂયે પસીનો કૂનિરનો]. આ શરેહ વિના જરૂરે લખાવવામાં આવી છે; પણ તે ઉપરથી ઘરનો ધાતુ જણાઈ આવે છે, અને તે 'મઠ' ધાતુ છે; રપીગલ પણ એજ અર્થ લે છે.

૩. અથવા કદાચ '(તાચારોને) ટેકવવા'. પેહેલવીમાં 'દેદૂનિરનો' શબ્દ માત્ર મળે છે.

૪. પેહેલવી 'મિહાનો' અને ફારસી 'મકાન.'

૫. પેહેલવીમાં 'હથ્રા' નો અર્થ બસાર છેડા વિનાનું કંઈ છે. પણ 'હથ્રા' તથા 'યથ્રા' એક બીજા સાથે સંબંધ ધરાવે છે તે દેખીતું છે. આ ફકરાનો ફારસી તરજુમો નીચે પ્રમાણે મળે છે:-

'અએદૂનો હમ્ મા કીહુ આને તૂ હસ્તમ્; [કૂ આને તૂ ખેશ હસ્તમ્] ધન્-રસ્તાખિઝ કર્દન્ અન્દર જિહાન્.

'કીહુ મિનિરન્ ખેદ [કૂ મિનિરન્ પહુ-દારદ] અશ્ આન્જા દાનાએ હસ્ત [કૂ આખિરે ચીઝ પહુ નેકી ખિહુ દાનદ] અન્દર મકાન.'

૧૦ (અને જ્યારે દુનીઆ સંપૂર્ણતા મેળવી રહેશે) ત્યારે જીવ-
ણાની દેવી ઉપર નાશનો ફટકો પડશે, (અને તેણીજેદે તેણીના પક્ષકારો
મરણ પામશે), પણ અશો, પરેલજગાર લોકો, જેઓ (દુનીઆમાં) સારી
આપર^૧ (અને માન) સાથે ફરહર કરે છે, તેઓ ભદ્રાં મન અને
અહુરનાં સુખદાયક મકાનમાં ઘણીજ ઝરપથી ભેગા મળશે.^૨

૧૧. જે માટે, ઓ તમે માનવીઓ! (આપણાં) સુખ^૩ અને (આ
પણાં) દુઃખ^૪ માટેનાં અહુરએ ધર્મનાં જે ફર્માનો આપ્યાં છે, તે તમે શિ-
ષ્યો છો.^૫ પાપોઓ માટે કયા લાંબા જખમ અને અશો લોકો માટે શું
સુખો ઠરાવેલાં છે તે (પણ તમે શિષ્યો છો.) અને જ્યારે આ (અમલ
મા મેલાવા માંડશે ત્યારે) તમે મુક્તિ પામશો.^૬

૧. પેલેલવીમાં ‘મૂન વાદુન્દ ઝદે ગાપીર નામીદીફુન્દે’તેઓ સારી આપર
ઉત્પન્ન કરે છે.’ એવો અર્થ મળે છે; જાણે કે ‘ઝર્રન્દે’નો અર્થ ઉત્પન્ન કરવું
સમજવામાં આવતો હોય.

૨. આ ફકરાનો પેલેલવી તરજુમા નીચે પ્રમાણેનો થઈ શકે છે:-
આ રીતે [પછવાડેની જીંદગીમાં] સુખદુઃખની વેલેંચણી થતી વેળાએ તે
ફર [જે ગનરાક મીનવદ છે] તેનો નાશ થયે [] જ્યારે (તેનું) લક્કર
વિખેરાઈ જશે. આ પ્રમાણે તેઓ આગુરતાથી [હનામ મેળવવાને] આગળ
વધે છે, જે વાઉમનનાં ભદ્રાં રહેવાનથી [એટલે તેઓ પવિત્ર જીંદગી ગુજારે
છે ત્યારે] મેળવી શકાય છે. જેઓ સારી આપર ઉત્પન્ન કરે છે, તેઓ આ
પ્રમાણે અહિહુરમજુદ અને અપવહિશ્ત તરફ જાય છે [એટલે કે, જે સારી
આપરનો શખસ હોય છે, તે હનામ મેળવવાને આગળ વધે છે.]

૩. ખીતિયાને હાલ સાધારણ રીતે “હુમહતિ” ઉપરથી નીકળેલો સમ
જવામાં આવે છે, પણ ૧૦૦ અક્ષર ૧૦૦ ને મલતો હોય તે શક ભરેલું લાગે છે.

૪. “એનંહતી”ને બદલે “અનિતી”=“અટકી પડેલો વધારો” વાંચો.
“ખીતિયા એનંહતી” એટલે “અસ્તોદય” થઈ શકે. પણ આ અટકલ
માત્ર છે.

૫. વલી અહીં પેલેલવીમાં “આમૂખિતમ્નો” શબ્દ કઠંગી રીતે મળે છે.
શું એનોઅર્થ “શિખવા”નો અને “આમૂઝિરનો” નો અર્થ “શિખવવા”નો
કરવાનો ઘરાદો તો રાખેલો નહીં હોય? હું એમ ધારી શકતો નથી.

૬. પેલેલવીમાં આ વાક્ય નીચે પ્રમાણે મળે છે: ‘અએતૂનો આપર
વહમન્શાન અહતો નદૂકીફુ.’

યજ્ઞસ્તોત્ર હા ૩૧ મો.

જરથોશ્તી ધર્મનો ફેલાવો અને તેને માટે ચાલેલી લડત.

આ હાનું લખાણ તેની આગમ્યના હાનાં લખાણથી જુદા પ્રકારનું છે, એટલે કે આગળ હામાં સામાન્ય ખાખતોનું વિવેચન કરેલું છે, ત્યારે આ હામાં માત્ર ચોક્કસ ખાખત હાય ધરવામાં આવી છે, તથા વળી આગળ હામાં માત્ર કર્મનોત્તર અપાયલાં હતાં, ત્યારે આ હામાં તે કર્મનો પ્રમાણે અમલ કરવામાં આવ્યો છે. આગળ હાના છેલ્લા અને આ હાના પહેલા શ્લોકમાં આવતા ‘ઊર્વાતા’ શબ્દ ઉપરથી તેઓ ખંને એક બીજા સાથે સંબંધ ધરાવતા લેખી શકાય. અલખતાં આ ઘણું બનવા જોગ છે કે, આપણે હાલ જે શ્લોકો ધરાવે છીએ, તે અસલ લખાણોનો ખચી શકેલા એક ભાગ માત્ર છે, તથા અહીં તહીં બીજાં લખાણોમાંના ફરક ધુસાડવામાં આવ્યા હોય.

ભાષામાં સહેજ પણ ફેર દેખાતાં કેટલાક લખનારાઓ એવું માની લેવાનું પસંદ કરે છે કે, અસલ લખાણ ખાવાઈ ગયું છે, અથવા તેમાં પાછળથી કાંઈક વધારો કરવામાં આવ્યો છે; વળી એવો ફેર દેખાતાં તેઓ એમ પણ માની લે છે કે લખાણની ખાખતમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. આવા બનાવો ઉપર હદથી જ્યાદા વજન મેલવું હું ઊપયોગી ગણતો નથી.

વચમાંથી કોઈ ભાગ ખાવાઈ ગયો હોય અથવા કોઈ ભાગ અંદર પાછળથી ધુસાડવામાં આવ્યો હોય, તોપણ આ લખાણો એક સરખી ખાખત વિષેનાં અને એકજ જમાનાના છે, તે બીજાને તેથી ઘોંટા પોહોંચતો નથી. વળી ઘડી ઘડી એકની એક ખાખતો, હાલ જમાનાના કેટલાક લખાણો માફક, તેમાં ફરીથી દાખલ નહીં કરવાથી, આ શ્લોકો વધારે અસરકારક થતા ગયા છે.

આ હાનાં લખાણને આપણે આ પ્રમાણે વહેંચી નાખી શકીશું: પહેલા બે શ્લોકોમાં યજ્ઞમાનોને ખોધ કરેલો છે અને તે આગળ હાના શ્વેતના શબ્દો સાથે સંબંધ રાખે છે; ૩-૫ શ્લોકોમાં અહુરને વિનંતી કરવામાં આવે છે; છઠ્ઠામા દીનદારોને ખોધ કરેલો છે; ૭-૧૭ માં અહુરની બંદગી છે; ૧૮ માં યજ્ઞમાનોને ખોધ કરેલો છે; ૧૯ માં અહુરની બંદગી છે; ૨૦, ૨૧ માં યજ્ઞમાનોને ખોધ છે; ૨૨ માં વધારો છે.

આ રીતે આ હામાં એક પ્રકારની આત્મનું વીવિચન છે, અને તેના સમગ્ર ભાગો એક બીજા સાથે સારી રીતે ગુંઠાયેલા છે, એમ લેખીને હું નીચે પ્રમાણે આગળ વધું છું. આગળનીજ પેઠે લેખીના એક માઠા મેળાવડાની આગળ પેગમ્પર ભજન ગાય છે.

૧. તે કહે છે કે, હું જે ખાલું છું તે વિરૂદ્ધ પક્ષવાળાઓ નાખુ-શીથી સાંભળે છે, તોપણ તેજ સાચા સુખનોને, જેઓ મજદ તરફ ખરાં દીલથી ભક્તિભાવ ધરાવે છે, તેઓ ઉત્તમ લેખે છે, કારણકે તેમની ભલી વળણ તેમની સમજશક્તિને તીક્ષ્ણ કરે છે.

૨. પછી તે જોડેર કરે છે કે, પવિત્ર ધર્મની સમજાણે આત્મા સુધીમાં પુરાં પાડેલાં સાંધેતાથી બરાબર સમજાઈ ન હોય તો, હું તમને તે વધારે અસરકારક રીતે સમજાવવા માટે, ધરાવી લેશો અને તેમનાં ગાયોદાર અથવા કદાચ તમામ પવિત્ર પેદાએશની તરફથી ગાયોના આત્માએ કરેલા વિલાપના જવાબમાં, અહુરમઝદએ દીનના પેશવાના જે ખાસ એકો મને બખરશે છે, તેની રૂએ તમારી નજદીક હું આવીશ. પછી તે આતરીથી વધુ આ બીના જણાવે છે કે, બંને પક્ષો વચ્ચેની લડતનો ફડચો કરવા અર્થે તે એકો ઉભા કરાયેલો છે અને તે સત્યતાનાં કામને કૃતેહમંદ ઉતારશે.

૩. આ પછી અહુરને યાદ કરી, જે એકાંતુ વર્ણન તેણે હમણાજ પોતાના ચળમાનો આગળ કર્યું છે, તેનાં સ્વભાવીક પરીણામ તરીકે જે સંતોષકારક ચુકાદો મળવો જોઈએ અને જે, પવિત્ર આત્મ અને પવિત્ર ધર્મક્રિયાની મારફતે બંને લડત ચલાવનારા પક્ષોનાં મન તીક્ષ્ણ થઈને સમજ શકાય છે, તે મેળવવાને તેને વિનવે છે. તે એકરાર કરે છે કે, માણસ જાતને ખુરા માર્ગ ઊપરથી ભલા માર્ગ ઊપર લાવવાના ઊપાય તરીકે એજ કૃતો જોડેર કરવો જોઈએ છે. અહીં આગળને જણાય છે કે, જરથો-શ્તી-મજદયસની ધર્મ, બીજા ધર્મવાળાઓ સામે લડત ચલાવવાની અને તેમને વતલાવવાની નેમ રાખે છે.

૪. સમગ્રા અમૃષારૂપદોને મજદના અહુરઓનો દયાન બંધનારો એલકાબ આપીને તેમને તે અરજ કરે છે કે, એક જોડું જાળવત રાજ્ય સ્થાપવું, કે જેથી દીનની વિરૂદ્ધ થનારા અને દેવોની પરસ્તેસ કરનારાઓનાં ગુસ્સો ઉપજાવનારાં જુઠાણાંને હું હકાવી શકું.

૫. પોતાનું કામ પાર ઊતારવા માટે શક્તિવાન થવા અર્થે, હાલ શું કરવું જોઈએ અથવા નજદીકનાં ભવીશ્યમાં શું બનવાનું છે, તે વિષેનું ન્યાય સંબંધી માન તથા ભવિષ્યવાણી તે જાણવા માગે છે.

૬. ભવિષ્યવાણી જાણવા માટે તેણે ફરેલી વિનંતીના જવાબમાં તેને તુરતજ એક માંત્ર જાણવવામાં આગ્યો હોય એમ ધારી શકાય છે. તે તે માંત્રની વખાણ ગાય છે. હસ્થરના આ કલામની જોડે અહુરની પાદશાહી સત્તાની પણ તે વખાણ ગાય છે. તે સત્તા એમાં રાજ્યમાં સ્થપાવાની હતી, કે જ્યાં ભલામનો વધારો થાય અને સર્વોપરી નહીં તો પણ તે આખાદ થઈ શકે.

૭. પવિત્ર અષ જોને તે અમિષાસ્પંદની ઊપમા આપે છે તે, તેમજ પોતાના જોડ્યા તરીકે ગણાતાં ભલાં મન (ખહમન)ને પેદા કરનાર સાહેબનાં હણપણની ગવાણી દાખલ, તે તારાઓ અને ગ્રહોનો દાખલો આપે છે. તેઓને ટેકા તથા માન અહુરને લીધેજ મળે છે, કારણ તે અચળ છે, એમ તે જણાવે છે.

૮. આ રણિકમાં તે પોતાનો વિચાર ફરીથી જાહેર કરે છે કે. સર્વેથી સર્વ આરાધનાને લાયક મજદ છે, જે ભલાં મન (ખહમન)નો પિતા થાય છે, અષનો પેદા કરનાર છે, તથા માણસોનાં કામો ઉપર દેખરેખ રાખી ચુકાંદા આપનાર છે. આ રીતે ભલું મન અને અષ તેની સાથ નીકળ સંબંધ ધરાવતા હોવાને લીધે, તેમની પણ આરાધના કરવી લાયક છે.

૯. અમિષાસ્પંદની ઊપમા ધરાવનાર ભક્તિભાવ (આર્મહતિ) પણ મજદની છે એમ તે જણાવે છે. તે મજદને કહે છે કે, આર્મહતિ તારી છે; બીજો ટેકાણે આર્મહતિને તેની દીકરી તરીકે તે ઓળખાવે છે. ૨૯ માં હામાં જાણાવ્યું છે તેમ, તે તેને ગાયોના અને અશો ધરાનીઓના કીરમતની ગોઠવણ કરવાની તેને સમજ આપનારી બુદ્ધિના પેદા કરનાર તરીકે અહીં પણ ઓળખાવે છે. અને તે પ્રમાણે તે ગાયોને માટે રસ્તા તૈયાર કરે છે. ગાયોને માટે તે રસ્તા તૈયાર કરે છે એટલે શું તે સમજવા માટે ૨૯ માં હા જોવાની જરૂર છે; ગાયો તેમાં પોતાની સામે શુભરતા ગજબ માટે ફરીઆદ ઊઠાવે છે, હસ્થર તેમની તરફથી વચ્ચે પડે છે, અને તેમની હાજરતા પુરી પાડવા માટે જરથુસ્ત્રની નેમણુક કરવામાં આવે છે. તે જોડે ગાયોને માટે એક રસ્તા મુકરર કરે છે, તોપણ તે કહે છે કે, તેથી કાંઈ તે તેમનું છુટાપણું લેઈ મેલતો નથી; તેઓને પસંદ આવે તો તે માર્ગ પ્રમાણે પેહેલો પેગમ્બર અને નમુનેદાર ખુદુત ચલાવે તેમ. અથવા તો દુષ્ટ ભટકતા લોકો ચલાવે તેમ, ચાલવું.

૧૦. પણ તે તુરતજ ઉપકાર સાથે બોલે છે કે, કયો માર્ગ પસંદ કરવો તે માટે તેઓ અચોક્કસપણું બતાવી અટકતી નથી, તેમજ તેઓ આગે માર્ગ પસંદ કરતી નથી. અહુરએ નેમેલા, ઉદયોગી તથા અશો ખુદુતને તેઓ પોતાના વાલી દાખલ પસંદ કરે છે, કે જોને બીજો ટેકાણે

પુદ જરથુસ્ત્ર દાખલ યોગ્યાવવામાં આવ્યો છે. ભણાં મનની મિનોહ દોષતથી તે ભરપૂર છે; અને તેથી તેને પસંદ કરી આગસુ અને હુઘરા ભરકતાઓને તેઓ તણ દે છે તથા તેમને ધર્મને લગતી સઘડી પવિત્ર ક્રિયાઓમાંથી ખાતલ કરાવે છે.

૧૧. ગાયોને છુટકારો આપવાના આ જોઈતા ઇલાજથી જોમ બનવું જોઈએ તેમ તેની સામે થતી લડતનો ચિતાર આ ફકરામાં આપવામાં આવ્યો છે. ગાયોની પેડ વિચાર કરવાનું ડુઝાપણું ધરાવનારાઓએ કેવાં કામો કરવાનું પસંદ કરવું, તે વિષેની અસારત મજબૂત કરી રહે છે, એટલે (૧૨) ઇશ્વરના પ્રતિનિધિની જોજોડ ઊભા રહી તે દેવાની પરસ્તેસ કરનાર અમાન પોતાના વિચારો જાણવે છે. પણ પેગમ્બર તેજ પેગાએ દીઠામો લે છે કે, અશા લોકોનું મન ખુરા અથવા ભણા મિનોની ઊપર ટપકેથીજ તપાસ કરશે નહીં. તે હંમેશાં બંને મિનોઓનાં ગોયા ભીતરમાં જઘને તેમનેથી ખારોક વી. ગતોનો પુત્રાસો મેળવશે. (એજ કારણથી ૪૫ માં હામાં અંત્રમધ્યિયનું વીગતવાર વર્ણન અને તેની સાથની લડતનો ચિતાર અહુર આપે છે.)

૧૩. વળી આ હાના રચનારને (પેગમ્બરને) વધુ જોતેજન આથી મળે છે કે, સઘડા નીર્જીવ તેમજ બેદી સવાલોનાં ઊંડાણમાં ઉતરીને અહુર તપાસ કરે છે, એટલે કે તકરાર ચત્રાવનારાં માણસોની તે ખારીક તપાસ રાખે છે, એવી તેની ખાતરી છે. જીલમગાર હાકેમો સેહેજ પણ વાંક માટે જ સજા ફરમાવે છે તેના ધાતકી ગેરધનિસાફ, તેમજ સેહેજ પણ કારણ વિના મારા પક્ષકારો ઊપર જોઓ જીલમ ગુજારે છે, તેમનો દેખીતો વધારે સખત ગુનાહ અહુર જોય છે, એવો એકરાર તે કરે છે.

૧૪. ઇશ્વર સર્વમાની હોવાની ખીના યાદ કરી, જે નજદીકનાં ભવિષ્યમાં ગોઠા બનાવો બનવાના હતા, તેને માટે તે અહુરને ફરીથી સવાલ કરે છે. અને દીનદાર મરદે આવતાં સંકેટો દુર કરવા અને તખ્ત મેળવવા માટે ની લડાઈમાં સરસાઇ પામવા માટે જે સાચા અને નહીં કે ગુનાહભરેલા એકરાર કરવા જોઈએ છે, તે કેવા હોવા જોઈએ, તે વિષે તે સવાલ કરે છે. તેમજ વળી દીનદાર મરદે પોતાના ગુનાહો માટે શું તોજ્જી કરવી જોઈએ તે માટે પણ તે સવાલ કરે છે. એજ પેગાએ પાપીઓ માટે, તેમજ શેવટની દુનીયામાં પાપીઓ અને દીનદારોની હાલત કેવી થશે તે વિષે, પૂછવાનું તે બુલી જતો નથી.

૧૫. પાપીઓને માટે આ શ્લોકમાં તે ખાસ સવાલ કરે છે, અને પૂછે છે કે, એક દુષ્ટ રાજાને, દેવોના એક પક્ષકારને, યાને જે રાજા, વીર

ફ ધર્મવાળાઓની કાશિશ અને સલાહ ઊપર સરસાઈ બાગવનાર જુઠાણાના દરજ્જાની સરદારી કબુલવાને ના પાડનાર અશો અહુત ઊપર સંખ્ત ધાટીપણું ગુજારવા વગર ટકી શકે નહીં, તેને ગાદીએ ખેંસાડવામાં ફતોહ મેળવનારાઓ માટે સજ્જ શું છે ?

૧૬. તે વળી પૂછે છે કે, એક કાશી પ્રરૂષ કેવી રીતે અને કેવાં કામોથી અહુરના જીવો અથવા તેનો વિશ્વાસ પક્ષકાર થઈ શકે, યાને તે ધણેજ દીનદાર બને.

૧૭. પોતાના શ્રોતાજીઓની સમજ સંકેત ખીલવવા માટેની કાશિશ કરવાની નેમથી તે પૂછે છે કે, ખેમંતો કોણ — અહુરની ઉત્પત્તિ કહેલી અમેષા સ્પંદની ઉપમા ધરાવનાર અશોઈ (અષ)નો પક્ષકાર કે તેની વિરૂદ્ધ વાળો, વધારે મોટો અથવા વધારે અગતના ધર્મ ધરાવે છે ? અને તે વિનંતી કરે છે કે, કોઈ પણ આંધણી (અમાન) મોખ્યો અને અથવા મારે લગવા એાને ડંગે નહીં, પણ માની માણસે બલકે અહુરએ પોતે મારી સાથે વાત કરવી, અને સચ્ચાઈ બતાવવી તથા સાંખેત કરવી.

૧૮. અહુરની બંદગી અહીં પૂરી પરી, તે પોતાના શ્રોતાજીઓ તરફ કરે છે, અને તેમને મજબુત આગ્રહ સાથે વિરૂદ્ધ વાળાઓની સલાહ કે ફતવા ઊપર ધ્યાન આપવાની મનાઈ કરે છે અને તેમને ચેતવણી આપે છે કે, જો તેઓ તેની સલાહ પ્રમાણે અમલ ન કરશે, તો તેઓ અચ્ચીત નાશ અને મોતના સપાતામાં આવશે; શેવટે ઘણા ગુસ્સા સાથે વિરૂદ્ધ વાળાઓ સામે તરવારના ઊપયોગ કરવા તે જણાવે છે.

૧૯. અહુરને તે આ ઠંડાણે એકવાર ફરીથી વિનંતી કરે છે કે, સાંખેત અંતઃકરન વાળા જરથોશ્તીને ફતોહ આપવાની, સચ્ચાઈ તેના મન ઊપર ડસાવવાની અને તે પ્રમાણે ચાલવાનું ઊત્તેજન આપવાની શક્તિ ધરાવનાર તે સાહેબને લોકો સાબળનારા થાય; યમની પવિત્ર ક્રિયા અથવા તપ્તદિવ્યથી (યાને આતશમાંથી ઇજ્જ પામવા વિના પસાર થવાની પરિક્ષા મારફતે) તેઓ તેને સાંભળે.

૨૦. અશો લોકોને આડે માર્ગે લઈ જવાની ઉશ્કેરણી કરનારાઓને, તે ગંભીરાઈથી તેમનું શેવટ શું આવશે તેની ચેતવણી આપે છે, અને કહે છે કે, જો તેઓ (પ્રરા ધર્મ સામે) દુશ્મની ચાલુ રાખવાની હઠ લેશે, તો તેઓ પોતાને હાથેજ દુઃખમાં ગીરફતાર થશે. તેમનું પોતાનું અંતઃકરન (જુઓ યશ્ત ૨૨ મી) તેમનો નાશ કરશે, તથા તેમની સજ્જનો એક બાગ્ય થઈ પડશે.

૨૧. બીજા હાય ઊપર દીનદાર લેકિા સુખ અને અમર્ગિનો હીસ્સે મેળવશે. અને આ બંને હંમેશ સુખી ટકનારી સીજે જોડે તેમનામાં પુરા તી અશાઈ તેમજ ભણી અને મહેરબાની ભરેલી મન શક્તિનું પુરતુ કાવત તેમનામાં ઉત્પન્ન થશે, અને તેથી તેમને આશિર્વાદ મળશે.

૨૨. જેવટે તે જે સચ્ચાઈઓ જાહેર કરે છે તેમનાં દેખીતાં નક્કીપણાં વિષે તે એક નાનું માપણુ કરે છે અને અહુરની વિનંતી કરતાં દીનદારના માં તેઓએ ધારેલા બદલા મેળવવાની આગા ઊત્પન્ન કરે છે, તથા તેઓ અહુરના નોકરો જેવા આત્માક થઈ શકશે એવી ઉમેદ પણ તેમનામાં ઘાપ્ત કરે છે.

તરજુમો.

૧. (એટલા માટે) આ કૃત્વાઓ, યાદદાસ્ત ઉપરથી અમે જ્ઞાનીને તમને જાહેર કર્યે [છેયે; (આ) કલામો (અત્યારસુધી) નુકશાનકારક જુઠાણાનાને લગતા પ્રતોની^૧ રૂયે અશો લોકોનાં સંસ્થાનોનો જેઓ નાશ કરે છે, તેઓએ (યકીન સાથે) સાંભળ્યા નથી;^૨ પણ જેઓ અહુર તરફ ખરા જગરથી ભક્તિભાવ ધરાવે છે, તેમને માટે તે કલામો ઉત્તમ છે.^૩

૨. અને જે આ ઉપાયથી અચુક સચ્ચાઈઓ આત્મામાં દેખાપ નહીં * (યાને તમારી સમજમાં ઊતરે નહીં), તો (આ કલામો કરતાં) વધારે સારી રીતે, તમો સઘળાઓ પાસે હું (પોતે), બંને (હરીફ)

૧. વદમનશાન્ મૂન્ પવન્ આફ્રીનગાનીહ દ્રુજ્ જઠે અહરાયેહ ગેહાન બરા મરેસીનેંડ.

૨. અયુષ્તા તેના સાધારણ અર્થે અહીં વધારે સારો જાગે છે, તો જોકે તેમ અર્થ કરતાં એક શબ્દ ઉમેરવાની આપણને ફરજ પડે છે.

૩. પેહેલવીમાં આ ફકરાનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે મળે છે: આ બંને દુવાના કલામો [અવસ્તા અને જદ] જે હું (અમે) તમારા તરફે બાદયે છીયે તે, જે સાંભળતો નથી તેને [અશાઇનો નાશ કરનારને (એટલે પાપી જુલમગારને)] અમે મોહોડેથી શિખવે છીયે. દરજના દુવાના કલામાથી જેઓ અશાઇની દુનીયાનો નાશ કરે છે [] તેઓ પણ, જે તેઓ અહુરમજ્દને લગતી સીજેનો વધારો કરે તો, ઉત્તમ થઈ પડે.

૪. પેહેલવીમાં આ ફકરા માટે નીચે પ્રમાણે અર્થ મળે છે:— પવન્ નિકીરિજ્નો લા હેમ્જુનેઝે અપ્ પવન જઠે અગૂમાનીકીહ.

તોળીઓ ઉપર સરદારી ધરાવનાર રતુને^૧ (આપણે તેની તાબેદારી કરી) અશોધનાર કાનુન પ્રમાણે રહ્યે એટલા માટે, જે સત્તા અને શીતથી અહુરમઝદ નેમે છે તથા તેની પીઠણ કરે છે, તેવી સત્તા અને શીતથી (યાને તેવી સત્તા ધરાવનાર રતુની પેઠે) આવીશ.

૩. અને તે તિક્ષણ યુદ્ધે અને સંતોશકારક ચુકાદો તે (તારા) મિનો^૩ અને (તારા) આતશ તથા ખુદ (તારી) અશોધ માગ્ફતે પાંને લડત ચલાવતો (પારદુઓ)ને આપ્યો છે; તું, ઓ અહુર! મનની આપ્તિને તેજી પનાવવા માટેનાં વ્રત અમને જાહેર કર. ખચ્ચોન, તું આ પીના જાહેર કર, ઓ મઝદ ! કે અમે તે જાણ્યે. તારાં મોહોલની જુપાન વરે તું તે જાહેર કર(જેથી તેની પળવંત સચ્ચાઈઓ વચે હું વાએજ કરીને) સધલાં હૈયાત લોડને દીનદાર પનાઉં.^૪

૪. અને જ્યારે ઇશ્વરી અશોધ તથા તેની જોડે તે સધલા પાકો-નાઓ જેઓ મઝદના^૫ (પોતાના) અહુરઓ (છે તેઓ) મારી અરજ તરફ વલાણ લેશે (યાને મારી અરજ સાબળશે) ત્યારે (તે પદલાના) આશીર્વાદ વડે, (મારા) ભક્તિ ભાવ વરે અને (મારી અંદ-

૧. જુઓ ૭૩ ૨૯ માં ફોટો ૨ જો, જેમાં રતુની નેમણુક વીચે તકગર ચલાવવામાં આવી છે.

૨. અશોધ (અપ) પુરાઈને દુર કરી ધીકારી કાણડે છે, પણ ભલાંની વખાણ ગામ તેને મદદ આપે છે.

૩. આઠકાણે “મિનો”નાં ઉપયોગ ઘણાજ જાણવા જોગ છે. અહીં તે ખુદ ઇશ્વરને માટે, તેના પોતાના આત્મા માટે વપરાયો છે. માણસના આત્મા માટે પણ તે વપરાય છે.

૪. પેહેલવીમાં “પવન હૂઝવાનોએ લક-ઝીવંદકાન્ હર્વિસ્ત-ઝૂન્ હેમ્જુ દ” મળે છે. તમામ લોકોને વતલાવવાની આ ઉપરથી જરથોશ્તી ધર્મની નેમ દેખાય છે.

૫. રીથ પોતાના તરજુમાં “ અહુરમઝદઓ ” કરે છે. હુણ્પરમેન પણ ‘મઝદાઓ’ને આઠકાણે અનેક વચનમાં લેએ છે.

રનાં તેજી) ઉત્તમ મન વડે હું તે બળવંત રાજ્ય મેળવવા માટેની વિનંતી કરીશ,^૧ કે જેનાં બળથી^૨ જુઠ્ઠાણાના દરજ્જને અમે મારી શકયે.^૩

૫. અચ્ચીત તું મને (આ બીના) કહે કે તેથી હું તે જોઈ શકું, કારણ (તારી) અરોઈ મારફતે વધારે સાફ (કીસ્મત) અપાય છે;^૪ મને આ કહે, જેથી (તારાં મારી અંદરનાં) ભલાં મનથી હું તે જાણું, અને જેને લગતી આ મારી સચ્ચાઈઓ^૫ છે (યાને સાચા કાનુનો છે, તથા જે વીધે મારો પેગમ્બર જોલે છે તે) ઉપર ધાર કરું; અચ્ચીત ઓ મજદ આહુર! મને તે ચીજને વિષે કહે કે જે થઈ શકે નહીં, અને જે થઈ શકે.^૬

૧. રાંથ ‘ઇપસા’ના અર્થ પેદલવી પ્રમાણે “વિનંતી કરી મેળવે છે,” એવા કરે છે.

૨. પેદલવીમાં: “મૂન પવત્ત ઝકે વલ્મન્ સૂદીહ—અપીઝા ડૂએ અએ” મળે છે, અને તે ઊપયથી અર્થ પુરતો સમજાય છે.

૩. આ ફકરાના પેદલવી તરજુમાનો અર્થ આ પ્રમાણે થઈ શકે:
[માણસનાં શરિરની શેવટની હાલતને લગતી] વ્યવસ્થા વખતે અપવહિશ્કત તેમજ અહુરમજ્દનો [] તથા વળી જે જુજોર્ગ સ્પંદાગમદ છે તેની આરાધના કરનાર હું થઈશ [] માટે પોહૂમનનો [બદલો જે ઉત્તમ ચીજ છે તે] હું ધરજીં છું. વળી જે સત્તા મારા લોકો (પક્ષકારો) ની છે. [] તે એવા બળવંત તરફની યાંત્રા [] કે જેની હીંમતથી દરજ્જને હકાવી શકાય છે [].

૪. મૂળ અર્થ “તમે આપ્યું.”

૫. અથવા “મારો પેગમ્બર” યાને “જે સાથે મારા પેગમ્બરને સંબંધ છે.

૬. અથવા કદાચ “જે થશે નહીં અથવા જે થશે.” નેચાંસંધના આ ફકરાના સંસ્કૃત તરજુમાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે ફરી શકાય છે:— તે મને ખુલ્લી રીતે કહે []; તે કે જે સર્વેથી ઉમદા બક્ષેસ છે અને જે પવિત્રાઈ મારફતે મને અપાય છે; [એટલે કે, હું મારી ફરજ અદા કરું છું તથા અશો ઇના કાનુન પ્રમાણે હું ચાલું છું, માટે આ ઉપાયથી તારા તરફની સર્વેથી ઉમદા બક્ષેસ (મેળવી શકાય છે); પણ તેને ખુદ પોતાની કેમ કરી શકાય ?]. મને ઊત્તમ મન શક્તિની મારફતે જ્ઞાન આપ [એટલે કે ભલી વર્તણૂકથી જે સમજ શક્તિ આપે છે તે તું મને જાહેર કર], જેથી મને સલામતી મળી શકે []. અને ઓ મોટા દાના, ઓ સાહેબ! જે નથી અથવા જે છે તે બંનેમાંથી એક જાહેર કર [].

૬, ૧ અને તે, ખરચીત, તેને માટે સર્વેથી ઉત્તમ કલામ યઘ્ પહરો, કે જે તે સર્વેથી દાના સાહેબ મને ખુદ કામની અંદર જાહેર કરશે^૨ તે કલામ કે જે આપ્યાદી અને અમર્ગી અપાવનારો માંત્ર (મંત્ર) છે, (કારણ કે તે ઉપરથી તે સાહેબની ફાયદો કરનારી હકુમત જાહેર થાય છે.) અને તે મોટા પેદા કરનાર સાહેબનું રાજ્ય એવા પ્રકારનું (થશે કે જેવાં પ્રકારનાં રાજ્યનું બળ ફત્તેહ મેળવવા માટે મે માગ્યું છે ૩), અને જે (શેવટે) પોતાની પવીત્રાઈને લીધે ખીલી^૪ તે સાહેબની (મોટાઈ બતાવશે.)^૫

૭. (કારણ તે સાહેબ સર્વોપરી પાદશાહી સત્તા ધરાવે છે.) આ (માંત્રની સચ્ચાઈઓ) પ્રથમ તે (સાહેબ)નાંજ મનમા ઉત્પન્ન યઘ્ (અને તેણે તેમની હૈયાતી વિષે વિચાર કર્યો એટલે) તે (સઘલા) એએ (તેના) ઉત્કૃષ્ટ^૬ (વિચારો) દાખલ (પ્રથમ) તારાઓનું વસ્ત્ર પેહેલ્યું. તે

૧. આ ભાગ કેટલોક વખતની ચુપકીદી પકડવા પછી સર થયો છે, અથવા તો એની આગમચના કોઈ શ્લોકો ગુમ થયા છે. પેગમ્બર આ ઠંકાણે થી પાછો પોતાના યજ્ઞમાનો તરફ ફરી તેમની આગળ ભાવણુ કરે છે.

૨. હું આ ઠંકાણે ‘ વઘોચાત્ ’ શબ્દ વાંચું છું.

૩. જુઓ આ હાનો ચોથો શ્લોક.

૪. પેહેલવીમાં; “અઝહરમજ્દ અવાંદ ખૂડાયીહ અંદ દેન્ વસ્મન્ વક્ષેડ વોહુમનો ” મળે છે.

૫. ફાર્સીમાં આ ફકરાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે મળે છે: “ઐ હસ્તુ ખુત્દ, કિહ આન્ મન્ આગહીહા ગૂ-એ અરકારહ [] માન્સરે તમામ રક્તની. [ફૂ તમામ પેદાએશન પાડ રાહ માન્સરે બાઝ આન્ ખેસીએ હોર-મજ્દ રસેદ], કિહ પાડ શવાખ દારદ—ખી-મર્ગે રક્તનો અઝશ []. હોર્મજ્દ—ખુદાએ અંદ અંદર ઐ અફઝાયેદ બહુમન્ [ફૂશ પાદીશાહી પડ તને મર્દ-અન્દી હોર્મજ્દ પડ તન્ મિહમાન્.]

૬. ‘મૂનશુ ચ વો રોશનીહ ગૂમીખો ખારીહ’ એવો અર્થ પેહેલવીવાળાઓ કરે છે. ‘ખાશ્ર’ અને ‘ખારીહ’નો અર્થ અહીં ‘સુખદાયક’ કરવો મુશ્કેલ છે. પાછળના વખતમાં આ શબ્દોનો અર્થ ‘આસાની’ થયો છે.

૭. ‘રઘોચેખીશ્’નો અર્થ ખરચીત કરીને ‘રોશન.વાળી ચીજો, તારાઓ અથવા પ્રકાશીત રોશનીઓ વડે’ થાય છે.

(સાહેબ) પોતાની અક્ષલથી અશોધના ઉત્પન્ન કરનાર^૧ છે. અને આ પ્રમાણે વળી તે (પોતાના પરેહજગાર લોકોમાંની) પોતાની ઘણીજ કાયદે મંદ મન (શક્તિ)ને ટેકવે છે. અને આ (પવિત્ર પેદાએશો)ને તારા મિત્રો (ભલી અક્ષલ) મારફતે, એ અહુર મજદ ! આપ્યાદ કર (કાર-ણ કે તે તારી પોતાનીજ છે). તું એ અહુર, દર કલાકે એકજ સરખો હોય છે^૨

૮. એટલા માટે, એ અહુરમજદ ! મારી (મનની) આંખો વડે અમારી અશોધના ખરા બનાવનાર દાખલ, છંદગોનાં કામો ઉપર સરદારી ભોગવનાર^૩ દાખલ, મેં તને દીદો^૪ ત્યારે અમારી અંદરનાં ભલાં મનના પિતા તરીકે પેદાયેશમાં સ્તુતી કરવા લાયકનો પેહલો^૫ તને મેં ગણ્યો.^૬

૯. તારી, એ અહુર! આર્મંધતિ (ભક્તિભાવ) હતી; અચ્ચીત, એ ગાયના પેદા કરનાર! તે જ્યારે તેણીના (ભામ્યા) તરીકે એક રસ્તો

૧. હયુષ્મન પણ એનો અર્થ 'અપના પેદા કરનાર' કરે છે.

૨. પેહલવીમાં આ પ્રમાણે અર્થ મળે છે: 'પવન્ મીનવદીકીહ વક્ષી-નેડ્ () મૂત્ કેવનિઝ્ હમ્ ખૂદાઈ.'

૩. પેહલવીમાં 'દેન્ અહવાનો પવન્ કૂનિશ્નો ખૂદાઈ હોમાનીહ્' મળે છે
૪ ખાલે ખાલ અર્થ કર્યે તો 'મેં જ્યારે તને મારી આંખો વડે પકડ્યો અથવા આંખોમાં લીધો.' પેહલવીમાં અમતમ્ [] પવન્ હમ્ચરમીહ્ અવે હમ્ વખૂદ્-હ્ હોમાનિહ્' મળે છે.

૫. રાંધ એનો અર્થ સર્વથી નામીયો કરે છે.

૬. નૈર્યોસંગનો સંસ્કૃત તરજુનો આ પ્રમાણેનો છે:—આ પ્રમાણે પ્રથમ, એ મોટા દાનાવ; એ સાહેબ ! જ્યારે તું ગ્વહમન ઉત્પન્ન કરવામાં રોકાય-લો હતો [] ત્યારે તારે માટે મેં વિચાર કર્યો હતો. જે (ઉત્પત્તિ)માં ઉત્ત-મ મનના પિતાને, જ્યારે તેઓ તેને આપ્યા એહરાના દેખાવ સાથે જોય છે ત્યારે પીછાણે છે []. તે પેદાએશ જે દેખીતી પવિત્ર છે તેનો (તું પિતા છે); [એટલે કે તું પવિત્ર પેદાએશને સારી વર્તણૂકની બનાવે છે.] દુ-નિયામાં કામો ઉપર તું પાદશાહી કરે છે [એટલે કે જ્યાં કાયદો અપશવાનું ધટીત હોય છે, અને વળી જ્યાં સજા કરવાનું ધટીત હોય છે, ત્યાં તું તે પ્રમાણે કાયદો આપવાને તથા સજા કરવાને શક્તિવાન છે.]

કરી આપવાનો હુકમ કર્યો, તે વખતે અક્ષત્ર તથા મિત્રો (મન શક્તિ) તારો હતી. જમીનના ખેડનાર તરફથી (મદદ મેળવીને) અથવા જે ધણી કદો પાણુ ખેતી કરનાર નહીં હતો તેની આગળથી (તે નેમી આપેલા માર્ગ ઉપર) તેણી જાય છે. (તારો આ રસ્તો કે બીજો પસંદ કરવો તે તેણીની મુનસફી ઉપર છે.)^૧

૧૦. (પાણુ કોઇથી લાલચથી નક્કી કરાવ ઉપર આવવાને તેણીએ વાર લગાડ્યો નહીં.) બંને (ખેડુત અને બટકતા) માંથી ખેતરોમાં સંભાલથી મજુરો કરનાર ખેડુતને,^૨ બલાં મનની દોલતની બક્ષેસ ધરાવનાર પવિત્ર સરદાર તરીકે,^૩ તેણીએ પસંદ કર્યો.^૪ ચોર^૫

૧. આ વાક્ય અલંકારી છે. ગાયદોર કાંઈ પોતાને મોટું ચોકસ રસ્તો! બતાવવા માગતાં નથી, અથવા પોતાને મોટું એક દેખરેખ રાખનાર મેળવવાની અમર કરતાં નથી, અથવા કોઈ દેખાવવાળો લાગતો નથી તો તે મોટું ફરીઆદ કરતાં નથી; તેમજ ગાયદોરના આત્માને સંતોષ આપવાની કાંઈ ધર્મની મુખ્ય નેમ નથી. ગાયદોર અસહી જમાનાના લેશિની મુખ્ય દોલત હતી અને તેથી સંસારી હાલના એક પ્રતીનીધી દાખલ ગાયદોરનાં શબ્દ આડીં વાપર્યા છે. આડીં જે રસ્તા વિષે બોલવામાં આવે છે તે માણુસોના જનમાલની સલામતીના છે; માણુસો કેવી રીતે ચાલે તો પોતાના જનમાલનું રક્ષણ કરી શકે તે વિષે આડીં બોલવામાં આવ્યું છે.

૨. આ પેહલો વાસ્તવ કષ્ટયંત જરથુસ્ત્ર હતો, એમ પાછળા અવ. સ્તામાં જણાવેલું છે.

૩. પેહલવીમાં: ' મૂન્ કષૂહ/હ પયન્ વોહૂમનો ' મળે છે.

૪. જેવો બીજાં દોરેથી બીજી રીતે ગાયને આડીં પોતાનો સરદાર પસંદ કરતી દેખાડી છે. પણ જે બીના વળી વધારે ધ્યાન એંચનારી છે તે આ છે કે, અહુરએ નેમેલા પોતાના વાલીથી તેણી સંતોષ પામે છે. ૨૯ મા હાના ૯ મા કકરામાંનો તેણી નખલા દેખાવના જરથુસ્ત્રની નેમણુક થયલી સાંભળી રડી પડી હતી, અને વાત્રી તરીકે કોઈ પાદશાહને મેળવવાની હચ્છા બતાવી હતી. જરથુસ્ત્ર જે કે મોટી પદ્ધિ ધરાવે છે તોપણ તે સા-ધારણ કામદાર વર્ગનો પ્રતિનિધિ છે, છતાં તેનેથી હવે તેણી સંતોષ પામેલી જણાય છે.

૫. પેહલવીમાં 'દવાસહય' અને નેર્યાસંધના તરજુમાં પ્રતારવેને મળે છે.

ભટકતાઓ, ઓ મજદ ! કહી પણ ધર્મનો ક્રિયાને લગતી ભલો જાણસો^૧ નો હીરસો મેળવશે નહીં. (કારણ કે તે જાણસો-દુધ, માખણ, ઘી વગેરે આપવાનું ગાયોનો મરજી ઉપર આધાર રાખે છે.)

૧૧. [અમારે કામ કેવી રીતે ચલાવવું તે માટેના ઠરાવેલા કાનુનોમાં આ ફત્વો પેહલો હતો. એટલું છતાં ઓ મજદ ! તારી જોડે તારી વિરુદ્ધ વાળો પણ યોલવા નિકળે છે.] કારણ કે, ઓ અહુર મજદ ! પ્રથમ જ-થારે તે પવિત્ર સંસ્થાનો ઉત્પન્ન કર્યાં અને ધર્મના કાયદાઓ જાહેર કર્યા, અને જ્યારે તે તારાં પોતાનાં મનમાંની બુદ્ધી અમને બક્ષી તથા અમારી હાડમંદ છંદગો^૨ બતાવી, અને (આ પ્રમાણે તારાં બળથી તે) કામો (નક્કી કર્યાં), અને વળી અમને એવી શાસ્ત્રાજ્ઞા આપી, કે જેથી ઇન્દ્રિયનાર ધણી (એક કાનુન તરીકે) પોતે પોતાને માટે પસંદગી કરી શકે,^૩

૧૨. (ત્યારે મારામારી તુરત ઉભી થઈ અને તે હજી ચાલુ છે.) ત્યાં (તારા પેગમ્બર ઉપરાંત) સાચો અથવા જુદો, કેળવાયેલો અથવા નહીં કેળવાયેલો (પોતાનું ચકીન જાહેર કરવાને) પુખ્ત વિચાર અને અંતઃક-

૧. પેહલવીમાં ‘ જૂપો-હોપૂમૂરિરનીડ ’ મળે છે. જુરા લોકોને હંમેશાં આધિક્ષા રાખવામાં આવે છે.

૨. અથવા “દુનિયાઓ અને આત્માઓ બતાવ્યા”.

૩. ગેહનર એનો અર્થ માંસ કરે છે. પેહલવીમાં: “તનુ-હોમંદાનો જાનુ યેહુબુડ” મળે છે. બુદ્ધિની પછી હાડમંદ છંદગી અથવા માંસ શબ્દ આજે છે, તે દ્યાનમાં રાખવા જોગ છે. જુઓ ૩૦ માં હાનો ૭ માં રસોડા, જેમાં જાણવે છે કે, પેદાએશ થવા પછી આરમ્ભતિએ શરિર બપ્પશયું હતું.

૪ પેહલવીમાં નીચની જાણવાજોગ શરૂ મળે છે: [એટલે કે અંશો લોકોનાં કામો અને કેળવણી પણ તારેથીજ અપાય છે; અને આ પણ તારાં મનની બુદ્ધિથી અપાયું હતું.] અને જ્યારે કોઈ શખ્સ બીજી દુનિયા માટે ઇચ્છા ધરાવતો હોય છે, ત્યારે તું તેની તે ઇચ્છા બક્ષે છે: [એટલે કે તે બીજી દુનિયા ભણી આવવા માટે છે ત્યારે જે સંજ્ઞાની જરૂર હોય છે, અને જે તે તે વખતે આ પ્રમાણે માગે છે (અથવા ઇચ્છે છે), તે તારાથી તારાં મન અને બુદ્ધિ મારફતે અપાય છે.]

રણુથી? પોતાનો અવાજ પાણીર કાણે છે. (પણ આ લલતથી અટકવા વગર અથવા નખલાઈથી શોધ ચલાવવા થોપવા વિના? અમારી) ધર્મ-નિષ્ઠા મક્કમપણે? બંને મિનોઈ શક્તિઓને? (આ દુનિયામાં નહીં) પણ (પેલી દુનિયામાં) જ્યાં (તેઓ ગોચર) પોતાનાં વતનમાં (રહે છે ત્યાં), સવાલ કરે છે.

૧૩. (ખચ્ચોત, મારી ધર્મનિષ્ઠા પારીકાથી સવાલો પૂછે છે, કા-રણુ કે, તું યો પેદા કરનાર સાહેબ ! સઘલાઓ ઉપર તારી નજર રાખે છે: અમે નખલા સવાલો કરી શક્યે નહીં.) જેઓ પૂછતા સવાલો જાહે-રાં હોય છે (યાને અમારા વિચારમાં આવતા સઘલા સવાલો પુછાય છે),

૧. પેદેલવીમાં: “અવો ઝંડ લિખ્યેમ્મન” મળે છે.

૨. જુઓ એની નીચેના! ૧૩ માં શ્લોક.

૩. પેદેલવીમાં: “પવન હંજિરનોએ” મળે છે; ક્રાસિંમાં આ પેદેલવી શબ્દનો ઉચ્ચાર “ખેજિરનો” કરવામાં આપ્યો છે; નૈયોસંધના તરજુમાંમાં મનોઝત્તવાને મળે છે. એનો અર્થ “તુરતજ” પણ થઈ શકે.

૪. યુરી તેમજ બલી શક્તિઓને સવાલ પૂછવામાં આવે છે. ૩૦ માં હાના ૩-૬ શ્લોકોમાં જો બે શક્તિઓ લડત શુરૂ કરતી જણાવવામાં આવી છે, તેમને માટે આછી બાંધવામાં આવે છે.

૫. પેદેલવીમાં મકાનને અર્થેજ આ શબ્દ મળે છે; મિહાનો [-અણ ગાસ તંમનુ ચેરૂનેયો]; નૈયોસંધના તરજુમાંમાં વરજોકનિવાસાન્ મળે છે. જોયો હા ૩૦ માં કુકે-૯ માં; હા ૩૩ માં કુકે-૯ માં; હા ૩૪ માં કુકે-૬ માં. નખલાઈથી સવાલ પૂછવાથી કોઈ ચુક માટે અપ્પાડ કરી જવા ની લાગણી દોસે છે. ક્રાસિં તરજુમાંમાં પેદેલવીને અનુસરીને નીચે પ્રમાણેનું લખાણ કરવામાં આવ્યું છે; “આનન્દ પાંગે બુલંદ આને દુરૂધ ચુકતાર [ગના મોનૂ] વ આનુ હમે રારત ચુકતાર [હોર્મઝદ],” કત્યાદી. પણ નૈયોસંધનો તરજુમાં વધારે ખરો અથવા અસલ લખા-ણને બોલેબોલ મજબૂત છે: અન્ન વુરવાગ કરોતિ [અનન્ન જગતિ], મિથ્યાવક્તા વા સત્યવક્તા વા, કત્યાદી.

૬. પેદેલવીમાં: “પવન ઝંડ આરકારંકા” મળે છે.

અથવા જેથી પૂછાતા સવાલો છુપાઈ હોય છે (એટલે કે જાહેરમાં તે નહીં આવે એટલા માટે છુપાવવામાં આવે છે) અથવા (અમે જેથી ચુકાદા ઉપર આવ્યે તે, અને) જે કોઈ નાનામાં નાના પાપ માટે મોટા-માં મોટો તોજશ કરે છે, તે સઘલાઓ ઉપર તારી પ્રકાશીત આંખો વડે, પ્રમાણીક પોહોરેગીર દાખત તું ટીક્યા કરે છે. ૩

૧૪. એટલા માટે, ઓ અહુરમઝદ ! તને હું આ પૂછવા ઇ-ચ્છું છું (કારણ કે એકવાર ફરીથી તારી સલાહ મેળવવા હું માગુ છું). હમણા શું બતાવો બતાવના છે, અને બવિબ્યમાં શું બતાવે ?" અને અશો લોકો તરફની ભિટો સાથે, (મઝદના ઉપકારનાં) કરજનો એકરાર કરનારી કોઈ બંદગી કરાય છે ? અને પાપોઓ

૧. પેહલવીમાં "નીહાનીક" મળે છે.

૨. અમારાં મનમાં મોડેલી અથવા મુરજેલ ગામતો વિષે જે, પાણુ વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે ઉપરથી અમે જેથી ફરાવ ઉપર આવ્યે છીએ, તે સઘણું તું બેય છે.

૩. નેવોસધે આ કકરાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે કૃપા છે : જે કોઈ જાહેર છે તેની મારફતે [યાને રાસ્તીની મારફતે] જે કોઈ પૂછે છે, અથવા જે કોઈ છુપું છે તે મારફતે [યાને પાપ મારફતે] જે કોઈ સવાલ કરે છે; અથવા જે કોઈ પોતે કરેલાં નાનાં પાપને લીધે અથવા સખમ તેમાંથી સાફ દેખાવાને માટું પાપ કરે છે; [એટલે કે જે કોઈ પોતાથી થયેલાં નાના પાપમાંથી સાફ થવાની જરૂરયાતને લીધે, તે પાપ જણાઈ ન આવે એ-ટલા માટે માટું પાપ કરે છે], તે બંને પ્રકારનાં માણુઓ ઉપર તું તારી બંને આંખો વડે જો. [પાપ અને અશાઈ ઉપર એક પ્રકારે, દરેક ઉદાગે અને ફરી ફરીથી તું સરદારી બાગવે છે.]

૪. નેવો રલાક ૫ મો.

૫. પેહલવી : " મૃત મરો, મૃનિય્ યામૃતનેશે=શું બચ્યું છે અને શું બતાવે ?"

૬. પેહલવી : " મૃત આવ્યામ્ "

માટે શું (પદલો ઠરાવેલો છે) ? અને તેઓ (દુનિયા) સંપૂર્ણતાની (શેવટની) હાલતમાં આવશે, ત્યારે તેઓની હાલત કેવી થશે ?^૨

૧૫. અને ઓ મજદ ! હું તને (પાપોના મદદગારના સંબંધમાં) આ પૂછવા ઇચ્છું છું : જે કોઈ યુરાઈને માટે (અથવા) યુરૂં કરનારને^૩ માટે પાદશાહી^૪ તૈયાર કરે છે તેને માટે, જે કોઈ રીતે પોતાની જીંદગી સુધારી^૫ શકે નહીં તેમજ જમીન ખેડનારનાં—એક પણ જુદો શબ્દ નહીં બોલનાર અશે ખેડુતનાં ગાયઢોરોને કાયદા વિરુદ્ધનાં નુકશાનમાથી બચાવતો નથી તેને માટે, ઓ અહુર ! શું પદલો ઠરાવેલો છે.^૬

૧. પેદેલવીમાં : “ અનગર્ધીશીહ=સુકાદિ ” મળે છે; પણ નૈયાસંધ “વિવાકતા=સંપૂર્ણતા, છેડો ” અર્થ કરે છે.

૨. નૈયાસંધનો તરજુમા નીચે પ્રમાણે છે : તદ્ દ્વિતયં વ્યવઃ પૃચ્છામિ, સ્વામિન્ ! યદ્ આગતં આયાતિત્ત, યો ક્ષણં દદતે દાનેમ્યઃ પુણ્યમને | હોર્મહદાય યથા યુજ્યતે દાતું], યેત્ત, મહાજ્ઞાનિન્ ! દુર્ગતિમદામ્; કથં તેષાં આરત વિવાકતા ણ્વં [કિલ, યઃ તત્ કૂરુતે, તરમૈ નિદાને પ્રસાદદાન્ કિં ભવતિ, યદ્વ તત્ કુરુતે, તરમૈન્ના કિં ભવતી 'તિ; મે વ્રાહ્ !] હીંદુસતાનમાં ગાય પાંચ છે સદિ ઉપર થઈ ગયેલા એક પારસીથી આપણે વઢી રાખી શક્યે, તે કરતાં આ વધારે બોલે બોલનો તરજુમા છે; તો જોકે પેદેલવી તરજુમાના જમાનાથી ઘણા પાછળના જમાનામાં અને આરોક ગ્રોકોએ સહીત તરજુમા કરવાના જમાનાની ઘણી આગમય તે થઈ ગયો હતો.

૩. પેદેલવી : “ હ ફૂશૂ-ફૂનિરનો.”

૪. સાગા પક્ષનો કોઈ આગેવાન એક દુશ્મન પાદશાહ ઉભો કરવાનો પ્રયત્ન કરવાની કોશિશ કરતો આ ફકરા ઉપરથી જણાય છે.

૫. પેદેલવીમાં “ નીવીદીનેડો ” મળે છે; મને લાગે છે કે લખનારની બુલથી “ નિવેકાનેડ ” નો “ નીવીદીનેડો ” થયો છે; નૈયાસંધ લખને અર્થ કરે છે. રૌથ પ્રમાણે : “ જે કોઈ ગાય ઢોર ઉપર જીલમ ચુલ્લરવા વગર પોતાની રાંધી મેળવતો નથી. ”

૬. રૌથ પ્રમાણે : “ હું પૂછું છું—તેને માટે શું સજા છે ? ”

૭. નૈયાસંધનો સંસ્કૃત તરજુમા નીચે પ્રમાણે છે : હું આ પ્રમાણે તને પૂછું છું : જે કોઈ નાશકારક કામો કરે છે અને જે યુરાઓને માટે

૧૬. ખચ્ચીત હું તને આ પ્રમાણેનો સવાલ પૂછવા માગુ છું: જે કોઈ શખ્સે, હાપણ ભરેલાં કામથી ઘરો, કસબાઓ અને પ્રાંતો ઉપર, સચ્ચાઈ અને અરોઈ મારફતે, (તારી પવિત્ર) હકુમત વધારવાને? કોરોશ કરી હોય તે, ઓ મોટા પેદા કરનાર, હૈયાત સાહેબ, તારા જેવો? કેમ થઈ શકે? અને (આ પણ હું તને પુછવા ઇચ્છું છું કે) તે એવો કયારે અને તેની હૈયાતીના કયાં કામથી થઈ શકે?³

૧૭. અને કયાં (ધર્મ) વધારે મોટો⁴ છે (અને આત્માને લગતા આ સવાલોના સંબંધમાં વધારે અસરકારક હોય છે?) અરો કે બુરો માણસ જે ધર્મ ઉપર એતેકાદ રાખે છે તે (મોટો છે)? માત્ર વિધવાનો એજ વિધવાનો સાથે વાત (તકરાર) કરવી. અજ્ઞાનોને (તેઓ ગમે એટલો

પાદશાહી સ્થાપે છે [], તથા જે એકું બુદ્ધિ કામ કરે છે કે, ઓ સાહેબ! લાંચ (?) આપીને પણ તે હાંદગી મેળવી શકતા નથી, [] અને ગાયબોર તથા બીજાં માણસોની બરદાસ્ત કરનાર તથા તેમનાં સંકટો ટાળનાર માણસ ને પીડા સરખા થઈ પડે છે, તેને મોટે શું કરાવેલું છે []?

૧. રાય આ પ્રમાણે તરબુમો કરે છે: જેણે ખેતર, જીલા અને દેશ ઉપર હકદાર પાદશાહી વધારી હતી.

૨. પેદેલવીમાં “લઈ હાવંદ” મળે છે; નેર્યાસંધ “તત્તુલ્લો અને રાય” તારા જેવી લાયકાતનો” અર્થ કરે છે.

૩. નેર્યાસંધ પેદેલવી તરબુમાને સુધારી નીચે પ્રમાણે અર્થ કરે છે:— હું (તને) આ પ્રમાણે પૂછું છું: જ્યારે કોઈ શખ્સ કાયદો કરનાર હાપણુ ધરાવનારો હોય છે ત્યારે તેને, યાને જે કોઈ અશાહના વધારાને લીધે પ્રાંતો અથવા કસબાઓની (આબાદીની) વીરૂદ્ધ જનાર હોતો નથી [એટલે કે જે ઘણી પોતાની ફરજ બજાવે છે અને પવિત્રાધનાં કામો કરે છે] તેને તું પાદશાહી કેવી રીતે [બક્ષે છે?] તે આ શિક્ષકનો શિક્ષક છે, તે લડત ચલાવતો નથી. ઓ મોટા દાના સાહેબ! જે કોઈ પોતાનાં કામોમાં આપો હોય છે તે ખચ્ચીત તારી બેખબરો છે [તે પોતાનાં કામોને લીધે તારી બેખબરો થાય છે.]”

૪. “મજ્જો” શબ્દ પલ્મા હાના ૧લા કકરામાં આવેલા શબ્દ “મજ્જિ રત” ના જેવો અર્થ ધરાવતો હોયો જોઈએ. ત્યાં તેનો અર્થ “ઘણાજ ફેલાવો પામિલો-અસરકારક” થાય છે.

મોઠો અવાજ કાઢીને તોપણ^૧) અમને ઠગવા દેવા નહીં. તું પોતે, ઝો અહુરમઝદ ! તારાં ભણાં મન (વિચાર શક્તિ) ને પુરતી રીતિ પ્રગટ કરનાર તરીકે, (સચ્ચાઈ) અમને જાહેર કર.^૨

૬૮. (અને તમે ભેગા મળેલા લોકો!) તમારામાંના કોઈએ પણ તે (અજ્ઞાન^૩) પાપો^૪નાં માત્ર (મંત્ર) અથવા હુકમ ઉપર ધ્યાન આપવું નહીં, કારણકે ધર, ગામ, કસબા અને પ્રાંતને તે નાશ^૫ તથા મોતન સ્વાધીનમાં આપશે. પણ (તેનું કાંઈ પણ સાંભલવા વિના હૃદયચારખંદ થાવો) અને તે સમ્રાટ (પાપી)એને અનર્થી^૬ કાપી નાખો.^૭

૧. જેવો આ હાલો શ્લોક ૧૨ માં.

૨. નેવીસંઘનો તરંગુમા આ પ્રમાણે છે: “મોઠા સાહેબની પૈ? કોણ શિખવે છે—પવિત્ર આત્માવાળો કે પાપી []? બુદ્ધિમાન બુદ્ધિમાન જેને બોલે છે. આ પછી હવે તું અજ્ઞાન ના થતો; કારણકે ઠગારા તરફથી (અજ્ઞાનપણું હોય છે). એ મોઠા દાના સાહેબ ! તું અમને શિખવ. [] ઉત્તમ મનની મારફતે અમને કોઈ એન્ડ પુરું પાડ: [એટલે કે મને દીન ઉપર ઊસ્તવાર બનાવી સારી વર્તણૂકનો કર.]” અસહી તરંગુમાએ તપાસવાની જરૂર ફેરવી છે. તે આ ફરારથી બચાઈ આવે છે. એમ છતાં પેહલવી ભાષાનાં જ્ઞાન ઉપર ધ્યાન નહીં આપવાનો દેવાળ સાધારણ થઈ પડ્યો છે, જે કે તેની ઉપર અવસ્તાના તેમજ નેવીસંઘના સંસ્કૃત લખાણના તરંગુમાનો મોઠો આધાર છે.

૩. જેવો ૧૭મા શ્લોકમાં આવેલા “એવોદ્રાઓ” શબ્દ.

૪. પ્રેક્ષકર ચોલી આ પ્રમાણે તરંગુમા કરે છે: તેઓમાંના કોઈએ તે જુગાતા ગાયણુ કે હુકમને સાંભળ્યો નહીં.

૫. પેહલવીમાં: દુશ્—હમિરનીડ.

૬. પેહલવીમાં: “સજેડ સનેડ=તરવાર તૈવાર કરો.” આ હથિયાર ને હાથાનું લખું: એક તરફથી કાપવાનું અને એક તરફથી ભાકવાનું; જેવો ૬૬ ૮૬ માં ફરો ૧૨ માં.

૭. કાસિનાં આ ફરારનો અર્થ નીચે પ્રમાણે મળે છે: “ત મ કસુ અએ-દત અત્ર શુમા ફિડ ઓ દવેદ માન્સર શુનવદ ત આમ્મિરન; [૬ અત્ર

૧૯. જે સર્વજ્ઞાની સાહેબે દુનિયાઓ માટે અરોધને કહ્યો, તેને (યાને તેના સુખને) તેમને, ઓ અહુર ! સાંભળવા દે. સાચું જોલવાને લીધે તે (સાહેબ) શબ્દો ઉપર મુખ્યત્વારીથી હુકમત ભોગવે છે તથા (અમારા માર્ગમાં અમારો રાહપરી કરવા અર્થે હમેશાં ભુખાનનું છુટાપણું ધરાવે છે. ઓ મજદ ! તારા પ્રકાશીત આતશ મારફતે (તે સાહેબ અમને રસ્તા પતાવે છે. તે તારા આતશની રોશની ચુકાદા અને મહેરબાનીનો નીશાન સાથે) હડત ચલાવનારા (અને પસા) નાં ભલાં માટે મોકલાવો છે. ”

૨૦. (પણ, ઓ તમે સાંભળવા ઉભેલા માનવીઓ !) જે કોઈ અરો માણસને ઠગે છે તે પછવાડેથી નાશ પામશે. તેનું કીરમત

આમોગાંત (?) અવસ્તા વૃ જંદ મ શુનવદ્], ચિહ્ન અન્દર-મમ્મલ શહર વૃ દેહ દેહ બદલ રક્તરન વ મર્ગ આને આરમાધ અમ્મદૂન ઓ શાત આરમાધાત રા સાઝદ સિલાહ.”

૧. સરખાવો ૩૦ નો કુકરો ૨ જે. “આતશની રોશનીભલાં મન ની મારફતે તમે જોવો;” તેના ૧ લો કુકરો પણ કદાચ આડીં સરખામણીમાં લેઈ શકાશે : “ રોશનીમાંની નીશાનો મિત્રાચારીભરી દેખાય છે.”

૨. જે કે મજદને સંધાધક વિભક્તિમાં લીધો છે. તોપણ આડીં કતો તરફ અહુર પોતેજ છે. એમ ૭ મા રસીક ઉપરથી જણાય છે. કદાચ આડીં “ તે સાહેબ ” શબ્દો પેગમ્મખરને માટે વપરાયા હોય.

૩ નેચોસંઘનો તરજુમે આ પ્રમાણે છે : “તે ખીના મંભલાવા જોઈએ (ગળ્તા શબ્દને શક્યાર્થે બીજો પુરૂષ એક વચનમાં લીધો છે) [એટલે તેની અખ્યાસ તેણે કરેલો જોઈએ કે] જે હોમ જદની બને દુનિયાઓ; માટેની પવિત્ર નેમ વીધે કોઈપણ રીતે વધિક્કારી ધરાવતો હોય. તે પોતાના શબ્દોની સમ્યાધ માટે, ભાષાનાં છુટાપણા માટે સ્વતંત્ર છે. [અને તેને કોઈ જાતની ધાસ્તી નથી]. હડત ચલાવનારાઓને તારો પ્રકાશીત આતશ ખુલાસો આપે છે. [એટલે કે પવિત્રાધ અને અપવિત્રાધ તે ખુલ્લી પાડી આપે છે.]”

૪. આ અર્થ પેહલવી તરજુમાને અનુસરીને મેં કૈયો છે અને તે ઘણાજ વખાણવા જોગ છે. પેહલવીમાં “પવત્ કીરિના ” શબ્દો મળે છે.

૫. આડીં હું આંસડી સાથે પેહલવી તરજુમાથી જુદો પદું : પેહલવીમાં એનો અર્થ “પોવત્-આંસુ” યાને સંકટ, દલગીરી કૈયો છે. આ શબ્દ પેહલવી એક વચનમાં છે.

અંધારાંમાં લાંબી છંદગી ભોગવવાનું ધરો; તેને ગલીચ ખોરાક મળશે; તેના સુખનો ઘણાજ હલકા ધરો. ૧ અને ઝો તમે લુચ્ચાઓ ! આ તમારા જેવી છંદગી, ૨ તમારું અંતઃકરણ તમને તમારાં કામો મારફતે લાવી આપશે ! ૩

૨૧. પણ અહુરમઝદ પોતાની સંપૂર્ણ અશોધ મારફતે અને પાદશાહીતના વરા ૪ તરીકે પોતાની તરફથી ૫ (પોતાના અશો લોકોને) હંમેશાગીનું સુખ તથા અમર્ગિ ૬ બખ્શશે અને જે કોઈ પોતાના વિચારો અને કામોમાં તેનો મિત્ર છે (અને ઇમાનદારીથી તેના પ્રતો બળવે છે,) તેને તે વળી બલાં મનનું કૌવતમંદ બળ ૭ બખ્શશે. ૮

૧. પેહલવીમાં : “અનાકુ રૂબિનીહુ યમલૂનેડો” અર્થ મળે છે. આ વાક્યને ૪૬ મા હાના ૧૧ મા. ૪૯ મા હાના ૧૧ મા અને ૫૧ મા હાના ૧૩ મા જેવા ફકરાઓ સાથે મેળવીને ૨૨ મી યરતના પાંચ રચવામાં આપ્યો છે.

૨. કોટલાકો એનો અર્થ “જગા” કરે છે, પણ બીજી લાઘનમાં “આયુ” શબ્દ આપ્યો છે તે જોવો.

૩. નૈર્યસંઘ આ વાક્યનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે કરે છે:—“જે કોઈ અશો માણસને પોતાનાં તરફથી કસાપે છે, તે ધણીને શેવટે બદલા તરીકે તરફત હોજે; [એટલે કે પાછળથી તેનાં રવાનને એવી હાલતમાં આવવા દેજે]. તેને લાંબી મુસાફરી કરવાની છે અને તેની પધરામણી અંધારા (દોજખ) માં છે; અને તેને ખરાબ ખોરાક તથા વધતો જતો મારફાડ મળશે []. આ તમે બુરાઓ તમારી દુનિયા અંધારાં (દોજખ) છે; તમારાં કામો અને તમારી દીન તમને તે તરફ લેઈ જાય છે.

૪. પેહલવીમાં : “સદારીહુ” મળે છે.

૫. પેહલવીમાં “અકશ નકશમત પતીહુ” મળે છે. ગાથાના ફકરા નો બેલિબોલ તરજુમો કદાચ “પોતાની પાદશાહીમાંથી” થાય.

૬. “અમૈરતાતુ”નો અર્થ લાંબી છંદગી કરતાં વધારે થાય છે, તે “અમૈષ” ઉપરથી ખુલ્લું મોલમ પડે છે.

૭. પેહલવીમાં : “વજદવરીહુ” અને નૈર્યસંઘનાં સંસ્કૃતમાં ધોતરત્વં મળે છે.

૮. નૈર્યસંઘ આ વાક્યનો અર્થ નીચે પ્રમાણે કરે છે : મહાજ્ઞાનીં દદો-સ્વામી અવિદાતાત્ અમિદાતાત્ સંપૂર્ણત્વં વૃણ્યાત્મને [] નિજે પ્રમુત્તં રાજે આભિષર્યેન [] ઉત્તમેન ધોતરત્વં મનસા [નરમૈ દદને,] યો નિજરય અદૃશ્યમૂર્તેઃ કર્મણા મિત્રં.

૨૨. અને (આડે માર્ગે દોરવનારથી આંધળાં નહીં થયલાં) પોતાનાં મનથી પીછાણી શકનારની પેઠે આ ચીજો લાઘ્યા લોકો આગળ ખુલ્લી છે. તારાં ભલાં મન અને તારો (પવિત્ર) પાદશાહીને લીધે તે પોતાનાં સુખનો અને કામોમાં અશોધતા તરફ પ્રમાણે અમલ કરે છે. અને તને, ઓ અહુરમઝ્દ! આનો માનવો ઘણેજ મદદગાર અને ઘણેજ કૌવતમંદ? થઈ પરો (કારણકે તે પોતાનાં દરેક વ્યવસ્થા તારી સેવા વ્યવસ્થા છે.)! ૨

યજ્ઞસ્તેનો હા ૩૨ મો.

વિપત્તિઓ વચ્ચે જ્યોતી ધર્મના ફેલાવા માટેની
લડત ચાલુ રાખવામાં આવે છે.

૧. આગળા હાનો બનાવનારજ આ હાનો પણ બનાવનાર ધારી શકાય છે. તેના પેલેલા કેટલાક શ્લોકો આવાઈ ગયા છે, પણ આ હાની મતલબ દેવોના પક્ષકારોની સામે મોહિતે મોહિતું લડત ચલાવવાની માત્રમ પડે છે. તેઓ સફ સમારી ઉમિલા અને ધર્મની વિરુદ્ધનાં કામો કરતા આ હાના બનાવનારને માલમ પડે છે; પણ તેથી તે દરી જતો નથી. અહુરતી મિત્રાચારી તેનાં મનમાં તાજી છે, અને તે દુવા મારે છે કે, આ સંસારને લગતી વિપત્તિઓ (જે પવિત્ર મહાબળના ફેલાવવામાં રાધાયલાઓને અમવી પડશે એમ તેણે આગમયથી ધારી રાખેલું, ૪૩ મા હાના ૧૧ મા ફકરા ઉપરથી માલમ પડે છે) છતાં હું તથા મારા સાથીઓ તે સાહેબના કાસદો થઈએ અથવા ચાલુ રહે.

૧. પેલેલવીમાં: “તનૂ અમતો” મળે છે. નૈવાસંધનાં સંસ્કૃતમાં સ તેન્-મત્રમ્ અમિતિ નિર્વેદિતનનુ: મળે છે.

૨. પેલેલવીમાં આ વાક્યનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે મળે છે: હણપણ વાળો માણસ જ્યારે પોતાની સમજ શક્તિ પ્રમાણે વિચાર કરીને કડવો કરે છે, [એટલે કે તેના સરદાર અને દસ્તુર તેને જે કંઈ જાહેર કરે તે ઉપર ધ્યાનથી જે કંઈ લક્ષ દે છે] ત્યારે તેને આ ચીજો ખુલ્લી દેખાય છે. જે પાદશાહને માટે તેઓ પવિત્ર સુખનો બાલ છે તથા કામો કરે છે, અને જેનું શરિર, ઓ અહુરમઝ્દ! તને ધરાવે છે, તે ભલો છે.

૨. મજદ તેને અને તેની મારફતે તેના પક્ષકારોને, દીનતા સરદાર તરીકે જવાબ દે છે, અને તેમનો તેના તરફનો ભક્તિભાવ સાખ્યાશી સાથે કબુલ રાખી, તેજ રીતે ચાલુ રહેવાનું ઉત્તેજન દે છે. જે સાહેબની તેઓ સેવા બળવે છે, તે સર્વોપરી છે; તેઓએ ધાસ્તી રાખવાની જરૂર નથી.

૩. અહુર તરફના આ જવાબની પોતાના સાંભળનારાઓને ખબર આપી, આ હોના બનાવનાર, દેવો જાણે તેમના પક્ષકારો આગળ હાજર હોય તથા દેવોના પક્ષકારો તેની નજર આગળ તેમની યુનાહભરી પરસ્તેસ કરતા હોય તેમ ધારીને, તેમના ઉપર સખત હુમલો કરે છે. અને તેમને “શયતાનની તોખમના” એવાં નામથી ઓળખાવે છે. તેમની પરસ્તેસ કરનારાઓ જુદા અને આડે માર્ગે જનારા હોય છે. તેઓએ હુદીલાઇથી પોતાનો જુદો મહજબ ફેલાવ્યો છે અને તેથી તે વધ્યો જાય છે.

૪. કર્તી દલગીરી સાથે સ્વીકારે છે કે, તેઓએ માણસોનાં મન બગાડ્યાં છે, અને તેમને પોતાની તરફથી ભોલતા કયાં છે, જેઓ તે કારણથી અહુરમજ્દથી મળેલા ભલો સ્વભાવ તદ્દલ દે છે અને બુદ્ધિહીન થાય છે.

૫. આ દુનિયામાં સુખી જીવંતી યુજ્જરવાની અને બેહરતમાં અમગિ મેળવવાની માણસજાતની ઉમેદ તેઓએ ભ્રષ્ટ કરી છે. અને આ કામ દેવની ઉપમા ધરાવનાર જુરાં મનનાં વંશજો તરીકે, તેમજ તેના સુખન તુરત અમલમાં મેલનાર તેના નોકરો તરીકે, તેઓ કરે છે.

૬. કર્તી અફસોસ સાથે બોલે છે કે, તેમનો સરદાર પોતાની જુરી નેમો પાર ઉતારવા માટે મજબૂત ડોશિશ કરે છે; પણ તેનો અટકાવ કરવા માટેના અહુર તરફના ઇલાજો યાદ કરવાનો હવે વખત આવ્યો છે. તે સાહેબનાં પવિત્ર કૃષ્ણોનો જાહેર કરવાં જોઈએ છે, અને તે સાહેબની પાદચાહી સત્તાની મારફતે તે અમલમાં મેલવાં જોઈએ છે.

૭. તે પછી, કર્તી જે કંગાલ યુનેહગારોને હાંક મારી આ શબ્દો કહે છે, તેઓ બુદ્ધિહીન બનીને પોતાને સલામત ગણતા હોવાથી, તે ધણી ગંભીરાઇથી તેમની ટકાર કરે છે. તે બોલે છે કે, આ લોકોના નાશ નજીક આવ્યો છે, છતાં તેઓમાંના કોઇને તે વિષે ખબર નથી, પણ અહુર તેથી વાકેફ છે. અને જેટલા તેઓ તેથી અમાન રહે છે એટલા વધારે સખત સજા તેઓ પામશે. સમ્યાઇથી આંધળા યાને સમ્યાઇ ઉપર ધ્યાન નહીં પોહોંચાડનારા અને જાણીજોઇને આંધળા થઇને પાપ કરનારા એક સરખી સજાને લાયક છે.

૮. પોતાના આ કૃત્વાના ટેકામાં તે ગુસ્સાથી સ્વધર્મત્યાગી (પાદ-દશાહ) ધિમનો દાખલો આપે છે, જાણે તેના ધારવા પ્રમાણે ગાયદોરનું માંસ ખાવાનો રેવાજ પ્રથમ દાખલ કરવામાં બુલ કરી હતો. ઊપર જણાવેલા પાપીઓની માફક તેની સાથે પણ મળતો થવાનો તે ધનકાર કરે છે. અને પોતે અહુરની નજરમાં તે સઘળાઓથી જુદા હોવાનો એકરાર કરે છે.

૯. તે કપ્પુત રાખે છે કે, તેમના (વિરૂદ્ધવાળાઓના) આગેવાને કેટલેક દરજ્જે તેના તરફની કેળવણીને લુલી કરી છે, તથા જીંદગીની જે વાળખી કીંમત લોકોનાં મનમાં તેણે ફસાવી હતી, તેને તેણે નાખલી કરી છે, (અથવા જે અટકાવ ન મેળાશે તો તે એમ કરશે); વળી તે એકરાર કરે છે કે, તેણે મારી પવિત્ર મીઝકત ઉપર પણ હુમલો કર્યો છે. અને તે પોતાનાં અંતઃકરણથી અહુર તથા અષ આગળ બુલંદ આવાળે તે માટે ફરીઆદ કરે છે.

૧૦. તે ફરીથી કહે છે કે, તેઓ (બુરાઓ)નો આગેવાન મારાં શિષ્યવેદાને રદ કરવાની ધમકી આપે છે, કુદરતની ઉત્તમ સીજ-સૂર્યને અને પવિત્ર ગાયને તે બુરં બોલે છે, અને તે ફગદૂપ જમીનને નુકશાન કરે છે તથા અશો લોકોને મારી નાખે છે.

૧૧. સામાવાળાઓ તરફથી કતલ ચલાવવાને થતી કોશિશ તથા ધર્મની વિરૂદ્ધ જે મજબુત લડત તેઓ ચલાવે છે તે સામે, તે ઘણો વિલાપ કરે છે. બળવંત લોકોએ રચેલા પ્રપંચ તે દેખાડી આપે છે અને કહે છે કે તેઓ મરદો તેમજ સ્ત્રીઓના વારસા એકાદ જપ્ત કરે છે. અને તે એકરાર કરે છે કે, માણસમાં જે ઊત્તમ મિનોઈ ગુણો હોઈ શકે, તે ગુણોથીજ જાણે તેઓ કંઠાળતા હોય, તેમ મારી વિરૂદ્ધવાળાઓ મારા પક્ષકારોને ઇજા કરવાની કોશિશ કરે છે.

૧૨. પછી તે સઘળાં વિષેના ઇશ્વરનો ગંભીર ચુકાદો તે જાહેર કરે છે, જેમાં સુખ્ય કરી પવિત્ર ગાયો યાને ગાયદોર અને પરેહજાર લોકો સામે દગલખાજ કરનારાઓને-એટલે કે કાયદેમંદ અને પવિત્ર અપને બદલે શ્રેષ્ઠને અને ઇશ્વરી હકુમતને બદલે જુઠાણાના દેવની હકુમતને પસંદ કરનારાઓને ઇપકો દેવામાં આવે છે.

૧૩. તે જાહેર કરે છે કે, વિરૂદ્ધવાળાઓના એક સરદાર શ્રેષ્ઠ દોજખના નવી બુરી પાદશાહી ઇચ્છે છે; અને તેજ વેળાએ પેગમ્બર તરીકેના પવિત્ર એલ્ફામાં પણ તે ભાગ પડવા માટે અદેખો થાય છે. પણ તે ઘણી મજબુતીથી

જાણુવે છે કે, મળદનો કાસદ (હાથરી) અશોધની નજર આગળથી તેને દૂરનો દૂર રાખશે. ધર્મને લગતાં કામોમાં તેને કશા ભાગ લેવા દેવામાં આવશે નહીં.

(જે લડત જરથોસ્તીઓ અને દેવપરસ્તીઓ વચ્ચે ચાલતી હતી, તે લડતની મુખ્ય સમજ મેળવવાને આપણને કાંઈક આધાર આપેલા મળે છે. એમ ધારી શકાય છે કે, દેવપરસ્તીઓ અને જરથોસ્તીઓ વચ્ચે તેમના ધર્મના ધણીક ક્રિયાઓ વગેરેમાં ઘણું મળતાપણું હતું, પણ દેવપરસ્તીઓ એ હાથરી મત યાને સ્પેન્તમંદન્યુ અને અરેમંદન્યુ વચ્ચેનો તફાવત સમજી શકત અથવા ક્યૂંકે રાખી શકતા ન હતા. મૂર્તિપૂજકોની પેઠે તેઓ પોતાનાં પાપમાં દેવતાઓને પણ સામિલ કરતા હતા. (દાખલા તરીકે ઇન્દ્ર દેવતાને છાકત જાણાવવામાં આવેલા છે.) બંને પક્ષો વચ્ચે ભાષણો અને હથિયારો વડે ધર્મની કર્મોનો બાબ સખત લડાઈ ચાલતી હતી. હું ધારું છું કે, સપાતી ઊપરથી એક સરખા લાગતા ધર્મોના બે પક્ષો વચ્ચે લડાઈ ચાલતી હતી, અને દરેક પક્ષ પોતાના ધર્મને વાળખી ગણાવવા માગતો હતો.)

૧૪. વિરૂદ્ધવાળાઓને પોતાના કાયાદાવાથી મદદ કરવા આવેલા “કવિ”-ઓ પગભર થવા સામે અકસોસ કરી, કપો જાણુવે છે કે, આતશને શેશન રાખનાર ધર્મચુર ગાયોને આશિર્વાદ દેવાને બદલે ગુફશાન કરશે, એવું જ્યુહું તેઓ સમજાવે છે.

૧૫. પણ તે દીલાસો લઈ આવે છે કે, આખરે મને ફરોહ અને બદલો મળશે, જે વેળાએ મને તથા મારા સાથીઓને બંને અમેષાસ્પદો-પુરકળતા (હઉર્વેતાત્) અને અમર્ગિ (અમર્રેતાત્) -જેઓ બેહરેતમાં મળતાં સુખના પ્રતિનિધિઓ છે, બેહરેતમાં લેઈ જશે.

૧૬. શંકે તે પોતાની સઘળી ઉમેદ બર લાવવા માટે અહુર ઊપર ભરૂસો રાખે છે, કે જે સઘળા બનાવો ઊપર કાબુ રાખી શકે છે, અને સઘળા શકનો ખુલાસો આપે છે, તથા પોતાના નોકરોને મોહોડેથી સલાહ તથા હુકમો આપે, પાપીઓને સજા કરવાનાં કામમાં મદદ કરશે.

તરજુમો.

[તે હરીફ પાદશાહ (ખોવાઈ ગયલા શ્લોકોને નીચલા શ્લોકો સાથે બંધ બેસાડવા માટે આ વાક્યની જરૂર છે) જેને પાદશાહી અપાવવા માટે કેટલાકો પ્રપંચ ચલાવે છે, અને જે એકવાર પાદશાહી મેળવવા પાઓ તો ઘર, ગામ, કસબા તથા પ્રાંતોને ખુવાર કરશે તથા તેમનો નાશ-

કરશે, તે પોતાની નેમ પાર પાડવા માટે મજબૂત કોરોશ કરે છે તથા પોતાના જીહ્વા ધર્મ પ્રમાણે ક્રિયાઓ કરવા લાગ્યો છે.]

૧. (જે પ્રમાણે મેં જરથુશ્ત્રએ પાંદગો કરી છે તે પ્રમાણે) તેના^૧ ઊમરાવ-સંગો, અને તેને માટે મજુરો કરતા ગામડાઓ તેના (વિશ્વાસુ) સોળતીઓ તથા તેના (બાધિયંધ) દેવપરસ્તીઓ^૨ જોડે પાંદગો કરશે^૩. પણ મારા મનમાં તો તે મોટા પેદા કરનાર, હૈયાતી ધરાવ નારા સાહેબ, અહુરમજ્દની મિત્રાચારો^૪ છે; અને, ઓ અહુર! તારા કાસદો અમે થઈએ; જેઓ તમને ધિઃકારે છે તથા તમને ગુસ્સે કરે છે, તેમને દૂર રાખવાને^૫ અમે શક્તિવાન થઈએ !

૨. એમને (યાને જેમની તરફથી પેગમ્બર પોદયો હતો, તેમને) અહુરમજ્દએ પોતાનાં બલાં મન મારફતે (તેમના આત્માઓમાં) હકુમત ચલાવતાં જવાબ દીધો; તે સાહેબ આપણો બલો મિત્ર હોવાથી પોતાની પાદશાહી સત્તા અને પોતાની સર્વેથી સરસ^૬ અશોધ

૧. તમામ દેવપરસ્તીઓના કોઈ આગેવાન શિક્ષક અથવા પ્રતિનિધિ વિષે આહીં ઇસારો કરેલો છે.

૨. અથવા “દેવો તેના છે” એવો અર્થ થાય છે; પણ જે પ્રમાણે પરદેજગાર મરદો માટે “વોહુમનંહ” શબ્દ વપરાય છે, તેજ પ્રમાણે આહીં દેવપરસ્તીઓ માટે આ શબ્દ વપરાયેલો સમજવો વધારે બંધખેસ્તો લાગે છે; તેનો ક્રિયાપદ “યાસેન્” અથવા તો “હેન્તી” લુપ્ત હશે.

૩. ૨૮ મા હાના ૨૪૦ શ્લોકમાં આપેલા ફકરામાંના “યાસા” શબ્દને સરખાવો.

૪. અથવા “મિત્ર”; હું બનતાં સુધી બાવવાચક ૩૫ વાપરતો નથી પણ પેહેલવીમાં “હુ-રવાપ્-મનીહ” અર્થ આપ્યો છે.

૫. પેહેલવીમાં “અધધ્શાન્ મિન્ લેઈમ લખ્વાર યસેનુનમ્” અર્થ ક્યો છે અને તે અર્થ તદન બંધખેસ્તો છે.

૬. પેહેલવીમાં: “પવન્ સદીરીહ વોહુમન્” મળે છે. નેર્વોસંધ તેનો અર્થ સ્વામીતાણામ્ કરે છે.

૭. મૂળ અર્થ “કીર્તિવાન” થાય છે. “ખુન્વધતિશ્ પેરજો” શબ્દના અર્થ ઊપર એથી અજવાળું પડે છે.

મારૂંતે તેણે જવાપ વાળ્યો; તમારો ભલો અને મોટો ભક્તિભાવ અમે સ્વીકાર્યો છે; તેને અમે પસંદ કર્યો છે; તે અમારો થશે.^૧

૩. પણ તમે, ઓ દેવો! તમે સધળાઓ પુરાં મનના તોખમના^૨ છો. જે કોઈ તમારો ઘણીજ^૩ પરસ્તેસ કરે છે,^૪ તે જુદા દેવને લગતો અને ગુમરાહ થયેલો^૫ છે. (તમારી) ઠગાઈએ! આગળ વધેલી (છે) જે માટે તમે સાતે^૬ દુનિયામાં મહસુર છો !

૧. પેહેલવીમાં છેલા વાક્યનો અર્થ નીચે પ્રમાણે મળે છે: અધધ્ સપ્-ન્દારમડ્ લેક્રૂમ રાઈ શપીર દોપ્મ [પૂન્દક મીનિરનીડ] જકે લન્મન્ અધતે [અધધ્માનો પવન્ તનૂ માહ્માન પેહેવૂનાડ].

આ આપ્પા શ્લોકનો નૈર્વાસંધે કરેલો સંસ્કૃત તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે: એમને તે મોટા ઘના સાહેબે, ઊત્તમ મનની સરદારીથી [એટલે કે તેમનાં શરિરમાં સ્વલ્પન પડેાણા દાખલ આવેલા હોવાથી] જવાપ વાળ્યો; તેમની અશોઈ, સારી લાગણી અને ભલી વર્તણુકને લીધે [એટલે કે તેમનાં શરિરમાં ખરેખરી ભલી વર્તણુક પડેાણા દાખલ આવેલી હોવાથી] શહેરવરની મારાફતે ઊત્તર દીધો, અને તે બોલ્યો: તમારી સંપૂર્ણ વિચાર શક્તિવાળી, અને તમારી સર્વેથી બુલંદ જમીનને હું મદદ ફરીશ; તે મારી છે []. (પાછલા વાપ્તમાં આરમ્ભતિનો અર્થ જમીન સમજવામાં આવતો હતો.)

૨. જોવા ૩૦ મા હાનો દોડ ફકરો જેમાં જણાવવામાં આવે છે કે, દેવ મસલેહત કરતા હતા, તે વાપ્તે બુરૂં મન તેમની નજદીક આવ્યું હતું.

૩. પેહેલવીમાં “કમ્પેદ” શબ્દ મળે છે. શું અહીં “મશ્” શબ્દ “મર્યો” એટલે માણસને અર્થે તો આપ્યો ન હોય ?

૪. દેવોની આરાધના કરનારાઓને દેવોથી અહીં છુટા પાડી દેખાડેલા હોવાથી કર્તો અહીં કાંઈ જડી મતલબ ધરાવતો ગણવાની આપણને ફરજ પડે છે. દેવો પણ જાણે તેમની પરસ્તેસ કરનારાઓ ભિગા ખરેખર તેની નજદીકમાં બિભા હોય તેમ ચલંકારી ભાષામાં તે અહીં બોલતો જણાય છે ખીજા ફકરાઓના અર્થ સમજવા માટે આ ખીના ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે.

૫. કદાચ એનો અર્થ “મગર” થાય; પેહેલવીમાં “અવરમીનિ રનતર” અને નૈર્વાસંધમાં અપમનસ્તરશ્વ મળે છે.

૬. અહીં દુનિયાના સાતકેશ્વરો અથવા ખંડો વિષે બોલવામાં આવ્યું છે.

૪. કારણ કે તમે અમારા વિચારોને^૧ ગુચ્છવાણમાં નાખ્યા છે, જોથી દુષ્ટ કામો કરનારા માનવીઓ, બલાં મનથી તજ દેવાયલા થઈને^૨, મોટા પેદા કરનાર હૈયાત સાહેબની (આપેલી) સમજ શક્તિથી અને તેની અશોધથી ઘણાજ વેગળા જઈને, જાણે દેવો તેમના વહાલા હોય તેમ ખોલશે.^૩

૫. એટલા માટે (આ દુનિયામાંની) સુખી જીંદગી^૪ અને (પેલી દુનિયામાંની) અમર્ગીથી માણસોને આડા દોરવશે,^૫ કારણ કે પુરા મિનોએ પોતાનાં પુરાં મનથી તમને (ફર્માન આપ્યું છે). તમે

૧. હું સુધારીને આ પ્રમાણે વાંચું છું: “ફરો મે (= મન) મયા” (વિશેષણ ૧લી એકવચન; સરખાવો “યિમા ફરેદુષા” અને “મા મયા”). પેહેલવી તરજુમો કરનારે વખાણવા લાયક રીતે તેના તરજુમો “અશ ફાલ્દ મીનિશનો વર્ડીનેડ [અધઘશ્ પરા ફ્રીફ્ડ, અફશ્ મીનિશનો પરા અવો વિનાસ્ કડોનો વર્ડીનેડ]” કૈયા છે, અને તેને અનુસરીને હું ચાલ્યો છું. નૈયાસંધનો અર્થ આ પ્રમાણે છે: પ્રકૃષ્ટ મન:—મધ્નાતિ. “અચિરતા”ને પૂર્ણીંગમાં લેવો કદંબુ લાગે છે, પણ તેમ લેવાની ફરજ પડે છે.

૨. પેહેલવીમાં પણ “અશાન્ વોહૂમન્ સીજદ” અર્થ કૈયા છે; નૈયાસંધ જ્ઞાન-દૂરે આસ્તે અર્થ કરે છે.

૩. પેહેલવી તરજુમો કરનારને મળેલી નકલમાં “વક્ષેતે” શબ્દ હોવો જોઈએ અને હાલ હૈયાતી ધરાવતી કેટલીક નકલોમાં પણ એ આકાર મળે છે. પણ પુરતી અને ખીજાઓ માફક “વક્ષેતે” અને પારથેલિમા ગેની પેડે “મીમથા” વાંચ્યે તો અર્થ આ પ્રમાણે થઈ શકે: તમે એવું કયું છે કે, દુષ્ટ પરીણામો નીપજવનારા માણસો આપાદ થાય છે, અને તેઓ દેવોના વહાલા છે. હકુખરમન આ પ્રમાણે અર્થ કરે છે: “તેઓ દેવોને પ-સંદ આપે એવું ખોલે છે.”

૪. પેહેલવીમાં “ફ્રીફ્ડ અન્શુતાઆન્ પવન્ હૂ-ઝીવિશિનહ” અર્થ કરવામાં આવ્યો છે.

૫. શક્યાર્થ રૂપે છે; નહીં તો ‘તમે આડા દોરવ્યા છે’ એવો અર્થ થાય.

દેવને લગતાઓને તોણે, જે પ્રમાણે તેનો સરદાર^૧ (આહરિમન) યુરાઓને કર્મવે છે તેમ, યુરા સુખનોથી યુરાંકામો કરવા કર્મવ્યુ છે.^૨

૬ ગુનાહથી ભરેલા (તમારા સરદારે) અમારો નાશ કરવા ઇચ્છ્યું છે, જેથી તે પ્રખ્યાત થશે છે (અને તેનો કૃત્વો જાહેર પડ્યો છે); પણ એઓનું એમ હોય તો, તેજ રીતે, ઓ અહુર! આમાં (કર્મનો) તારો યાદદાસ્તમાં^૩ તું ધરાવે છે (કારણ તું તે જાણે છે). અને તારી સત્તા તથા તારી અરોહને લીધે (તારા નામથી) તારા કર્મનો હું અમલમાં મેલાવોશ.^૪

૧. પેહેલવીમાં આહી “ક્ષયો” માટે “શક્તિતાદા” અને ૨૮ મા હાતા હા કકરામાં “ક્ષાયા” માટે “પાડક્ષા” શબ્દ વાપર્યો છે. ૨૮મા હામાં તે શબ્દ કર્મ વિભક્તિમાં છે એમ હું ધારતો નથી. એક સાદો કર્મ ગાથામાં છેક વાક્યને છેડે સ્વભાવીક રીતે આવતો નથી. જ્યારે તે એવી રીતે છેડે આવે છે, ત્યારે તે કોઈ આગળા શબ્દ સાથે એકજ વિભક્તિમાં હોય છે. કર્તો

• વાક્યને છેડે આવવાની વળણ ધરાવે છે.

૨. કચિનશ્ કાંઈ ખાસ કરી “આપ્યું” અર્થ ધરાવતો નથી; “સોપ્યું” અથવા “અતાવ્યું” અર્થ વધારે બંધનસતો છે. પેહેલવીમાં વાળખી રીતે “આપેડ” અર્થ કરવામાં આવ્યો છે.

આ શ્લોકનો અર્થ નેરોસંઘ નીચે પ્રમાણે કવો છે: આ બંનેની માર કૃતે તે માણસોને આપાદી અને અમર્ગિના સંબંધમાં ડગે છે [એમ કહીને કે, જે જીવવાનું બની શકે એમ હોય તો, અમર્ગિ આપણા માર્ગમાં જ છે.] ઓ દુષ્ટ મનવાળાઓ! ઓ દુષ્ટ દેવો! તે તમારો પોતાનો હોવાથી, પાપીઓને લાયકતાં નીચ કામો મન ઊપર ઠસાવે છે; તે કહે છે કે, પાદશાહી [ચાકસ લોકોની (યાને દરેક જાણુ ઉપર) આહુરમનથી છે.]

૩. અથવા મોહોડે કરેલાં બહુતરમાં. નેરોસંઘ એનો અર્થ પ્રકટ કરવાત કરે છે.

૪. ગાથામાં “વિદ” (તથા “વએદા”) આ અર્થે આવતા જણાય છે. અથવા એનો અર્થ “તું ઊત્તમ મનથી પીછાણે છે” એવો યથ શકે.

૫. ફાર્સિમાં આ કકરાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે મળે છે:—ખિસ્વાર કીનહ—વર્જનહ કીનહ પ્લાહહ, [કૂશ વનાહ—કારાન પાદક્રાહ કૂનેહ], કિહ, યુક્ત+સ્તૂ હસ્તેહ [કિહ યુક્ત હસ્તેહ]; કૂ, કિહ આશાન બી-શુમાર [કૂ પાદક્રાહ

૭. આ કંગાલ લોકોમાં (તેમના આ સરદાર) જાણતો નથી કે, જે ચીજને (તેના સાથીઓએ) ફત્તેહમંદ જાહેર કરી છે તે નાશ પામવા માટે સાથે બંધાયેલી છે; ખચ્ચોત તે ચીજથી, તેની પ્રકાશીત લોખંડી (તરવાર) થી (ફત્તેહમંદ તરીકે) તે પ્રખ્યાત થયો હતો. પણ તે ચીજને સમૂળગા નાશ વિશે, તું યો અહુરમત્તદ! ઘણીજ ખાતરી ધરાવે છે !

પણ આંત્ર જમાન તમામ બિહુ કુતંદ, કિહુ રૂઝાં બાઝ આંત્ર તન્ દેહદ; ગ્રહિર શુમાર કુતંદહ હોમંદ [કૂ પહુ વનાહુ વુ કિફહુ શુમાર-કુતંદ]. વાને બુલંદ આગાહુ પણ બલ્લન્ [મુઝદ દાનદ; કુ આન્ કિહુ બાયદ દાદન્]. પણ આંત્ર તૂએ શુમા, હોમંદ! ખુદા, આંત્ર શવાબ્ આમૂખત, બિહુ દાનેસ્તુવાત; [કિહુ શુમા પદિશાહી તમામ બિહુ બેદતયા ખુની બાશદ, હર કસુ પણ નેની આગાહુ બિહુ બાશદ].

૧. પેહેલવીમાં: “ કીનીકાનો ” શબ્દ મળે છે.

૨. પેહેલા રલોકમાં જણાવેલો “ ખુએતુ ” અને નવમાં રલોકમાં કહેલો “ દુશ્ સસ્તિ, ” ઇત્યાદી.

૩. પેહેલવીવાળો અજબ જેવી રીતે બુલ કરીને અહીં “ રાશના ” એટલે “ ખુદુ ” અર્થ કરે છે; નેયોસંઘ પરિફૂત્તર: અર્થ કરે છે. “ એ કઠી થયેલી ચીજ ”ના છુટો અર્થ “ ખુદુ ” તે કરે છે, એમ કહેવું તે ગોયા તાણી તોડીને અર્થ કરવા બરાબર થાય. પરંતુ આપણે ભુલી જવું જોઈતું નથી કે, પેહેલવીવાળાની જે બુલ આપણે ધર્મિ છિયે તે ફેટલીકવાર આપણાં પોતાનાં અજ્ઞાતપણાને બીધેજ હોય છે. “ વીધવાઆ ” પેહેલા રલોકમાં નો “ અહ્લા ” જોને લાગે છે તેને અથવા કદાચ એક પગલું પાછળ બરીને તે “ અક મનહુ ”ને લાગુ પડતો હોવા જોઈએ.

૪. કદાચ એનો અર્થ આ પ્રમાણે થતો હશે: “ જે નાશ પામવાને સરળાયલી તથા લાયક છે, એમ તારાથી જાહેર કરાયલું છે. ” પેહેલવીમાં “ મૂન્ અનિરનાં આમૂખતંદ ” મળે છે. “ જોયા= જાયા ”, “ જન ” ઉપરથી; એજ પ્રમાણે “ આકાયા ” શબ્દ “ કન્ ” ઉપરથી.

૫. એજ પ્રમાણે પેહેલવી: “ રિસ્તક ” અને “ પાડકાસ. ”

૬. “ નએમિત વીધવાઆ ” અને “ વએદિરતો અહી ” એકજ રલોકમાં સામસામા અને બાર મેલવા માટે મેલાયા છે.

૮. આ કંગાલ લોકોમાં^૧ ધિમ વીવંહુષ પ્રખ્યાત થયતો હતો; તે કે જે અમારા લોકોને સંતોશ આપવાનો^૨ ઇચ્છાથી, ગાયોનાં માંસને કંકડા કરીને ખાતો (ખાવા શિખવતો) હતો. પણ એમના (જેવાઓ) થી,^૩ ઓ અહુરમજદ ! તારી અમ્મલ મારફતે તું જે પરીક્ષા કરશે તેમાં, હું (તને તદન જીદો દેખાવાનો) છું.^૪

૯. (તે આગેવાન) બુરો શિક્ષક (હિવાથી) તે (અમારા) કૃત્વાઓનો નાશ કરશે^૫ અને પોતાની શિખામણોથી જીંદગીની (ખરી) સમજને આડે માર્ગે દોરવશે તથા (મારી પાસેથી) મારી દોલત^૬—

૧. પેહેલવીમાં: “ શેદાઆન્ ” શબ્દ વાપર્યો છે; નેયોસંધ એનો અર્થ જ્ઞાન દ્રેષણ: કરે છે.

૨. અથવા “ શિખવવાની ”; પેહેલવીમાં એજ અર્થ છે. નેયોસંધ તેના અર્થ સમાસ્તાદયતિ કરે છે.

૩. પેહેલવીવાળો અહીં ખરો તરજીમો સુચવે છે: “ એઓમાંથી મને તે પસંદ કર્યો છે. ” જે એમ ન હોય તો આપણને આવી રીતે સવાલ પુછવો પડે: “ શું હું એઓમાંનો છું ? ” અહીં ધિમ પડી બાગવા વિષેનો ઇસારો છે. જનવરોનું માંસ પ્રથમ ખવાવા વીધે, જેવો જનેસિસ બાબ ૯, ફકરો ૩. કેટલાકો આ પ્રમાણે અર્થ કરે છે: “ એઓના સંબંધમાં ઓ મજદ ! હું તારાં મનનો છું ” (?).

૪. પેહેલવીનો તરજીમો આ પ્રમાણે છે: “ આ દેવોમાં વિવંહાનનો ધિમ એક ઘાટકી જીવનમાર તરફિ પ્રખ્યાત થયેલો છે. તેણેજ માણસોને આ પ્રમાણે શિખવ્યું હતું: તમે અમારું માંસ ટુકડા કરીને ખાવો [છાતી જોટલું પોહોલું, હાથ જોટલું લાંબું—(અથવા) ગ્રોફિસર વેસ્તના તરજીમો પ્રમાણે: બાજા જોટલું અને હાથ જોટલું ભરેલું]. એઓમાંથી [] હવેથી મને ઓ અહુરમજદ ! તે પસંદ કર્યો છે; [એટલે કે તારાથી પણ હું બહાં માણસ તરફિ ગણાઈ છું.]

૫. બેકાયદે અહીં શક્યાર્થ છે. અગર તેમ નહીં લેઈએ તો, તેણે તેમનો નાશ કર્યો છે, એમ અર્થ લેવો પડે. અલખતાં લડત સંપૂર્ણ થઈ નહતી; હજી ચાલુ છે, અને શેવટે ફતેહ મલવાની છે.

૬. પેહેલવીમાં: ઝેકે લિ ધરિતી અવોર્તી [—આસ્તકે પવન્ દસ્તો-આર]. મળે છે.

(તારાં) ભક્તોં મનની કીંમતી અને ખરી દોલત હું શી લેશે.^૧ ઓ અહુર ! તમને તથા અપને, એટલા માટે, મારાં મનની^૨ (હજત)ના અવાજથી હું હાંકે મારું છું (યાને તમારી મદદ માગું છું).

૧૦. ખચ્ચીત આ માણસ મારા કૃત્વાઓના નાશ કરશે (કારણ કે હૈયાતી ભોગવનારી અથવા પ્યતાવવામાં આવેલી સર્વેથી ઊંચી પેદાઓનાં તે યુરૂં બોલે છે). તે કહું છે કે (પવિત્ર) ગાયો^૩ અને સુર્ય આપે દેખાઈ શકતી ચીજોમાં સર્વેથી ખરાબ છે; અને પાપોઓના જેવી ભેટો (દેવપરસ્તીઓના ધર્મગુરુ દાખલ) તે અર્પણ કરશે. અને શેવટે તે અમારાં પેતરોને ટીપણીથી સુકવી નાખશે^૪ અને તારા (એટલે મજ્જના) અશો મરદ સામે પોતાનો ગુરૂ જ કુંકરો^૫ (જે તે હૃથીઆરના કંટકાથ કદાચ પહો ભાગે).

૧૧. ખચ્ચીત આ (લોકો) મારી છંદગીનો નાશ કરશે, કારણ તેઓ પાપોઓના આગેવાન^૬ની સલાહ પુછે છે (અને તેમના સુખનો

૧. “અપો-યંતા” વાંચવું જોઈએ છે; અગર નહીં તો “તેઓ તે લેત” અર્થ કરવો પડે; નેર્યાસંધે અપરતિ અર્થ ક્યો છે.

૨. પેહેલવીમાં “પવન વસ્ત્રનાં મિલયાએ મીનવદીહા” મળે છે; નેર્યાસંધે વામિઃ માનસવૃક્ષા અહમ્-આક્રન્દયે એવો અર્થ કરે છે.

૩. અહીં આપણને પેદમાં ગાયોના જાણીતા દુરમનો વિષે જાણાવેલી ખીના યાદ આવે છે, પણ તે આત્મતને અહીં કશો સંબંધ નથી. અહીં જાણાવેલી ગાયો કાંઈ પેદની માફક વરસાદનાં વાદલાંઓના પ્રતીનીધી દાખલ વપરાઈ નથી; તેઓ વચ્ચે કાંઈ પણ પાધરો સંબંધ નથી.

૪. ‘વિવાપત’ને ‘વિયાપત’ વાંચો; “વ” અક્ષર ભુલથી “ય”ને બદલે લખાયો છે. પેહેલવી ભાષાનાં બંધન ઊપરથી તે જાણાઈ આવે છે. જો એમ નહીં હોય તો “વીયાવાનીનીડ” શબ્દનો ખુજાસો કેમ કરી શકાય ? જદં અને સંસ્કૃત ઊપરજ આપણાં ભાષાશાસ્ત્રનાં માનને અટકાવવું જોઈતું નથી. દીર્ઘ સ્વરવાળા “આપ” શબ્દને સંસ્કૃત વપ્=છોલી નાખવું સાથે મેળવવો કઠંગો છે. હું ધારું છું કે, જમીનને છોલી નાખવીના જેવોજ અસરકારક અર્થ, “તેને પાણી પોહોંચાડવાનાં સાધનનો નાશ” કરવો, થશે.

૫. બાલેમોઝ અર્થ: તે પોતાનો ગુરૂજ અશો માણસ તરફ છોડશે.

૬. “ચિદ્રાહતેરેશ્”નો અર્થ પેહેલવી તરજીમાવાળા એ ભુજ ભરેલા અથવા ધણો છુટો ક્યો છે, પણ તેણે “મઝિખીશ્”નો અર્થ “પવન-મસાઈ

થી સમજ મેળવે છે^૧). અને ઘર ધણી તથા ધણીયાણી^૨ એઓ બં-
નેની પાસેથી તેમને વારસામાં મળેલા ખજાના^૩ની ભેટ હુંડી લે છે.^૪
તેઓ તથા જેઓ (મારા લોકોને) અશો લોકોનાં બલાં મનથી^૫ (કાંઈ
પણ સારી અસર પામવા વિના) ઝનુનથી જખમી કરશે^૬ (તેઓ
કંગાલ છે).^૭

૧૨. (પણ અહુર પોતાની તરફનો ઠપકો જાહેર કરશે, કાંઈ
કે) સર્વેથી પવિત્ર કામથી (પાછળ હટી અને તેની પવિત્ર સચ્ચાઈથી
જખમી થઈને આવ્યા) માણસો જે કૃત્વા (નીચપણે) આપતા હોય^૮
તેમને માટે મળદંચે કહ્યું છે: યુરા (તેઓ છે! ખચ્ચીત તેમને માટે
તે સાહેબે આ શબ્દો કહ્યા છે કે) જેઓએ ગાયો પાસે આશિર્વાદ મે-
ળવવાના પદલામાં તેમનો જાન લીધો છે (અને તેમને મદદ આપવાનું

[- પવત્ પેહપાયીહ વ પારપાયીહ -] ઘટતો ક્યો છે. નેયાસંધ એનો
અર્થ મહત્તયા-પુર:સરતયા કરે છે.

૧. જેવો ૩૧મા હાનો ૧૨ મા શ્લોક, જેમાં આ વાક્ય મળે છે:-
‘ત્યાં સાચો અથવા જુદો માણસ માટે અવાજ બાલે છે.’

૨. પેહેલવી: “અડક-ખૂદાઈ ગપ્પા નેરમન.”

૩. પેહેલવી: રિક્તહ વિન્દિરના.

૪. મૂળ અર્થ “તે લે છે.”

૫. પાંચમી વિભક્તિમાં આ શબ્દો છે; સરખાવો “અષાટ્ હયા.”

૬. પેહેલવી: “રેષીનેહ.”

૭. હુયુખરમન પ્રમાણે: તેઓ બલાં મનથી મેળવાતા ફાયદા લેખ મેલ
તેમને નુકશાન કરવા હુએ છે.

૮. જેવો આગલો શ્લોક.

૯. પેહેલવી તરજુમો કરનાર પાસેની નકલમાં કદાચ “રેષયેન” શબ્દ
હશે; તે છુટથી તેનો અર્થ “રેષ સાયેદ” કરે છે. આપણી પાસેની નકલ
કરતાં આ લખાણ વધારે પસંદ કરવા જોગ છે, અને તેને આધારે તરજુમો.
આ પ્રમાણે કરી શકાય: જ્યેથી (યેન) માણસો ઉત્તમ નિતિ અને ક્રિયાનાં કા
માથી (મેળવાતા) કૃત્વાઓની સામે યનારા તથા તેમને પાછળ હટાવનાર
મૂળ અર્થ જખમી કરનારો) થશે; પણ એવાં માણસોને મળદંચે જાહેર કયું
છે: તમે યુરા છો.

હોળ ઘાલી તેમને આપ દોધા છે)¹ જેઓ અષ કરતાં શ્રેષ્ઠને તથા કર-
પનાને અને જેઓએ જુઠાણાના દરજ્જાને (પોતાના દેવતા અને મિત્ર
દાખલ) ઇચ્છ્યો છે² તેમનાં તખ્તને વધારે પસંદ કરે છે.

૧૩. અને શ્રેષ્ઠ યુગ્મ મન (એટલે દોઢખ³)માં રહેનારી પોતા-
ની (યુરી) સત્તાની મારફતે આ ચીજને મેળવવાની કોશિશ કરશે⁴; (જે-
ઓ ખાતે યાને શ્રેષ્ઠ તથા યુગ્મ મન) છંદગોનો નાશ કરનારા છે તથા
જેઓ, ઓ મજદ! તારા પેગમ્બરના સંદેશા માટે ખુશી સાથની
પણ (અદેખાઈની) ઇચ્છાથી અફસોસ કરશે.⁵ (પણ તેનો ગુસ્સો
નરમ પડવાનો નથી અને) તે સમ્બાધનાં કામો ઉપર તેમની નજર
પડવા દેશે નહીં!⁶

૧. પેહેલવીમાં: હૂ-રવાખ-મનીહૂ “યેમલેહૂદ” મળે છે.

૨. પેહેલવીવાળાએ પણ “ખવીહૂદ” અર્થ કર્યો છે.

૩. જોવા ૩૦ મા હાનો શ્લોક ૧૭૦.

૪. પેહેલવી “ખવીહૂનેહૂ”

૫. અથવા “તેઓ ખુશી સાથે ફરીયાદ કરે છે;” પેહેલવીમાં પણ
એ જ રીતે: “મન—ગર્જિરનો કામફ” મળે છે. “છર્ગેરત્” એક વચન
માં છતાં “યમ્મેઆ” અનેક વચનમાં છે તે મુશ્કેલ લાગે છે. ઘણાઓ એ-
માં સુધારો કરવા હચે છે.

૬. હુયુખરમન “યે હશ્ પાર દરેસાર્ અષહા” નો અર્થ “તેઓને
અષને જોવાથી દૂર રાખવામાં આવે છે,” એવો કરે છે. ૪૧મા હાના ૪થા
શ્લોકનો પણ એવો જ અર્થ છે. પેહેલવી “પાર્દે મીન્ નિઝિશ્નેએ
અહરાયીહૂ” ઉપરથી એવો જ અર્થ જણાય છે; કોઈ હરીફ ટોલી ધર્મને લ-
ગતો કોઈ અધીકાર કે સરસાઈ મેળવવાની ઇચ્છાથી લડત ચલાવતી હોય
એમ આ ઉપરથી માલમ પડે છે. જોવા આગલો શ્લોક; તેમજ ૩૧મા હાનો
૧૦ મો શ્લોક: ઉડાજો તથા હુઠારાની ખાશીયત ધરાવનારા શખ્શને
કદી બધાં ફર્માનો (ની ક્રિયા) માં બાગ લેવા દેવામાં આવશે નહીં. જોવા
૪૪ હાનો ૧૫ મો શ્લોક જેમાં બે દુશ્મન ફાજો ધર્મના ચોકસ પ્રતોના સં-
બંધમાં લડવાને સામસામા મળે છે.

૧૪. શ્રેષ્ઠ^૧ તેનો છે; અચ્ચીત તે તેનો છે! અને તારી (સમ-
થવા) માટે^૨ તે કવીઓને અને (તેમની) યુક્તિ ભરી તદબીશેને મુકરર
કરશે. તેમનાં બળનાં કામો^૩ કાંઈજ નહીં પણ ઠગાઈ છે, કારણ તે બુ-
રાઓની મદદ દાખલ આવ્યા છે,^૪ અને જો (ધર્મગુરુ) અમારાં મોત
ને દૂર કરનારી મેહુરબાની ભરી મદદ (ની રેશની) સળગાવશે તેને
(ખોટી રીતે) ગાયોને છતનાર^૫ દાખલ (કરાવેલો) તેઓ કહે છે.

૧. જો બુરા ક્ષિક્ષક વિષે મધ્યે ઠગાણે ઇસાગે કરવામાં આવ્યા છે, તેને લગતો આ છે; એ પોતેજ તે બુરા શિક્ષક નથી. પેહેલવી તરજુમો કરનાર આ શબ્દનો અર્થ લાલચ કરે છે. કદાચ કોઈ અપવિત્ર સરદાર જે આવી પાશીયત ધરાવનારો હતો તેને માટે આહી બોલવામાં આવ્યું છે. આ શબ્દ અનંક વચનમાં અપિલો છે.

૨. “આ હોઈ” જોઈએ; “શ્વેાઈ” મુશ્કેલ લાગે છે. અથવા (જોવા ૪૪ હાનો ૧૪ મો શ્લોક) “તારી અકકલે કવીઓને તાપે કયા છે.” પેહેલવી તરજુમો કરનાર જાણે અસલ બોલ “અહુશ્વેાઈ” હોય તેમ વાંચીને “મરી-હ”નો અર્થ કરે છે. “હોઈશ્વેાઈ” વાંચ્યે તો: “તેના શ્રેષ્ઠને બાંધવાનો છે” અર્થ થાય.

૩. પેહેલવી તરજુમો કરનારની આગમચ્ચના જમાનાના લોકો “વર (અ) આઆ” નો અર્થ પ્રકાશ નહીં પણ બળનો સમજતા હોય એમ દીસે છે. પેહેલવી તરજુમો છુટથી આ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યો છે: “પવનુ ઝંકે વઝીનાનુ અવારનો દાવાકાના.” અસલ શબ્દ બરાબર છે અને વર (અ) ઝ ઊપરથી તે નીકળ્યો નથી, એમ ધાર્યે તો આપણે એમ ગણી શક્યે જો પ્રમાણે હરેઝ જોડેડ રચ્ય શબ્દ મળે છે, તેજ પ્રમાણે વરેઝ જોડે વરચ્ય પણ મળતો હતો.

૪. પેહેલવીમાં એનો અર્થ આ પ્રમાણે મળે છે: “અમતિચ પડીરિંદ વદમનુ દવંદાન અધયારીહ [] અમતિચ અવો તોરા ઝનીશનો યુ ક્તો.” ગાયો ઉપર ગુજરતાં સંકટ વિષે મુખ્ય કરી આહી લખવામાં આવ્યું છે.

૫. “ગાઝશ” આહી ૬૬૧ વિભક્તિમાં હોઈ શકે કે? જો તે કર્તા હોય તો “ય” તેની સાથે સંબંધ ધરાવતો હોવા જોઈએ કે નહીં? તેમ હોય તો ગાયો કેમ મદદની રેશની ‘સજગાવે’? ૬૬૧ વિભક્તિ પણ મુશ્કેલ લાગે છે. અસલ લખાણમાં સુધારો કરવા માટે પેહેલવી આપણને કીમતી મદદ આપે છે. પેહેલવી તરજુમો કરનારે “સઓચયત” ને બદલે “વઓચયત” વાંચ્યો છે. તેમ વાંચ્યે તો આપણે તરજુમો આ પ્રમાણે કરી શક્યે: જ્યારે તે ગાય જાણે મોતને દૂર કરનારી મદદ જાહેર કરાવી હતી તે તાપે કરવા (અથવા કાપવા) માટે લાયક ગણાઈ હતી, છતાં. ગાયે આવી મદદ જાહેર કરાવી હતી તે રહ્યા હા ઊપરથી ખુદલું માનમ પડે.

૧૫. અને એટલા માટે હું અહીંથી^૧ કરપનો તથા કવીઓના સાગેદોને હાંકી મેલીશ. અને એમને (આ રીતે હાંકી મેલવા અને દુર કરવા) પછી આ (મારા પાદશાહી ખાનદાનના મદદગાર અશો) લોકો, જેમને તેઓ (હુમણા) છાંદગી ઉપર સ્વતંત્રપણે હુકુમત ધરાવવા દેતા નથી (અને જેમની મુખત્યારી તેઓ છીણવી લે છે) તેમને (શેવટે) ખાંને (અમેષાસ્પદો^૨) તારાં બલાંમન (બેહસ્ત^૩)નાં મકાનમાં લેઈ જશે.

૧. પેહેલવી તરજુમા અને આ વચ્ચે ઘણો તફાવત છે. “અના-હશ” ને તે ક્રિયા વિશેષણને રૂપે અને તેમાના “અ” ને નિષેધાર્થ ગણે છે; તે તેના અર્થ “તેઓ મરણ ધરાવનારા નહીં હોવાથી” કરે છે. પેહેલવી તરજુમા કરનારનું વાંચણ આ પ્રમાણેનું હોય એમ જણાય છે: અનાહશ અવએની (?) અસુ યે=તેની મરણ ન હોવાથી તે કે જે (કરપન અને કવી-ને લગતો છે તે) આંધળો હતો. તેનું વાંચણ આપણા કરતાં વધારે ખરું હોય તે સામે ૪૪ મા હાના ૧૩ મા રલોકથી અને તેમાં મળતાં “નાધામ” શબ્દથી શક ઊત્પન્ન થાય છે. પણ કવીઓનો અર્થ સઘલે ઠોકાણે (છતી આંખ) આંધળા મલે છે, તેનું કારણ આ ઠોકાણે અથવા કોઈ જોવાઈ ગયલા દસ્તાવેજમાં આવી પ્રકારનું કોઈ વાંચણ મળવાનું હોયું જોઈએ.

અરસીત જો “આહશ”ને અવ્યય તરીકે વાપરી શકાય તો “અનાહશ” એવો કોઈ અર્થ ધરાવે તેમાં અશક્ય જેવું કાંઈ નથી. વળી પેહેલવી તરજુમા કરનારે અહીં તેમજ બીજા ઠોકાણે આપણને એટલા ખબા કીમતી જાલાસા આપ્યા છે કે, તેની ઘણીજ ચાંકાવનારી સુચનાઓ પણ રદ કરવા આગમ્ય તે ખાખત બે વાર વિચાર કરવો જરૂરનો છે.

૨. પેહેલવી તરજુમા કરનાર અહીં એક સારી સુચના કરે છે; ધિ વચન “આખ્યા” ને જોઈને તે એવો જાલાસો કરે છે કે, તે ઉઊર્વતાત અને અમરતાતને લાગુ પડે છે, અને તે ઘણું કરીને ખરો જાલાસો છે. રખીગત પણ એવોજ અર્થ કરે છે. “યેગુ દંદતી નાદત જ્યાતેગિશ ક્ષયમનેગુ વસો” નો અર્થ કેવો કરવો તે ઘણું મુશ્કેલ છે. જો ખરાબ અર્થ લેઈએ (કે જે અર્થ કોઈ ઠોકાણે “વસ-ક્ષયેત” મળે છે) તો આ વાક્યનો અર્થ આ પ્રમાણે લેઈ શકાય; “કરપન અને કવીઓના સાગેદોને મેં” તે (જુરા હકિમે) તરફ હાંકી મેલ્યા છે કે જેમને તેઓ (યાને મારા નોકરો) છાંદગી ઉપર મરણમાં આવે તેમ જીલમ ગુજારવા દેતા નથી. પણ આ (મારા અશો પેહેલવાનો) ખાંને જાણ તારા બલાંમનનાં રહેઘાનમાં લેઈ જશે.” પણ વ્યાકરણની રીઠી પ્રમાણે “તોહ” શબ્દ “યેગ” ને લાગુ પાડવો જોઈએ.

૩. જોવો અહીં “વેહુમનહ”નો અર્થ બેહસ્ત થાય છે. ૩૦ મા હાના ૪થા રલોકમાં “પવિત્ર વહિશત મનાહ” નો અર્થ બેહસ્ત મળે છે.

૧૬. (અને અશો લોહિનું) આ તમામ ^૧ (ધનામ) તે ઊત્તમ સાહેબ ૨ તરફથી (મળે) છે, કે જે (સર્વોપરી) પાદશાહ (દાખલ) આ મજદ અહુર ! અશો લોહીને તેમની બોહોલી (મનની) રોશનીમાં શિખવે છે ^૩ (યાને તેમની મન શક્તિમાં સઘળું ઠસાવે છે), જેના (તે સાહેબના ઉપર), હું જ્યારે ખુરાઓને નુકશાન પોહોંચાડવા માટે માણસોને ઇચ્છનારા કરીશ ^૪ ત્યારે, મારાં સંકટો અને મારા શકો ^૫ (ફર કરવાનો આધાર) છે (યાને રહેશે). અને આ (એટલે કે મારા પસંદગાર લોહીનો ખચાવ કરવાનું તથા તેમનું વેર લેવાનું કામ) મારા મોહો-હાનાં સુખન વડે હું ખજતવીશ.

૧. પેહેલવીમાં “હમ્” અને નૈર્ઘોસંધમાં સર્વમ્ મળે છે.

૨. જે આ “ઊત્તમ સાહેબ” ૩૩ માહાના ૧ લા શ્લોકમાં જણાવેલા ૨૭ને લાગુ કર્યો હોય તો બ્યાકરણના સંબંધમાં સઘળું સ્પષ્ટ છે; પણ ૪૮ મા હાના ૬ મા ફકરા તરફ જોતાં તે અહુરને પોતાને માટે વપરાયો હોય એમ લાગે છે. જે તેમજ હોય તો અહુર સાથે વાત કરતાં તેને ત્રિજ પુરુષમાં જલવાના જે દાખલાઓ મળે છે તેમાં આ એક વધારે છે. ૪૫ મા હાના ૧૧ મા શ્લોક પ્રમાણે “ઊત્તમ સાહેબ” શબ્દો અહુરના સ્પૃત મહન્યુ વિષે વાપર્યો હોય.

૩ પેહેલવીમાં: “પવન્ ફરાખ્ પૂશીહ્” મળે છે.

૪. હું “સામ્યાસ્વીત્” વાંચું છું; પેહેલવીમાં “આમૂખિતરનો” અને નૈર્ઘોસંધમાં શિલાવળમ્ મળે છે. જે “સ્વસ્વીત” વાંચે તો અશો લોહીની બોહોલી (મનની) રોશણીમાં “રહે છે” એવો અર્થ થાય. ગેહ્દનર આ શબ્દને ૨ જા પુરુષ એક વચનમાં લેખે છે.

૫. પેહેલવીમાં; “વસ્મને પૂમન્ આસ્તાર્” મળે છે. પેહેલવીવાળો “હબ્બેગ્” નો અર્થ ઇછવા જોગ કરે છે. તેનો અર્થ ગોકણ કર્યે તો: “તે ખુરાઓને નુકશાન કરવા માટે તેમની સામે મોહોહાના ગોકણો હું ફેંકાવીશ” એવો તરજુમો થઈ શકે.

૬. પેહેલવીમાં: “ઝકે પવન્ ગુમાનીકીહ્” મળે છે. “અધધિ” નો અર્થ અહીં સંકટ થાય છે, તે “અધધિવત” ઊપરથી સામેત થતો જણાય છે. પેહેલવી તરજુમાને અનુસર્યે તો એનો અર્થ “મારા શક વચ્ચે જે ખુદશ દખાય છે તે” એવો અર્થ થાય.

યજ્ઞસ્તેનો હા ૩૩ મો.

યજ્ઞસ્તેનો હા ૩૩ મો.

અંદગીઓ, ઉમેદો અને બુજેગી મેળવવા વીવે.

હવે વધારે સારા વખત આવી લાગેલા દેખાય છે. બુરાઓને સજ્ઞ મળવાની જે કબુલાત બરસા સાથે ગયા હાની શેવટે આપવામાં આવી છે, તે બળવવાનો વખત નજ્દીક આવેલો જણાવવામાં આવે છે. ટુંકમાં આ હાના પેહેલા ત્રણ શ્લોકો, જેટલા આ હાના એટલાજ ગયા હાને લગતા, બેખી શકાય. ૨૯ માં હામાં કાંઈ પણ સંબંધ વિના ફેટલાક પરહેજગારો અથવા અમૈષાસ્પદોની મંડલી ગાયોના આત્માના વિચારોને લેચકી આપે છે, તે ખીનાની આ હાના ઉપલા શ્લોકો યાદ આપે છે; પણ ગયા હાના છેલ્લા શ્લોકમાં જે ત્રિજો પુરૂષ પેહેલા પુરૂષમાં બોલતો જણાયો છે, અને જે આ હાના ૪થા શ્લોકમાં પાછો પેહેલા પુરૂષમાં દેખાવ આપે છે, તેની સાથે તે સંબંધ ધરાવે છે. ગયા અને આ હાને છુટા પાડવા માટે એમ કહી શકાય કે, ગય હાના ૧૬ માં ફકરામાં વિચાર છેક છેલ્લી ટોચે પોહિંચે છે અને આ હાના ૪થામાં તે પાછો નવેસરથી શુર થાય છે. જરથુસ્ત્રએ અથવા કોઈ પણ બીજા નામ ધરાવનાર મુખ્ય કર્તાએ આ ત્રણ શ્લોકો જે તેને પોતાને લગતા છે, તે પોતે રચીને બીજાના મોહોડામાં મેલ્યા છે, કે વ્યાકરણના નીચમે તપાસતાં તેમનો રચનાર કોઈ જુદોજ ધણી છે, તે નક્કી કરવું મુશ્કેલ છે. “હું” નજ્દીક પોહિંચું છું;” “હું” અર્પણ કરું છું” અથવા “તે કામ કરશે,” “તેને અવના. ગોવાળાંમાં રહેવા દે” શબ્દો એકજ પુરૂષને લાગુ પડે છે એમ હું માનું છું. “હું” અને “તારો નોકર” એકજ ધણી પોતાને માટે અવારનવાર બોલે છે. ૧- અવસ્તાને લગતા આગળા તેમજ પાછળા જમાનાના જરથોસ્ત્રોએ પ્રથમ ધ્યાન પોહિંચાડવાનું શાસ્ત્ર “કદીમ કાયદા”ને નામે ઓળખાતું હતું. જે ઇશ્વર સંક્રિતઓના કાનુનમાંથી નીકળતાં ફર્માનોનો આ કદીમ કાયદો હતા એમાં શક નથી; તે ફર્માનોની મતલબ આ છે કે, કોઈ પણ જાતની બુરાઈ અને કોઈ પણ પારકા મહજબનો જરા પણ પ્રસાર થવા દેવો નહીં. કોઈપણ જાતની બુરાઈની બેપત્તીમાં અહુર મુહુલ હીસ્સો ધરાવતો નથી. પાપ અથવા દલગીરીનો અટકાવ કરવાનું બળ તે ધરાવતો નથી, પણ તેમની સામે થવાનું નહીં કદી શકાય એટલું મોટું કૌવત તે ધરાવે છે. આ મુખ્ય કાયદા પ્રમાણે, ૨૮ અંશો ઘોષે બેપર જેટલો ઉદાર હોય છે એટલોજ સખત તે બુરાઈની સામે

થતો કહેવાય છે. ૨. અત્યાર સુધી ને ઋગ્વેદ સાધની લડત ચલાવવામાં આવી છે, તેનું પુરતું વાજબી કારણ આ શ્લોકમાં ખતાવવામાં આવે છે. યુરાઓ ધીઃકારથી, હુકિતથી અથવા અંગબળથી નેરલી હજી કરી શકે છે, એટલું જ બલુ ને કોઈ બીજાઓને સારી સલાહ આપે છે તે કરે છે. તેઓ અહુરના દુરમનોની પુઠ લાગે છે તેઓ ખરેખર અહુર તરફ પ્યાર ધરાવે છે અને ખુદ ધર્મને માટે ભાગ આપે છે.

૩. અને તેથી બાણનાર પાસે એવી અરજ કરાવવામાં આવે છે કે, કોઈ પણ વર્ગના દીનદારને—એટલે સદાર, ઉત્તરાવકે ગામડવા દીનદારને એક એવા પ્રમાણીક અને ઊપયોગી મિત્ર આપો, કે જેની મનશક્તિ પુરતી કેળવાયલી હોય અને જે અહુરનાં કૃષ્ણ પ્રમાણે (જેવા હા રહ્યો કુદરે રજો) દોરોને ઊછેરવાનાં કામ માટે આતુર, ખંટ રાખનારો અને ખાહાદુર હોય. તે અરજ કરે છે કે, હાથરે પોતે માગેલા અને ગાયોને માટે જરૂરના ગણાયલા આવા પુરૂષને, અમારે માટે તે ને પવિત્ર મહેનત કરે છે તેમાં મદદ આપો. અમારી ખીણોનાં ખેતરમાં જ નહીં પણ ઊત્તમ બલાં મનનું મિનાઈ ખેતર જ્યાં કલ્પિત ગાયો ચરે છે, ત્યાં તેને ખેતી કરવા તથા મનની ગાવને ઊછેરવા દો, યાને બાણનાર ઘણી અરજ કરે છે કે, પેગમ્બર અમને ખેતી કરતાં શિખવે એટલું જ નહીં પણ અમારું મનનું ખેતર અથવા મન શક્તિ ખીલવે. ૪. આ કુદરામાં ૨૮ મા હાની પેઠે ફરીથી “હું ને” થી વાક્ય શુરૂ થાય છે, અને છેલ્લા સિવાય આકીના સઘલા શ્લોકો પેહેલા પુરૂષમાં મળે છે; છેલ્લા શ્લોકમાં જરૂરપુરતું નામ આપી તેને ત્રિજ પુરૂષમાં ખાલતો દેખાડ્યો છે ને (જે તે શ્લોક પાછળથી વધેલો નહીં હોય તો) એવાં અનુમાન ઊપર આપણને લેઈ જાય છે કે, આ સઘળા શ્લોકમાં ખાલનાર જરૂરપુરતે પોતે જ છે. આ કુદરાણે “હું ને” શબ્દો વાપરનાર કર્તા ૨૮ મા હા વાળો જ છે એમ ઘણું સંભવતું હોવાથી, અને જરૂરપુરતે જ અહીં બોલે છે એમ દેખાડવા અર્થે ૧૪મા શ્લોકને એક વાજબી નમુના તરીકે લેઈએ તો, ‘જરૂરપુરતે અને અમને,’ ‘વીરતારૂપને અને મને’ તથા ‘કૃષ્ણ-ઓરતને અને મને’ એવા ને શબ્દો મળે છે, તે લખનાર જરૂરપુરતે જ હોતા અને તેણે આ શ્લોકો બીજાઓને બાણનાર માટે બનાવ્યા હતા, એમ સઘલી તરફથી સ્વીકારવામાં આવતું હતું, એવું માનવાને વધારે કારણો મળે છે. ગોમા-ડળ શ્લોકમાં જણાવેલી બીનાનો જવાબ આપતો હોય તેમ તે બોલે છે કે, તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે દરેક વર્ગના દીનદાર લોકોના તે મિત્ર છે, પણ યુરાઓને સંતોષ આપનારો નથી. બલા તથા યુરા એવા બે દેવો હોવાના કૃત્તવ્યને અનુસરોને પ્રથમ તે અહુર તરફની નાકુર્મીની, માણસ તરફનાં અપ્રમાણીકપણા

અને ગાયકોર તરફની મેદરકારીને ધીકારી કાણડે છે. વિરૂધ્ધ ધર્મવાળાઓ આસાનીથી જુદું જોલતા હતા, ત્યારે આ બે દેવ મતના કૃત્વાને ધણીજ સખતાઈથી ઈરાનીઓ અમલમાં મેલતા હતા, જેથી તેઓ તેમનાં પ્રમાણીક-પણાં માટે સઘળે ઠેકાણે મોટું માન પામતા હતા અને તેને તથા કરજ નહીં કરવાનાં તેમના રેવાજને હેરોદાતસે તેમના મોટા સદગુણ તરીકે લેખાવ્યા છે. ૫. તે આગળ ચાલતાં જણાવે છે કે, હું નાફીની, તુંદાઈ, તોહિમત અને જુકાણાને ધીકારું છું એટલુંજ નહીં પણ તે મોટો ફરેસ્તો જે તામેદારી પોતે (અએપ) છે તેને-તું ઈશ્વર તરફની તામેદારીને-હું ખાસ કરીને આરાધું છું; એ પ્રમાણે ચાલીને લડાઈમાં લુટ મેલવવાની કીર્તિ સાથની સો વરસની ઊંમરનો થવાની નહીં, પણ બલાં મનના કાનુન પ્રમાણે સ્થપાયલાં રાજ્યમાં અને લડાઈની રથ અથવા પેપાર માટેજ નહીં પણ નીતીને લગતી પવિત્રાઈના ધણીજ સીધા માર્ગો, જ્યાં અહુર પોતે રહે છે, તે ઉપર લાંબી છ'ંદગી મેળવવાની કોશિશ હું કરું છું.

૬. તે એકવાર ફરીથી કહે છે કે, હું જે તારી ખરેખરી યાદ કરનારો (જખ્યા), આરાધના કરનારો, અને સીધા માર્ગે ઉપર રાસ્તીના તરીકા પ્રમાણે ચાલનાર છું, તે હું ઉત્તમ મનની અસરથી આતુર થઈને તે ઉત્તમ મિત્રો (? સ્પેંત મહસ્ત્ર) પાસે જાણવા માગું છું કે— તે શું જાણવા માગે છે ? એતરૈને પાછાં મેળવી તેમને સંપૂર્ણ હાલતમાં કેમ મેલવાં તેનું માન તે બહા મિત્રોથી જાણવા માગે છે. ધણી મોટી આતુરતા સાથે તે સર્વથી ઉચ્ચી ટોચે પોહિંચવા પછી તે હસવાસર આ હલકા માર્ગે ઉપર આ રીતે ઊતરી પડ્યો છે, એમ આપણે આ ઉપરથી સમજવું જોઈએ કે ? નહીં એમ નથી. રહ મા હા તરફ આપણે પાછી નજર નાખશું તો આપણને જણાશે કે, ગાયના આત્માએ પણ પોતાની પ્રથમ હાજત તરીકે એતીને બતાવી છે. તેણે પોતાના તારણ માટે 'વેાહુ વાસ્ત્રયા' મેળવવાની વિનંતી કરી હતી; તે માત્ર પરેહજગાર એડુતજ તેને આપી શકવાને સામર્થ્યવાન હતો, અને તે જમીનને ઉદ્યોગથી એડતાર' હોવાથી તેને નમુનેદાર પરેહજગાર મરદ ગણવામાં આવ્યો છે. જમીનને સુધારી તેને પાણી પાવાના અને તેને એડવાના ઉદ્યોગી કામો, વાજખી રીતે માણસે પેહેલે કરવાં જોઈતાં કામો ગણવાતાં હોવાથી, તથા અનાજ શેવટે ભેગો થવા પછી ખોરાક તરીકે તેની બનાવવા કરવા માડવાથી દેવો ચોંકી ઊઠતા અને ચીચવારી પાડી નાહાસભાગ કરતા (વંદીદા દની ૩૭૭ ફર્ગરદના ૩ર મા ફરરામાં) કદાચ રમુજથી પણ તેજ વખતે ચરકા હાથે એવી રીતે જાણવામાં આવેલું હોવાથી, તેમજ વહી આવે પણ જ-

મીનમાંથી જીવન થયલાં ફલ જપર યુગરો કરવો પ્રમાણીક ઉદ્ધોગ કરતા રા અને લુટકાટ તથા ખુના મરકી ચલાવનારાઓ વચ્ચે મુખ્ય તકાવત ગણા-
તો હોવાથી, હું ધાઈ છું કે, આપણે આ લખાણને હસવાસરખી હાલતે ઉત-
રી પડેલું આપણે જોઈશું નહીં એટલું જ નહીં, પણ તેથી ઉલટું આ પેહેલા
ધર્મને તેમાં દેખાતાં ડહાપણ માટે વખાણીશું અને કહીશું કે, એતી કેમ કરવી
તે માટેનું ખરું જ્ઞાન મેળવવાની હસ્તક્ષા ધણીજ ડહાપણ ભરી હતી, અને
તે માટે મજદની સલાહ માગવા જવી ધણી લાયક હતી. એતરોનો કારોબાર-
વધારે સારી રીતે કેમ ચલાવવો, અને લોહિતે લુટકાટ તથા ખુના મરકી-
માંથી કેમ દુર રાખવાં, તે કામમાં અહુરનાં ભલાં મન, અશોઈ, સત્તા અને
બકિતભાવના કાનુનેનો સમાવેસ થયેલો છે, અને તે પ્રમાણે અમલ ક-
રવાથીજ આપાદી અને અમર્ગિ આપનારા અમેષાસ્પન્દો બદલો આ-
પવા આવે છે.

૭. સુધરેલી છંદગીના પેહેલા સદ્યુણુ ઉદ્ધોગ (વૅરજયેઈલાઈ) માટે
ની અરજ કરી રહેલા પછી, તે વધુ અરજ કરવામાં રોકાય છે. વેદમાં જે ધો-
રણ આપણે જોઈએ છીએ, તે ધોરણે તે વિનંતી કરે છે: આ અહુર, અપ,
અને વોહુ મનહ! તમે આવો અને આગેવાન મયુશ પાદશાહ, બીજા સરદા-
રા અને સંખ્યાખંધ લોહિતની જોડે ધ્યાનથી મારા કૃત્વાઓ સાંભળે છે, તે તમે
જાવો, અને અર્પણ કરવા તથા આરાધવાનાં કામ માટે ક્રિયાની બેટો મળવા દેવો

૮. સાધારણ લોહિતને તે માત્ર નીતિના ખાલી કાનુન સમજવીનેજ
અટકતો નથી. માણસજાતની ખામીઓથી તે સારી પેઠે વક્રિ છે, અને
તેથી તે (તેમને ખેંચતા થવા માટે) બોગ અને તેને લગતાં કીર્તન માટે
ધણી ઊલટ સાથે અરજ કરે છે.

૯. જોડેજોડ કામ કરનારા બંને પરહજગાર સદારેને જિતેજન અ-
પીને તે અરજ કરે છે કે, 'બંને અમેષાસ્પન્દો' (હવેર્વાતા અને અમેર્વાતા) ન,
જેવો અસરથી તેમનો મિનો (મનશક્તિ) બેહરતનાં પ્રકાશીત મનનાં પોહિયે
કારણ કે અહુરનાં ભલાં મનની ખુબીથી તે સંપૂર્ણ હાલતે પોહિયું છે.

૧૦. પોતાના પ્યાર (અથવા મરજી)થી છંદગીના સધળા સુખી પ્રકા-
રા આપવા માટે મજદને માગણી કરી, તે અરજ કરે છે કે,
તેમનાં શરિર તેઓ 'જિરતા' થવાનો યાને સંપૂર્ણ સુખ હાંસલ કરવાનો આ
શીર્ષાદ પામે તેટલાં ભલાં મન, પવિત્ર પાદશાહી અને અશોઈની મહેરબાની
હેઠલ રાખવાં.

૧૧. પછી તે બકિતભાવ અને અશોઈ (જેઓજ એકલાં સંસ્થાને
આ બાદ કરે છે) અને અહુરએ પોતાનાં લોકો તથા મુલકને આપેલાં ભલ

મનના બુદ્ધિ ગુણને અધિકારપદાનું રૂપ આપી તેમને અરજ કરે છે કે, તમારાં મનના કાને વડે યાને મનશક્તિથી હું જે કહું છું તે સાંભળો અને મારેથી ભૂલો થઈ હોય તે માટે મને માફી બહો.

૧૨. આખાદી મેળવવાનો કાનુન જે રતુ અથવા સમયોપ્યંતના અવસ્થા, તે મેળવવા માટેની પોતાની મુખ્ય ધૃષ્ટિ દેખાડીને તે અહુરને અસરકારક રીતે અરજ કરે છે કે, તેની મદદે પોહિંચી તેને અશોધ તથા ભલાં મનની મારફતે મિનોઈ યાને મનનું કોવત બક્ષી ટેકવવો.

૧૩. પોતાના સંમૃતિક બાહ્યબંધ (ભાગ્ય અથવા કાષ્ટ) કરતાં વધારે જીંડી ધાર્મિક લાગણી સાથે તે ધૃષ્ટરનું શરીર જોવા નહીં, પણ તેની આશીયત જાણવાની, અને મુખ્ય કરીને ધૃષ્ટરની સત્તા તથા તેનો આશિર્વાદ આપનારો બદલો કેવો હોય છે તેની બરાબર સમજ મેળવવાને, અરજ કરે છે. પછી તે પોતે મેળવેલા ધર્મ ઉપર આસ્થા રાખવાના ગુણને અરજ કરે છે કે, ધર્મની સમ્માધિઓ તેની આગળ ખુલી કરવી, યાને તેનાં ધ્યાનમાં ઉતારવી.

૧૪. આગળ શ્લોકોમાં વપરાયેલી ઘણીજ આતુરતા બતાવનારી ભાષા પછી, આ યૌદ્ધમા શ્લોકને તેની સાથે ખરો સંબંધ ધરાવનાર તરફિ આપણે કબુલ રાખી શકયે. જે પ્રમાણે ખ્રિસ્તી ભજનોમાં ‘મને’ ને બદલે ‘દેવીદ’ શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો છે, તેજ પ્રમાણે આ શ્લોકમાં વપરાયેલા ‘જરથુસ્ત્ર’ શબ્દ ‘હું’ ને અર્થે આવ્યો હોય. અને તે જે કાંઈ બોલે છે તેનો અર્થ એટલોજ થાય છે કે, તે પોતાને એમનો એમ તથા પોતાનું સર્વસ્વ-પોતાનું માંસ, શરીર, પોતાની દીનદારી, ભલાં મનની અસરથી શબ્દો અને કામો મારફતે તાબેદારી, તેમજ જે રાજ્યનો બચાવ તથા તારણ કરવામાં તેણે કતેહ મેળવી છે તે સંધનું ધૃષ્ટરને તે અર્પણ કરે છે. (આ હામાં કર્તાએ જે ઊમંગ અને આસ્થા બતાવ્યો છે તે સમજવવામાં મે કાંઈ પણ સરાહ્યાત કરેલી હું ધારતો નથી. શબ્દોને તેમનું કુદરતી વજન આપવામાં આવે તો આ કરતાં ઓછું કહી શકાય નહીં.)

તરજુમો.

કહીમ હુનિયાના કાચદાઓની રૂયે અમારો દીનનો સંદાર કામ કરશે (તે સંદાર કે જેને મેળવવા માટે ગાયોએ વિનંતી કરી હતી અને

જેને દાદાર હોમજદે જરથુશ્ત્ર^૧ નામ આપયું હતું.) અશો માણસો તેમ જ યુરાઓ તરફ તથા જેનાં અશોઈનાં તેમજ તરકટ^૨નાં કામો (એક સરખાં પ્રમાણમાં) જોડાયલાં છે તેની તરફ ઘણાજ ઈતસાફી કામો તે કરશે.

૨. ખચ્ચીત (તે ઈતસાફ કરશે એટલુંજ નહીં, પણ યુરાઓ ઉપર વેર લેશે, કારણકે) જે કોઈ યુરાઓનું સુખન અથવા વિચાર (અને ગોઠવણ)થી ખરાબ કરે છે, અને (જે કોઈ તે કામમાં વખત ગુમાવતો નથી પણ સખ મેહેનત) બંને હાથો વડે (કરે છે) અથવા જે શખ્સ ખીજને તેનાં બાંધાં માટેની શિખામણો આપે છે, તેના જેવા શખ્સો અહુરમજ્દ માટેના પ્યારથી (અને તેની પસંદગી^૪ મેળવીને) પોતાના ધર્મ સંબંધી યમીનને (ભેટ) અર્પણ કરે છે; (તેઓ પોતાનાં અંતઃકરણને ભેટ અર્પણ કરે છે.)

૩. (અને એમજ તે થાય), ઓ અહુર! પરેહજગાર મરદ-પછી તે સદારનો સગો અથવા ઉઘોગી ખેડુત અથવા સદારનો મિત્ર હોય-

૧. જોયો હા ૨૯ મા ક્રરા ૬ અને ૮.

૨. પેહેલવીમાં એજ અર્થ મળે છે; અને રૌથ પણ એજ અર્થ કરી, “મિથહા” ને પેહેલી અનેકવચનમાં લે છે, (સરખાંવા ‘વચહા’). પણ હું મારા આગલા વિચારને મજબુત વળગી રહું છું; ‘યેહા-મિથહા’ છટ્ટી વિભક્તિમાં ખુદના માલમ પડે છે. હું એના અર્થ ખીજ રીતે આ પ્રમાણે કરવા ઇચ્છું છું: ‘(એકના) જે તરકટ તે પકડી પાડે અને (ખીજના) જે રાસ્ત કામો તેને જણાય.’ પણ પેહેલવી અને રૌથના તરજુમા ખરા હોય તો પાછળના વખતમાં ‘હમેસ્તગા’ યાને જમના પાપ તથા સવાખ એકસરખાં પ્રમાણમાં થયાં હોય તેમને માટેની ખેહેરત અને દોજખની વચ્ચેની જગાનો જે વિચાર ઉત્પન્ન થયો હતો, તેનું મૂળ સમજાય છે.

૩. પેહેલવીમાં એવાજ અર્થ દીસે છે: વલ વહમને શપીર-આધિશન. નૌયોસંધમાં હન્તમચ વા આસ્તાદયંતિ દેહિન: મળે છે.

૪. તેઓ દીનને ખાતર મજબુતી પકડી ખેડા છે અને તેઓ કીના લેવાની જે સખ્તાઈ દેખાડે છે તે ઉપરથી કોઈ એમ કહવું નથી કે, અહુર માટેના પ્યારથી તેઓ મેહેનત કરતા નથી. પેહેલવીમાં “પવન ઓ લક દાધિશનો અહુરમજ્દ!” મળે છે.

તેની તરફ ઘણીજ સારી રીતે ચાલનારો જે શખ્સ ગાયદોરો માટેનું જ્ઞાન અને (તેમને ઉછેરવાની) ચાલાકી ધરાવતો હોય (યાને તેમનો વિલાપ નરમ પાડવા માટે અહુરએ દેખાડેલી ઇચ્છાના જેવો 'રતુ' હોય) તેને અશોઈતાં ખેતરમાં, તારાં બલાં મનની ખેતીનાં કામમાં (અમારે માટે) રખો.^૧

૪. (અને તારી સલાહ મેળવવાને હું વિનંતી કરું છું), હું કે જે (તારા તરફની) સઘલી નાફમોની દૂર કરીશ (અને ખીજ સઘલાઓ) તારા તરફ (એમજ કરે એવી વિનંતી કરેશ); હું કે જે બુરાં મનને પાદશાહનો સગો હોવા માટેનું અભીમાન અને બુદ્ધિ ધોલવાનો ગુના, હુ છે જે (અફસોસ છે કે) લોકોમાં ઘણીજ નજદીકની ચીજ યદીપર છે^૨ (એટલે તે ગુનાહ તેઓમાં સાધારણ છે), તથા ઇપકો દેનાર મિત્રની અપ્રમાણીકપણું તથા ગાયોના ચારા માટેની ઘણીજ ખર્ચાળ સંભાળ (યાને ચારા માટે ઉદ્યોગ નાહી કરવાનો ગુનાહ) દૂર કરીશ.^૩

૧. જેવો ૨૯ મા હાનો ૨ જે ફકરો. જે ચારા આપનાર ઘણીને તમે અમારે માટે નેમા, તેણે પોતાના દાખલા અને શીખામણથી અમને 'વાહુ-વાસ્ત્ય' શિખવ્યું, તેણે અમારા પવિત્ર ખેતર અને અમારા પક્ષમાં ઉમું રહેવું.^૪

પેદેલવીમાં આ આપા વાક્યનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે મળે છે:-જે દ્રાઈ અશો લોકોને સગાહને લીધે વધારે કરી આપેછે, તે ઉદ્યોગ કરનાર તરફની ફરજને ખાતર પણ એમ કરે છે [એટલે કે ઉદ્યોગ કરનારને પણ તે પોતાના વર્ગનો લેખે છે] વફાદારીને લીધે એટલે કે જે વફાદાર વર્ગ અહુરમજ્દને વળગી રહે છે તેને લીધે. ગાયદોરો તરફનો ખર્ચો ઉદ્યોગ શું તેની તે-પુરતી સમજ ધરાવે છે. દાખલા તરફ જે ઘણીને લગતી અશોઈ છે, તેનો સાથે વોહૂમન (બહુ મન) કામ કરે છે.

૨. જુહાણા તરફની આવી સખતાહને લીધે જરથોસ્તીએને પાછળા વખતમાં સચ્ચાહને માટે મોટી કીર્તિ મળતી આવી છે.

૩. પેદેલવીમાં નીચે પ્રમાણે તરજુમો મળે છે:-જે દ્રાઈ, એ અ હુડ રમજ્દ! તારું સાંભળશે નહીં તેને હું દૂર કરીશ, અને અકોમનને પણ હું દૂર કરીશ, કારણકે તેનેથી સગાઓ તરફના ધીકાર અને નજદીકમાં વસ્તર ઉદ્યોગી માણસો તરફની ઇગાઈ જનમ પામી છે. અને તે હમિશ કુલો ઉપા ઇપકો લાવે છે. અને ગાય દોરો તરફની ફરજને તે ઘણીજ હલકી લેખે છે.

૫. હું જે (આ સઘળાં પાપનાં કામો ધીકારી કાઢાડી) અમારો મદદ માટે,^૧ સઘલા (મદદ કરનારા રખેવાલો) માંના સર્વેથી મોટા (રખેવાલ) — તારી તાપેદારી (સ્ત્રઓષ)ને^૨ આતુરતાથી આરાધું છું, (જેથી અમારા લોકોમાં દાખલ થયલાં તારાં) જલાં મનની હકુમત હેઠલ, જે માર્ગો અશોધતા તરીકા પ્રમાણેના સીધા છે અને જ્યાં અહુરમજદ રહે છે,^૩ ત્યાં લાંબી છંદગી ગુજરવાને અમે શકિતવાન થઈએ.

૬. (પ્રચ્ચીત) હું જે, તારા વફાદાર ધર્મગુરુ દાખલ (મારી) અશોધની મારફતે તને આરાધું છું (તે હું હવે) આતુરતા અને મનના ઉત્તમ વિચાર સાથે (તારા) ઉત્તમ મિત્રો પાસે (જાણુવા) માગું છું કે, (અમારાં) ખેતરોના કારોબાર વિષે તેણે પોતે શું^૪ વિચાર્યું છે. એટલા

૧. ‘અવંહા ને’ અથવા ‘અવંહાને’ એક શબ્દ લેધને કૃદંત લેખ્યે. (જોયો વિહંમનો કૃદંતો વિષેનો નિબંધ, પાનું ૧૬ મુ). પેહલવીમાં ‘અવો અધધારીહ’ મળે છે.

૨. સ્ત્રઓષ (=કહેલું) સાંભળવાની તાપેદારી) સર્વેથી મોટી મદદ કરનાર છે, કારણકે તેની આરાધના કરનારા માંત્ર જાણુવાથી અહુર પાસે પેહિં અવાનો રસ્તો મળી આવે છે (જોયો હા ૨૮ મો ફકરો ૬ઠો) અને દેવાને શીકસત મળે છે. ‘અપાનો’ શબ્દને પેહલવીવાળાએ ‘અપા ને’ વાંચ્યો છે; પેહલવીમાં ‘અરામ અયાફીનાહ પવન દર-ઝીવિરનીહ, ઝકે પવન ખુદાથીહે વોહૂમન’ એવો તરજુમો મળે છે. નેર્યોસ^૫માં અત્યવ દિવે જીવિત્ત્વે મળે છે. આ અર્થ અસલ લખાણનું ઘટનું વાચણુ આપણને દેખાડી શકશે. “અપા ને” વાંચ્યેતો “અમારે માટે મેળવો થાય.

૩. જે રસ્તાઓ ઉપર પરેહજગારો ચાલે છે ત્યાં અહુરમજદ ગોયા તેનાં પોતાનાં રહેવાન માફક રહે છે. (જોયો હા ૪૬ મો ફકરો ૧૬ મો.)

૪. વાંચનારાએને યાદ આપવાની જરૂર નથી કે, જરથોશ્તીઓમાં કાયદાસર અને ધર્મી^૬ છંદગી ગુજરવાનું મોટું કામ ખેતીવાડીનું ગણાય છે. તે નહીં હોય તો અલખતાં માણસો બટકતા અને હુટકાટ કરતા ફરે.

૫. ‘યા’ શબ્દ અહીં ત્રીજા એકવચન અથવા બીજા અનેકવચનમાં હોઈ શકે. ‘હું પુછું છું’ કે તેણે શું કામ લાયક ગણ્યું છે; ‘યા’ શબ્દ ખાસ કરીને દરેક પ્રસંગે ‘મેના’ના જોવા અર્થ ધરાવતો નથી.

માટે (કારણકે ધુરાં મન, સઘલા પ્રકારની નાફૂર્માની, ગરૂરી તથા જુઠા હાને હું ધોઃકારી કાણું છું) ઓ મજદ! તને જોવાને અને તારે થી પરપુછ કરવાને હું તને વિનંતી કરું છું. (તારી ઇચ્છા અને વિચાર શું છે?)

૭. તમે, એટલા માટે, મારાં ઉત્તમ (સંસ્થાનો, મારાં માણસો અને મારા ઘડેલા કાયદા^૧) તરફ મારા પોતાનાં તરફ, ઓ મજદ! આવો અને અશોધિત તથા ભલું મન (જે તું નજદીક પોહોંચીને ખસેસ કરશે તે) મારફતે (તારો પરસ્તેસ કરનાર ઓની મંદલીમા) ઘણી ખસેસ કરનાર^૨ મારું ખોલેલું કેવી રીતે સાંભળે છે તે તેમને જોવા દે. ખચ્ચીત, (તમે આવો); અને ક્રિયાની ઘણી ભેટો અમને જાહેર થવા દો.^૩ (તમે ખોદાર થાવો, અને અને અમારા ઉમંગને ટેકો આપો!)

૮. (તમે આવો) અને અમારા ધર્મની લાયક નેમા (શું છે તે) મને ખતાવો, જ્યથી ઓ મજદ! હું ભલાં મનથી તારે લગતાની પેઠે^૪ નજદીક પોહોંચી તે પાર પાડવા માટે ક્રિયાની ભેટો અર્પણ કરું અથવા અશોધિત વખાણના સુખનો ખોલું. અને તમે (મને મેહેરખાનીની)

૧. સઘળાં લખાણ ઉપરથી હું એવા ભાવાર્થ ખસું છું. અગર નહીં તો, જોવા આગળા રલોકમાં જણાવેલા ‘તા તોહ ઇઝ્યા’ શબ્દો.

૨. આગળ હું આ શબ્દો પેદ પ્રમાણે અદુરને માટે વપરાયલા સમજતા હતા. (પેદમાં ઇન્દ્ર તથા ખીજ દેવતાઓને મઘવન કહ્યા છે) પણ પેહલવી તરજુમા અને ખીજઓનાં લખાણોથી મારી સુદ્ધ ઊંઘડી છે. પેહલવીમાં ‘પવન ક્ષેપન મગીહ’ શબ્દો મળે છે. અહીં તે ચતુર્માનને લાગુ કરવા વધારે સારા છે. ચતુર્માનમાંના વધારે જાહેર આગેવાનો વિષે અહીં હસારો કરેલા છે.

૩. નેયોસંધ આ છેલ્લી લાઇનનો તરજુમા આ પ્રમાણેનો કરે છે: અને આ ભેટો અમારી વચ્ચે તથા (ખરાં દીલની) પરસ્તેસ સાથે જાહેર થાય.

૪. ‘દમાવતો’નો અર્થ ‘તમે પોતે’ પણ થઈ શકે, એટલે ‘હું ભલાં મનથી તારી પોતાની નજદીક પોહોંચી’ હત્યાદી અર્થ થાય. જો ‘દમાવતો’નો અર્થ અહીં એજ પ્રમાણે લેખ્યે તો ૩૪મા હાના ૨જા ફકરામાંથી દમાવતો વલોનો અને ૪૪ મા હાના ૧લા ફકરામાં ‘નેમે દમાવતો’નો પણ એવોજ અર્થ થાય. ‘મવહતે’નો અર્થ સઘળાંઓ ‘મને’ સ્વીકારે છે.

ભેટ^૧ દાખલ તમારી અમર્ગિ તથા પુષ્કળતાનો હંમેશ સુધી ટકી રહેનારી બહેસો આપો!

૯. અને (તેમના જોવા એકને) એ મળદ ! પવિત્ર ક્રિયાની સચ્ચા ધ્યોનો ફેલાવો કરાવનારા બંને સર્દારોના આત્માને તારી આગળ લાવવા દે,^૨ તેમને (તારાં) પ્રકાશીત મકાનમાં^૩ અસાધારણ પ્રેરણા યુદ્ધિ તથા ભલાં મન સાથે^૪ તેને લાવવા દે. જેઓના આત્મા સાથે મલાને^૫ કામ કરે છે તેમને (તેમનાં પવિત્ર કામ માટે) તૈયાર થવામાં^૬ (વધારે ઊત્તેજન આપવાને) મદદ^૭ તરીકે તે આત્મા તેને લાવવા દે.

૧૦. (અને એકલા એજ લોકોને માટે નહીં, પણ અમારે માટે પણ હું વિનંતી કરું છું.) જીંદગીની જે સઘળી આપ્યાદ હાલત^૮

૧. અહીં 'દ્ર્યોનો' બીજા શબ્દ સાથે એકજ વિભક્તિમાં તેના ઊપર આધાર રાખતો મળે છે, તે અન્નએવ ન્વું છે. પાછલા વખતના અવસ્થામાં એ શબ્દ માત્ર 'ક્રિયાની ભેટ'ને અર્થ મળે છે. તેના અર્થ અહીં 'કબજામાંની ચીજો' થઇ શકે.

૨. જોવો ડરમાં હોનો ફકરો ૧૫ મો. ત્યાં ધર્મનો ફેલાવો કરનારા સર્દારોને બંને (હઊર્ધ્વતાત્ તથા અર્ધરતાત્) બેહેરતમાં લેઇ જતા જણાવવામાં આવ્યા છે. અહીં તેનાજ સંબંધમાં બોલતાં 'બંને' શબ્દ સર્દારોને લગાડી તેઓના જોડાયલા આત્માને લેઇ જવાનું કામ બંને અમેષારૂપ દામાંના એક-નેજ સોંપવામાં આવ્યું છે. અહીં જો એ સર્દારો જણાવ્યા છે તે જામારૂપ અને વીરતારૂપ (જુવો હા ૪૯ મો ફકરો ૯મો) અથવા જામારૂપ અને રૂષમોશ્ત્ર (સરખાવો 'યાવરના રૂષમોશ્ત્રા જામારૂપા') સમજવા બોધ્ય છે.

૩. પેહેલવીમાં 'આરીહ માનીનિરનો' મળે છે.

૪. પેહેલવીમાં અહીં ત્રિજ પુરૂષમાં અર્થ હોવાની સામેતી મળે છે.

૫. પેહેલવીમાં 'પવત્ અકવીનો રૂપાનો' મળે છે.

૬. પેહેલવીમાં 'બુદકો' મળે છે.

૭. પેહેલવીમાં 'હમકડારી' મળે છે.

૮. અહીં એવો અર્થ વધારે સંભવીત છે. જોવો ૮ તથા ૧૧મા રજા-દામાં વપરાયેલો ૧જો પુરૂષ.

૯. પેહેલવીમાં 'હુ-ઝીવિરનીહ' મળે છે.

આગળ વખતમાં થઈ ગઈ છે, જે હમણાં માણસો ભોગવે છે, અને જે જીવીજીવમાં ભોગવાશે, તે તું તારા પ્યારથી^૧ (મને) આપ. (ખચચીત તારા) જલાં મન (તારી) પાદશાહી સત્ત્વ અને (તારી) અશોધ મારફતે (અમારાં) શરિર તથા જીવને મુક્તિથી^૨ આશિર્વાદ પામેલું કર.^૩

૧૧. અને, તું યો ધણાજ ક્ષયદેમંદ અહુરમજદ! અને તું યો આર્મધતિ (ધર્મ ઊપરના આસ્થા), તથા સંસ્થાનોની વૃદ્ધિ કરનાર તું યો અશોધ, અને તું યો જલાં મન તથા પાદશાહી સત્તા! તમે સધળા-યો માર્ગ સાંભળો, અને હું જે કાંઈપી કામ કરું તે દરેક માટે મારા તરફ દયા રાખો.^૪

૧. પેહેલવીમાં પણ ‘પવન્ હનાએ લક દોષિરના’ મળે છે. ‘તારી મરજ પ્રમાણે’ એવો અર્થ અહીં ધણો નબલો થઈ પડે.

૨. પેહેલવીમાં ‘નદૂકીહિચી અવો તનૂ (અં ચેહ બૂન)’ અને નેર્યાસં-ધમાં શુભં તનો મળે છે.

૩. નેર્યાસંધનો આ વાક્યનો સંસ્કૃત તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે: જે સ્ત્રીઓ (અહીં ધણી અજ્ઞાએજ જેવી રીતે યા: વાપર્યો છે) આ પ્રમાણે જન્મી હૈય [એટલે બીજી તરફથી (અને નહીં કે અમારી તરફથી) આવી હોય] અને જન્મને [હું મારી તરફ મેળવી લેવું] તેમને સારી રીતે રહેવા અને સધળી બાબતમાં આપ્તાદ થવા દે []. જેઓ, યો મોટા દાતા સાહેબ! હૈયાતી ધરાવશે [જીવિજીવમાં આવશે], તેઓ મારફતે આ લોકોને તારા તરફની મિત્રાચારીને લીધે તારાં પોતાનાં કરવા દે. યો સાહેબ, ઉત્તમ મનને મારામાં વધારે [એટલે કે, મારાં મનને વધારે અશોધના ઉમંગવાળું બનાવ]. અને મારી અશોધને ખાતર મારાં શરિર અથવા જીવને એક ક્ષયદાની બક્ષેસ કર.

૪. જેવો પેહેલવીમાં પણ ‘અં ખરા આમૂર્ઝડ’ મળે છે.

જેવો આ ફકરામાં ૮મા શ્લોકમાં જણાવેલા એ સિવાયના સધળા અમેષાસ્પદો વિષે ખોલવામાં આવ્યું છે, અને તેમને વિનંતી કરવામાં આવી છે કે, અમારું સાંભળી અમારી ઉપર દયા કરો. ‘આદાહ’ માટે નીચલા શ્લોકમાં આવતા ‘વહુયા ઝવો-આદા’ શબ્દો જેવો.

૧૨. અને તું ઐ અહુર! તું પેતે મારે માટે ઉઠ! ઐ ધણાજ કાયદેમંદ મિત્રો મળે! આરમઘતિ મારફતે, મારી વફાદાર પાંદગી તથા ક્રિયાની ભેટોને^૨ ખાતર મને સત્તા આપ; અને (મારી) અશોધને ખાતર મોટું બળ તથા (તારો) ભલાં મન મારફતે^૩ ઉદ્યોગને લગતો (તારો) કાયદો^૪ આપ.

૧૩. [હોઠ મને સત્તા આપવાને], અને પછી મેહેરખાનીની રાહે, ઐ અહુર! તારી^૫ આશીયત (?) (તારા ગુણો તથા) તારી પવિત્ર સત્તા- (તું બળ) અને તેની મારફતે (તારો) ભલાં મનની આશિર્વાદ^૬ ભરે બક્ષે- સો (મારી) જોડોલા અશમમાં^૭ મારી આગળ પ્રગટ કર (જેથી હું તેની

૧. આપણને એમ ધાન્યાની ફરજ પડે છે કે, (જે પ્રમાણે વર્ધિદા- દની ૧૯ મી ફર્ગરદના ૩૧ મા ફરરામાં વોહૂમનને તપ્ત ઉપર બેઠેલો દેખાડ્યો છે તેમ) અહુર એક બપડાદાર તપ્ત ઉપર બેઠેલો હતો; અગર નહીં તો એને અલંકાર લેખી તેનો અર્થ 'મારે માટે તારું બળ કામે લ- ગાડ' એવો અર્થ કરી શકાય. 'આરમઘતિ' કદાચ આઠમી વિભક્તિમાં હશે.

૨. જોવો ૧૧ મા રક્ષોદમાં મળતો 'આદાઈ' શબ્દ.

૩. પેહેલવીમાં 'પવન ઝંટે વોહૂમન સદારીહ' મળે છે.

૪. ગાયોને સંકટમાંથી છોડવવા માટે ૨૯ મા હામાં રતુએ જે કાયદો માગ્યો છે તે આ છે. જરથોસ્તી ધર્મને લગતી સઘળી રાજનીતી તેમાં સમાયલી છે.

૫. નેરોસંધનો તરજુમો આ પ્રમાણે છે: ઉઠ, ઐ સાહેબ! મને પવિત્ર કર [એટલે કે તે દુઃખ દેનાર પુરાં મનની અસરથી છુટો અથવા પવિત્ર મને કર]; અને મને સંપૂર્ણ અશોઈ તથા હમંગ આપ. ઐ વધારે બળવંત મિત્રો, અમે વ્યવહારને મળવનારા છીએ [એટલે કે તેને મારાં શરિરમાં પરાણો દાખલ આવવા દે.] અને ખુની (?) ઉપર અશોઈને સત્તા ધરાવવા દે [] અને ઉત્તમ મનની સદારીને લીધે.

૬. અસલ અર્થ: તમારી.

૭. પાછળા અવસ્તામાં 'અધિ' આ અર્થ ધરાવે છે. એનો અર્થ 'પવિત્ર વ્યવસ્થા' ધર્મનાં કામોમાં 'સંપૂર્ણતા' પણ થાય છે.

૮. પેહેલવીમાં અહીં 'પવન કામક આધિરનો' મળે છે. તે માટે જોવો દર્મસ્તેતરનો 'ધરાની અબ્યાસ,' પુસ્તક ખીજું.

જીડાઈ તથા વીસ્તાર જોઈ શકું.) અને તું, ઓ ક્ષયદેમંદ ભક્તિભાવ! ૧
અરોહની મારફતે ધર્મની સચ્ચાઈઓ પ્રગટ કર.

૧૪. આ પ્રમાણે, ક્રિયાની ભેટ દાખલ, જરથુશ્ત્ર પોતાનાં શરિર-
નો જન ૨ આપે છે. અને તે, ઓ મજદ! બલાં મનની સરસાઈ, (તારા
લોકો સાથે) પવિત્રાઈથી (ચાલોને મેળવેલી વિખ્યાતી) પણ અર્પણ કરે
છે; વળી (એ સઘળાં ઉપરાંત) કામ તથા સુખનોમાં (તારા તરફની)
તાબેદારી, તથા તે જોડે (તારી મુકરર કરેલી) પાદશાહી સત્તા તે અર્પણ
કરે છે. ૩

૧. પેહલવીમાં પણ એમજ મળે છે:—‘અશુ પવન્ અહરાધીહ દીનો
ક્ષાઝ દક્ષકીનો.’ નેરોસંઘમાં ‘પુણેન દીનિસ્ પ્રતિહનય’ મળે છે. કદાચ
‘અશ મારફતે અમારાં અંતઃકરણને રાશની આપો’ એ અર્થ વધારે
સારો થશે.

૨. સ્નાયુઓ; ખીન્ડે ઠેકાણે હાડકાંથી ઉલટા અર્થે તે મળે છે. પેહલ-
વીમાં ‘ખયા’ અને નેરોસંઘમાં જિવં મળે છે.

૩. પેહલવી લખાણનો તરજુમો આ પ્રમાણે કરી શકાય:—આ પ્રમાણે
ઉદારતાની એક બક્ષેસ દાખલ, હું કે તો જરતૂસ્ત છું તે મારાં શરીરનો
જન પોહમનને, અને અહુરમજ્દને તથા અપ વહિસ્તને [સદારીને લીધે]
આગમચથી કામોમાં અર્પણ કરું છું [એટલે કે, અહરાધીહની દરિયા પ્રમા-
ણનાં કામો હું કરીશ], અને ક્ષત્રવરના શબ્દ ઉપર તાબેદારીથી ધ્યાન
આપીશ.

યજ્ઞશનેનો હા ૩૪મો.

૧. ઊપકાર માનવાની લાગણી હજી ચાલુ જ રહી છે. જાણે પોતાનાં નસીબમાં સુધારો થવાના બદલામાં ઊપકાર દાખલ, પેગમ્બર જાહેર કરે છે કે, જે પ્રમાણમાં મને બક્ષેલ થઈ છે. તેજ પ્રમાણમાં હું તને જાયામાં જાચી ભેટો આપીશ. તેને જે બક્ષેલ મળી હતી તે અમર્ગિ, અશોષ તથા સંધ્યા-ઓનું કલ્યાણ કરનારી પવિત્રાદના કાનુનથી સુકરર થયલી પાદશાહી સત્તા હતી.

૨. તેના બદલામાં અહુરને જે ભેટો આપવાનો ધરદિ રાખવામાં આવ્યો છે તે કાંઈ જનાવરોનો અથવા કૃષ્ણનો ભોગ નહીં, પણ જે અદેવરો પરહેજગાર મરદનો આત્મા પવિત્રાઈ, બક્ષિતભાવ અને ઈશ્વરી વાણીનાં ગાયણો સાથે નિકટ સંબંધથી જોડાયેલા હોય છે, તેનાં કામો છે. જે પ્રમાણે ધર્મના કાનુનોને પારીકીથી વળગવા વિના બક્ષિતભાવ ધરાવી શકાય નહીં તેજ પ્રમાણે ધર્મની ખરી ક્રિયા આખરે જળવવા તથા સંપાવતનાં કામોથી જુદી નથી.

૩. એટલા માટે આરાકની જે ભેટો વિષે તુરતજ આ ક્રકરામાં જણાવવામાં આવે છે, તે અશોષ અને ઈશ્વરી હકુમત તરફ બક્ષિતભાવ ધરાવીને સંધ્યાનાં પવિત્ર સંસ્થાનાના કાયદા અર્થે, ડાહ્યા માણસોને સંધ્યાની જોઈતી સા-મગ્રી પુરી પાડવા માટે, અને અમર્ગ થયલા લોકો તથા તેમના પક્ષકારોને મદદ આપનારો આશિર્વાદ થઈ પડે એટલા માટે, અર્પણ કરવામાં આવે છે.

૪. અને વળી આતશ વિષે પણ અહીં બોલવામાં આવે છે; વેદમાં જણાવેલા અગ્નિની પેઠે તેને સુત્રા અને ભોગ આપવા માટેની જગાના દેવદા દાખલ નહીં, પણ વેદની માફક મુખ્ય કરીને તેને દરેકેહેરના ગુરૂ તરફિ લેખી આરાધવામાં આવે છે.

વેદમાં જેમ અગ્નિ પાસે માગવામાં આવે છે તેમ અહીં પણ તેની પાસે આત્માની મજબુતી તથા તરેહવાર પ્રકારનાં સંસારી સુખો, તેમજ બુદ્ધિ-સામે ગોયા વિજ્ઞાનીની પેઠે કુંવાનું હથીઆર (જસ્તા-હસ્તાઈશ્, દૈરસ્તા-અએતહમ) માગવામાં આવે છે. ૫. ધર્મની દરેક ક્રિયાને પારીકીથી માન આપવાનું કામ મોટામાં મોટી સંપાવતનાં કામથી તે જુદું ગણતો નથી એમ ખાતરી સાથે બતાવવા માટે તે અલંકારથી પુછે છે: ‘તમારું રાજ્ય કયું છે-જરથુસ્ત્ર જેની સ્થાપના કરે છે અને જે તમને અર્પણ કરે છે તેજ કે ? (જોવા હા ૩૩મો, ક્રકરો ૧૪મો). કઈ જાતની બદગી (સરખાવો

હા ૪૮ મો ફરો ૮ મો, તથા હા ૫૩મો ફરો ૧૧મો) મારે ઊપયોગમાં લેવી, જ્યોત્સ્ના હું મારાં કામો મારફતે તમારો થાકું, તમારા ધર્મશુદ્ધિઓ ઉપર ભાગની ક્રિયાઓનાં બોલે કરું નહીં તેમજ તમારા સંદર્ભને લગાઈમાં મેળવેલી હુટોથી બરપુર કરું નહી, પણ તમારા ગરીબ લોકોનું પોષણ કરું ? તે જ પ્રકારની અશોધ તથા પાદશાહી સત્તા મેળવવા માંગે છે, તેની મુળ નેમ આ પ્રકારની છે. ઇશ્વરનું રાજ્ય બુલંદ મનશક્તિ છે, જેને માણસ નાં જોઈ ૩૫ આપી કહેવામાં આવે છે કે, તે ફાની દુનીયાની દેખાવદાર અને શોભાયમાન જાણુસો કરતાં અચ્છીત વધારે સારી છે; “તારી હકુમત જે અશોધને માર્ગે ચાલનારા ગરીબોને મોઠામાં મોઠા આશીર્વાદ બક્ષે છે તે” પણ એવીજ બુલંદ છે. (જોવો હા ૫૩ મો ફરો ૮મો).

આવા પ્રકારની હકુમત ધરાવનારા પોતાના અને પોતાની વિરુદ્ધતા ધર્મ વચ્ચેના મોઠા તફાવતથી વાંકે યદને, કર્તા તુરતજ બોલી બેઠે છે: પરંતુ જગાર ગરીબ લોકોની સંભાળ લેનારી તમારી એવી હકુમત છે, અને તેટલા માટે દેવો તથા તેમના અપવિત્ર પક્ષકારોથી તમને સદનતર જુદા અમે મળ્યે છીએ. તમે તેમનાથી દુર અને તમારી હકુમતમાં તેમનાથી મેટ્ર છે !”

૬. પછી તે અસરકારક રીતે પોતાનો એક શક જાહેર કરે છે, જે ધર્મ તરફની તેની આસ્થા મોટેની તેના તરફની આપણી વખાણમાં વધારો કરે છે. તે કહે છે કે, “જે આ વાત ખરી હોય (જોવો હા ૪૪ મો ફરો ૬૩) કે તમે અશોધ અને બલાં મન સાથે આ પ્રમાણે એક વિચારના, અંતઃકરણના બલા અવાસ તથા હાથોની ચાલાકી ઉપર નજર રાખનાર ઇશ્વર હોવો, તો તે માટે મને કોઈ ચીજ બતાવો, જ્યોત્સ્ના મારી જીંદગી અતમ થવા સુધી મારા તમારી તરફના ભક્તિભાવમાં હું ખાંતી રહું તથા તેમાં વધારો કરું.” ૭. કારણકે આ ધર્મના ફેલાવા માટેની લડત હજી પુરી થતાં ઘણા વીલંબ લાગશે, જેકે તે તેનું પરીણામ સાથે આવવાનાં ચીજો વિનાની ખાલી નથી.

પછી તે ઘણી આતુરતા સાથે ‘અર(એ)દ્રા’ યાને મદદ આપનારાં એવાં માણુસો મેળવવાની ઇચ્છા બતાવે છે, કે જેઓ ઇશ્વરની મહેરબાની માટેના પોતાને મળેલા અનુભવને આધારે પવિત્ર ધર્મનો પાયો મજબુત કરીને તથા તેજ વેળા મનશક્તિને સાંકડી હદમાં નહીં રાખતાં તેને ખીલવોને, દલગીરીને સુખમાં બદલી નાખે છે. એવી દુવા આપણી વેળા એજ લગાર નિરાશ થઈને તે બોલે છે: ‘તમારા સિવાય બીજો કોઈ

(મદદગાર) હું ધરાવતો નથી; એટલા માટે ‘અર(એ)દ્રા’ મળવા સુધી મારે ઝોરી થવું જોઈએ. તમેજ તમારી મહેરબાનીના આપવા જણાવેલા ઉપાયોથી અમારો બચાવ કરો.’

૮. કારણકે તમે ગોવા અત્યારમાંજ એક ચીન્હ આપી ચુકા છે. દુશ્મનો અટક્યા છે, અને તેઓ પાછળ હટ્યા ન હોય તોપણ તુરંત વેળા ડરી ગયા છે. જે લોકોએ અત્યાર આગમ્ય તેઓ સરસાઈ ધરાવતા હતા ત્યારે સંખ્યાબંધ માત નીપજળ્યાં હતાં, તથા જેમના સદૈર્ પવિત્ર ક્રિયા કરનારાઓને હેરાન કર્યા હતા, તેઓ અમે અપત્યાર કરેલાં કામોથી ધાર્તીમાં આવ્યા છે એટલુંજ નહીં, પણ વળી તેમની સુખ્ય સજા, અમે ધર્મ્ય છીએ તેમ મનને લગતી અને તેટલા માટે સચ્ચાઈની નજરમાં વધારે સખ્ત છે. તેઓ રાસ્ત કામો અને વિચારોને ઉત્તેજન દેવા હચ્છતા નથી, અને તેથી ભણું મન દલગીર થઈને તેમને છોડી જશે.

૯. તે વધારે વીસ્તારીને પાછું બોલે છે: અચ્ચીત, જે કમનસીબ પાપીઓ તારાં ભલાં મનના અનુભવથી આ રીતે અમાન રહીને તારી મહેરબાની ભરી અને પવિત્ર અશોધથી વેગળા જાય છે, તેઓ પણ એવીજ સજા પામશે. જે પ્રમાણે અપવિત્ર પ્રાણીઓ અમારી આગળથી નાસી જાય છે, તેજ પ્રમાણે અશોધના યુગ્મો તેમને તજ દેશે. ૧૦. તે આગળ વધીને બોલે છે કે, તે સર્વજ્ઞાની સાહેબ આ ચીન્હ અથવા પરીણામ મને જાહેર કરે છે જેથી મારો ધન્યુપન્યુ આત્મા મજબુત થાય છે. અહુરને તે કહે છે કે, અચ્ચીત તારી મહેરબાનીની ખુશાલી આપનારી આ સામિતીઓ છે, જેથી અમારા દુશ્મનો બીડે છે અને અમને અમાગ વધારી, તારાં રાજ્યમાં અમને ઉત્તમ અશોધનાં બનાવે છે.

૧૧. એટલા માટે તે મહેરબાની ભરી ધર્મ ઉપરની આસ્થા, જે આ લોકો અર્જાહુ પીછાણી નહીં શકવાનાં અમાનપણાથી તજ દે છે, તે અમારે માટે સઘળી પ્રકારનાં સુખ એટલે દુઃખદરદ વિનાની અમર્ગિ તથા આપાદીનો વધારો કરશે, અને મજબુતા તંગીમાં આવેલા લોકોના ઝોરાક તરીકે અથવા તે સર્વશક્તિવાન પાદશાહની કીર્તિ દાખલ તેઓનો વધારો થશે. અને તેમની નારફતે અહુર જસતી યુજરનાર અને મર્તિપુંજક દુશ્મન સામે પોતાનો બચાવ કરશે. ૧૨. ધર્મ સંખંધી તથા રાજદવારી ફરજે ખરી રીતે સમજવા ઉપર જે સઘળાંનો આધાર હોય છે, તે ધ્યાનમાં લેઈને તે આતુરતા સાથે અરજ યુજરે છે કે, ક્રિયાઓ તથા તેમને લગતાં વખાણનાં ભણ-

તરોની સ્થાપના કરવાનો ખરો માર્ગ ખતાવવો, અને તે મળદને વિનંતી કરે છે કે, અધિષ્ઠ (પવિત્ર બદલા) મેળવવા માટે કેવા પ્રકારની આરાધના કરવી જોઈએ તે મને જાહેર કર. વળી તે વધુ એવી અરજ કરે છે કે, મને કાંઈપણ ભુલ થાય નહીં એવા ધર્મ સંબંધી રસ્તા ખતાવ કે જે બધાં મન ના પોતાના માર્ગ છે.

૧૩. આપણે આગળ (૨૯ મા હામાં) દીકું છે તે પ્રમાણે, તે પોતાના સવાલનો જવાબ પોતેજ આપે છે. અહુરમે જે માર્ગ બધાં મનના તરીકે જાહેર કર્યો હતો તે સમ્યોચિતા (આગળ પેગમ્પરો)એ જાહેર કરેલાં ધર્મનાં કર્મોનો છે. ત્યાં, તેમજ જે માર્ગ ઉપર અહુર પોતે રહે છે (જેવો હા ૩૩ મો ક્રકરો ૫ મો; હા ૪૬ મો ક્રકરો ૧૬ મો), ત્યાં સારાં કામો કરનારો માણસ ધર્મને લગતી સમ્યાધ્યો ઉપર આસ્થા રાખવાથી આ બાદ થઈ શકે, તથા ઇશ્વરના હાથથી તુરંતજ બદલો પામી શકે. ૧૪. જાણે કે જે અસલ દુઃખ માટે ગાયોના આત્માએ ફરિયાદ કરી હતી તે તે હજી ભુલી ગયો ન હોય તેમ તે જાહેર કરે છે કે, આ દુનિયામાં સુખી જીવંદગી ગુજારવા માટે તેમજ બેદરશતમાં પોહોંચવા માટે સધળાઓએ એજ માર્ગ પસંદ કરવાનો છે. અને તે વળી જાણવે છે કે, જે કોઈ ગાયો (એટલે કે પવિત્ર સંસ્થાનો અને તેમની દોલત તથા ગુજરાનનાં સુખ્ય સાધનો) માટે મહેનત કરે છે તે, દરેક રાસ્ત હાલાજોથી તે માર્ગે ચાલવાનું ડહાપણ પુરવાર કરવાની અને તેના કાયદા વધારવાની ગોયા કોશિશ કરે છે.

એટલુંજ નહીં પણ તે વળી જાહેર કરે છે કે, જે પ્રમાણે સમ્યોચિતાના શબ્દો તથા રાસ્ત કામો તે પવિત્ર માર્ગ બનાવે છે તથા જાહેર કરે છે, તેજ પ્રમાણે ધર્મ ઉપર આસ્થા રાખવાનાં કામોજ સર્વથી મોટું ડહાપણ છે.

૧૫. શેવટે વળી ફરીથી તે છેક જોઈએ જમને પોતાની સધળી વિનંતીના સાર દાખલ અહુરને અરજ કરે છે કે, સધળી તૈયાર ખબરો, ક્રિયાઓ અને આરાધનાઓથી મને વાંકું કરવો. તે કદી ભુલી જતો નથી કે, સધળી ક્રિયાઓ, આરાધનાઓ અને બોટો અર્પણ કરવાનાં કામો પવિત્ર હોવા છતાં વધારે મોટી હાંસલ મેળવવાનો ઊપાય માત્ર છે; તે અહુરને અરજ કરે છે કે, ખરેખરાં સંકટ ટાળવા માટેનો સર્વોપરી ઉપાય (જેવો હા ૫૩ મો ક્રકરો ૯ મો) ગણાતી પાદશાહી સત્તા તેણે કામો લગાડવી, કારણકે તેના પવિત્ર કાયદા અને મિનાઈ હુથોઆરોથી તેજ ‘ક્રપકરદ’ લાવી શકશે અને માણસોમાં સુધારો સંપૂર્ણ થઈ સુકયા હોય એવી મંડળીની હાલત નીપજવશે.

તરજુઓ.

૧. તે (ત્રણ આશીર્વાદ આપનારી બક્ષેસો) અમર્ગિ, અશોઈ તથા આબાદો આપનારી (મુકરર થયલી હકુમત) જે, ઓ મજદ ! તેં (પવિત્ર) કામો, શબ્દો અને ક્રિયાની ભેટો મારફતે, આ (તારા મારી નજરે પડતા અહીં ઉભેલા નોકરો)ને આપી છે તેના સંબંધમાં, ઓ અહુર ! તને અમારા તરફથી તેના બદલામાં ઊંચામાં ઊંચી ભેટો અપાયલી થા (શે)^૨

૨. અચ્ચીત, આ સઘળી જાલા મિનોરની બક્ષેસો (ઉપકાર દાખલ) તને, ઓ મજદ ! જે વૃદ્ધિ કરનાર શબ્દોના આત્મા (આ) સં-

૧. આ કીર્તનો જાહેર લોકો આગળ વાગેજી તરીકે બોલવા માટે રચાયેલાં હતાં, એમ જુદા જુદા કુકરાઓ ઉપરથી જણાય છે. પદમાંથી પણ વારે ધડીએ એવા પ્રકારની નોશાનો મળે છે. હું આગળ ‘અએપાંમ’ ને ‘અમૈરે તારૂ’ ઇત્યાદીને લાગુ કરી ‘આ (બક્ષેસો) માટે ઉપકારની ભેટો’ એવા અર્થ કરતો હતો.

૨. ‘દસ્તે’ એવા શબ્દ માટે સુધારાની સામે થવાને હું દલગીર છું, પણ તે અથવા ‘આહતે’ અથવા ‘મૂહતે’ કૃદંત હોય એમ હું ધારતો નથી ‘-તે’ અથવા તેના કોઈ આકારને હું જગભગ કોઈપણ વાર ગાથા ભાષાનો પ્રત્યય ગણતો નથી; મુખ્ય કરી આ ઠેકાણે જ્યાં ‘દસ્તે’ વાક્યને છેડે આવ્યો છે ત્યાં તો તેને તેમ લેખાયજ નહીં. ગાથા ભાષાની વાક્ય રચના ઉપર (અબ્યાસી-ઓ તરફથી) ઘણુંજ થોડું ધ્યાન અપાય છે. કૃદંત કવચીતજ તેને છેડે આવે છે; વીદ્વતોઈ વએઆ; તટ મોઈ વીચિદાઈ વએઆ; વીદુયે (વીદ્) વોહૂ મનાંહા; મંઆ દહવાઈ ચેલા મા શિષિય; અથા કદયાઈ અરેરેઅતા; આ જોદા (?) હાદ્રોવા; ચે અચિરતમ્ વએનહે અએગેદા; સૂહવાઈ મજદા કવ-એઆ; કલાઈ વીવીદુયે (-વે) વપી; તટ વેરજયેઈવાઈ હત મોઈ અએઆ વહિરતમ્; અરેથા વોઈજવાઈ કામલા તમ્ મોઈ દાતા; દજવાઈ હાંકેરતા; મં-દાઈવાઈ યા તો ઈ મજદા આદિરિતય, ઇત્યાદી. પેહલવીવાળો અહીં તારીફ લાયક રીતે પેહલા પુરુષમાં ‘યેહૂબૂનેમ્’ અર્થ કરે છે.

૩. સ્પૃંત-મઈન્યુ વિષે અહીં બોલવામાં આવે છે, જે Holy Spirit ની પેટકેટલીક વાર ઈશ્વરને પોતાને માટે પણ વપરાય છે.

સ્થાનમાં અશોધની સાથે જોડેજોડ^૧ રહીને, તમારા જેવા^૨ તરફ ભક્તિ-
બાવથી ચાલે છે, તેના વિચારો તથા કામોથી અને (આભારી) વખાણ
કરનારાઓનાં^૩ કિર્તનોથી (પાછી) આપવામાં આવી છે.

૩. અને નમનતાઈ સાથે વખાણ ગાઈને અમે (ઉપકાર સાથે)
ચજ્ઞદની ભેટ, ઓ આહુર! તને અને તારી અશોધને, બલાં
મનનાં રક્ષણ હેઠલ મેલાયલાં^૪ તારાં રાજ્યમાંનાં સઘળાં સંસ્થાને
(ના ફાયદા) માટે અર્પણ કર્યે છીયે. કારણકે, ઓ મજદ! (તે તથા
તેના જેવી ખીજ) સઘળી ભેટો ધનસાફની રાહ ચાલનારા માણસને
(તેનાં કામ માટે) તૈયાર થવાને (શક્તિવાન કરે છે). તમારા જેવા-
ઓ તથા તમારા જેવી લાયકાત ધરાવનારાઓમાં તે આશીર્વાદ જેવી છે.^૫

૧. જોવો હા ૩૩મો ફકરો હમો; ત્યાં પણ અશોધની જોડેજોડ રહીને
આત્મા ચાલે છે.

૨. ‘દ્ભાવતો’ શબ્દ અહીં તેમજ ખીજ તરફ માણસોના સંબંધમાં
વપરાઈને ‘તમારી આરાધના કરનારની વખાણમાં’ એવા અર્થે આખો હોય
તે ખનવા જોગ છે એમ હું ધારું છું, પણ તે સ્વભાવીક લાગતો નથી. પહેલ-
વીમાં પણ અહીં ‘અવો ઝંકે લેક્રમ વ નીયાધીરનો’ અને નેર્યાસંધમાં
સમાગચ્છામિ યુષ્માકમ્ નમસ્કૃતયે મહાજ્ઞાનિન્ અર્થ મળે છે.

૩. ૨૮મા હાતા ૧૦ મા ફકરામાંના ‘દસેમે-સ્તૂતામ્’ વિષે આ
ઉપરથી યાદ આવે છે.

પહેલવીમાં ‘સ્પંત નર’નો અર્થ છુટથી જરથુષ્ટ્ર કરવામાં આખો છે:
‘અફ્તાનો દેન્ ગરોડમાનો સ્તાયમ્’ પહેલવીમાં અને નેર્યાસંધમાં
‘ગરોધમાને સ્તોમિ તે’ અર્થ છેલ્લી લાઇનનો મળે છે.

૪. પહેલવીમાં ‘અધધશ્ પર્વરિશ્ન્ વ મિન્ ફરનીહ’ અને નેર્યાસંધમાં
‘ઉત્તમેન પ્રતિપાલ્લા મનસા’ મળે છે. સરખાખો હા ૩૨ મો ફકરો ૨ જો:
‘સારેમનો ક્ષત્રાત.’ ક્રિયાપદ એક વચનમાં છે તે મુશ્કેલ લાગે છે.

૫. અથવા, ‘ધનસાફથી ચાલનારા અને ચાલવાની કોશિશ કરનારા-
ઓને તેમજ તમારા પોતાના સઘળાઓને અમે તે આશીર્વાદ દાખલ આપ-
શું.’ અહીં ‘દ્ભાવત’ નો અર્થ ‘તમારું પોતાનું’ વધારે સારો છે.

૪. અને ઓ અહુર ! તારો આતશ (જે) પવિત્રાધનિ લીધે મજબુત, ઘણીજ ઝડપવાળો, (ધણોજ) બળવંત, ધરમાં ખુશાલી પાંથરનારો (અને) ઘણો અન્નએબ જેવી રીતોથી અમારો મદદગાર છે પણ જે, ઓ મજદ ! ફેલીને માટે, હાથે વડે ફેંકાયલાં હથોઆરોનો પેઠે, બસાબસ નેમ ટાંકોને^૧ ઇજ્જ કરનાર છે, તેને (મેળવવા) માટે અમે વિનંતી કર્યે છીએ.^૨

૫. ત્યારે ઓ મજદ ! તમારું રાજ્ય કયું^૩ છે ? તમારી દોલત કઈ છે ? જેથી અરોઈ તથા (તારાં) બલાં મનની જોડે તમારા ગરીબ લોકોની (તેમનાં સંકટોમાં) સંબાલ લેનારો થઈને, * મારાં કામો

૧. અથવા આતશની પેઠે ‘દેખીતો’ એવા અર્થ કરાય, પણ તે અહીં ઘણા નબળા લાગે છે. ‘દેરેસ્તા’ ને પેહેલવી તરજુમા કરનારે ‘દેરેઝ’ ઊપરથી નિકળેલો કૃદંત ગણ્યો છે, અને તે વળી ‘દર (એ) સ્’ ઊપરથી નિકળ્યો હોય તે બનવા જોગ છે. પેહેલવીમાં એનો અર્થ ‘યક્ષોનુનેડ કીને’ અને નેર્યાસંધના તરજુમામાં વિદ્વાન્તિ નિઘ્રહમ્ કરવામાં આપ્યો છે. ‘દેરેસ્તા’ શબ્દ ‘દર (એ) સ્’ નો પણ કૃદંત હોઈ શકે એમ તેઓ જાણતા નહીં હોવાથી તેઓએ આ પ્રમાણે તરજુમા કર્યો છે, એવી તકરાર હવે વજુદ પામતી નથી.

૨. પેહેલવીમાં આ આખા ફકરાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આપ્યો છે:—‘આ રીતે, ઓ અહુરમજદ ! આ કે જે તારો આટલો બધો બળવંત આતશ છે, તે જે કોઈ અહુરાવીહ છે તેને સંતોશ આપનારો છે, [-ત્યારે મારો સદાર પોતાની ફરજ તથા સંખ્યાવતનાં કામો પાર ઉતારે છે] કારણકે તે [આતશ] ઝડપવાળો અને બળવંત છે, અને હંમેશ તેની સાથે મિત્રામારી રાખી રહે છે, તથા તેની આગળ ખુશાલી જાહેર કરે છે. અને તેટલા માટે જે કોઈ દુઃખ દેનાર હોય છે, તેના ઊપર, ઓ અહુરમજદ ! જાણે બળવંત ઇશ્વરાથી તે વેર લે છે.’

૩. ‘કત્’ શબ્દ ઘણીવાર માત્ર પ્રબોધક અવ્યય હોય છે.

૪. ગરીબોની સંબાલ લેવાનાં કામ વિષે અહીં ફરીથી આવેલો ‘ધ’ સારો ધ્યાનમાં રાખવા જોગ છે, કારણકે ‘અશોધ, બલાં મન’ વગેરે ધડી ધડી વપરાતા શબ્દોની મતલબ તે ઊપરથી જણાઈ આવે છે.

મારફતે હું તમારો થાવું. તમને સઘળાઓથી જુદા, ખચ્ચીત દેવો-
થી તથા પ્રફુલ્લ જેવા અપવિત્ર માણસોથી જુદા, અમે જાહેર કરીશું. ૨

૬. અગર જો, ઓ મજાદ! તમે આ પ્રમાણે ખચ્ચીત અરોધ
તથા જલાં મનની સાથે હોવો તો મને આ દુનિયામાંનાં મારાં તમામ
રેહેથાતને દરમયાન (એટલે હું આ દુનિયામાં રહું એટલો વખત)
એવી નીશાન આપ કે જેથી (ક્રિયાની ભેદો અર્પણ કર-
તાં અને વધારે આસ્થા સાથે તમારી વખાણ ગાતાં) (મારી પાંદગી
મારફતે) હું તમને પોહાંચું.

૧. આ ઠેકાણે ‘દમ્પવાદશ’ શબ્દ જુરા દેવતાઓને અને નહીં કે તે-
મની પરસ્તેસ કરનારોને લાગુ પડે છે, તે ‘પરે વાઓ’ તથા ‘મધ્યા-
ધશ’ શબ્દો જુરા આખ્યાયી માલમ પડે છે.

૨. પેહેલવીમાં આ આખ્યાયી કરનારો અર્થ નીચે પ્રમાણે મળે છે: ત-
મારી પાદશાહી કેવી છે? [એટલે કે હું શું કામ કરી શકું કે જેથી મારી
મારફતે તારી પાદશાહીની વૃદ્ધી થાય?] અને તમારી દોલત કઈ છે? [એ-
ટલે કે, મારે શું કામ કરવાં જેથી મારી મારફતે તમારા સ્વાધીનમાં દોલત
ત રહી શકે?] આ પ્રમાણે અહુરમજ્દનાં કામોમાં હું તમારો કેમ થાવું?
[એટલે કે હું એવી ચીજ કરીશ જેથી, મારી મારફતે તમારી પાદશાહીની
વૃદ્ધી થાય; તથા દોલત મારેથી તમારા સ્વાધીનમાં રખાય.] કારણ કે જ્યારે
બી હું અશોધનાં કામો કરીશ [એટલે કે હું મારી ફરજખળવીશ તથા જલાં
કામો કરીશ], ત્યારે વોહુમન ગરીબ લોકોને પોષણ આપશે. સઘળા વર્ગો
આગળ, જુરા માણસો તથા દેવોથી આગળ, તમે જાહેર થયલા છો [એટલે કે તે-
મના કરતાં તમે વધારે શક્તિવાન છો] કારણ કે તેમની જુદી જાત થયલી છે.

૩. પેહેલવીવાળો પણ એના અર્થ ‘કેત્રનાની’ કરે છે. ‘મએથા’
અહીં એજ અર્થ મળે છે, તે માટે મને કશો શક નથી. જોવા વળી હા
૩૦ મો ફકરો ૯ મો.

૪. પેહેલવીમાં પણ ‘દમ્પશક’ મળે છે.

૫. ‘ઊર્વાધ્યાઓ’ શબ્દ, તેના અસલ આકારમાંજ મળતો હોય
તો, તુલના કોઠીમાં હોય એમ દીસે છે. ‘વાદ’ (?) શબ્દ ‘વૃદ્ધ’ ને મળતો
સ્વભાવીક રીતે ધારો શકાય.

૬. પેહેલવીમાં: ‘પવન્ આક્રીનગાનો દહિરનો વ સ્તાપિરનો સાતૂનમ
મદમ્’ અર્થ મળે છે.

૭. ઓ મજદ ! તને ભેટો અર્પણ કરનારા, એટલે કે તારા મદદગારો, જેઓ બહાં મનની મારફતે કેળવાઈને, મનની ઓહોબી રોશની થી, વારસામાં મળેલી દોષતની પેઠે ફત્વાઓ ઉત્પન્ન કરે છે અને (તારા પોતાના કબાંમે દાખલ તે તેઓ) સંકટ તથા આફત વખતે (જાહેર કરે છે)^૧ તેઓ કયાં છે ? તમારા સિવાય હું બીજા કોઈને ઓળખતો નથી; માટે તમે તમારી અશોધથી અમારું રક્ષણ કરો !

૮. આ અમારાં (ક્રિયાની ભેટો અર્પણ કરવાનાં અને હોમંજનાં) ગ્રામો મારફતે, જેઓમાં (એકવાર) જ્યારે તારા પવિત્ર વ્રત કરનારાઓ સામે જીલમ ગુજરનાર, જેમ એક વધારે બળવંત માણસ વધારે નબળા^૩ સામે (ફાવી જાય છે તેમ, ફાવી જતો) હોતો ત્યારે નાશ હોતો (ચાને જેઓ એકવાર નાશ કરનારા હતા) તેઓમાં ધાસ્તી પેઠી છે.^૪ જેઓ તારી અશોધની સાથે (મલતા થનારા) વિચારો ધરાવતા નથી, તેમનાથી તારાં બહુ મન^૫ દૂર વાસો કરે છે.

૧. પેહેલવીમાં: ‘આમૂષ્તિરનોએ હૂવરિરનો [એ અવો કાર વ ફિક્ક], મૂનિય પવન્ આસાનીહ વ મૂનિય પવન્ તંગીહ વાહુન્યેત ફાત્ત-હૂપીહ’ અને નેર્પોસધના સંસ્કૃતમાં ‘જિજ્ઞાસુ સંત્યાગયઃ સમાગ્રાયત્વે સંકટત્વે’^૧ કુરુતે વિપુલચેતન્યઃ [કિલ, યઃ કારયં પુણ્યં યત સમૃદ્ધતયા કુરુતે] તત્ત્વ યત સંકટતયા ‘વિ કુરુતે, તસ્ય વિજ્ઞાનચેતન્ય ઇમાદ મવતિ’ અર્થ મળે છે.

૨. આ પ્રરત માત્ર અલંકારી બાષામાં પૂછાયો છે. (જોયો ૪૬ મા હા નો ૯ મા ફકરો.)

૩. પેહેલવી તરજુમો કરનાર તથા તેને આધારે ચાલનારા નેર્પોસધ અને ફાર્સી તરજુમો કરનારાઓ ‘નાહધ્યાઓહમ્’ તથા ‘નદંતો’ એકજ સંસ્કૃત શબ્દને માટે વાપરે છે, જેમ ધારવામાં જીલ છે. તેઓ પેહેલો શબ્દ નાબ્ર અને બીજો નિદ માટે વાપરે છે.

૪. પેહેલવીમાં: ‘મિન્ ઝકે વહમનશાન્ મમન્ ફૂનિરનો લન્મન્ બીમ્’ મળે છે; ‘આ કામોથી તેઓ અમને બીહીવાડે છે,’ એવો અર્થ કદાચ થાય.

૫. પેહેલવીમાં: ‘મિન્ વહમનશાન્ બરા રખીક અહતો વોહૂમન્’ અર્થ મળે છે.

૯. ખચ્ચૌત, ઝો મજદ ! જેઓ તારી ફાયદેમંદ આસ્થાને, ઝો સર્વજ્ઞાનો ! તે તારો પસંદ કરાયલીને તણ દે છે, અને જેઓ આ પ્રમાણે પુરાં કામ કરનારને લીધે તથા (તારાં) ભલાં મનથી અજ્ઞાન રહીને તેને તણ દે છે, તેમની આગળથી (આરમઘતિ) પોતાનો અશોધ જોડે, જે પ્રમાણે (જંદગીનો નાશ કરનાર તથા તેને અપવિત્ર કરનાર) લાલ અકૂસ્ત્રો અમો (તારા વીશ્વાસુ નોકરો) આગળથી^૧ (નાસી જાય છે તે પ્રમાણે) જતી રહે છે.^૨

૧૦ આ (તેનાં યાને મજદનાં) ભલાં મનનાં કામની મારફતે, ફાયદો કરનાર ડાહ્યાએ, (પોતાનાં નીપજવેલા) પરીણામને તેનાં (આરમઘ-તીનાં) કૃણ તરફે જાહેર કર્યું (કારણ કે) અશો હાથયાતી વરાવનારોએ^૩ ને ઉત્પન્ન કરનાર ફાયદેમંદ આસ્થા (આરમઘતિ) છે, એમ તે જાણતો (હોતો). આ સઘળા, ઝો મજદ અહુર ! તારાં રજયમાં (અમારા વધારા માટે મદદ કરનારા છે) કારણકે તેઓ (અમારી ઊપર જુલમ ગુજરનારાઓને) ધાસ્તીથી મારે છે.^૪

૧૧. અને તારે માટે આરમઘતિ (જેણી અમારો ભકતીભાવ છે તેણી)એ તમામ આપ્પાદી અને અમર્ગિનો, અને (તેમની જોડે)

૧. ‘અહ્યાત’ વાંચ્યે તો એ અર્થ થાય, પણ પેહેલવી તરજુમો કરનાર પાસેની નકલમાં ‘અહ્યાત’ શબ્દ હશે; નેર્યાસંઘ એતેમ્યઃ તરજુમો કરે છે.

૨. પેહેલવીમાં આ પ્રમાણે અર્થ મળે છે: ‘મિન્ વલ્મનશાન્ કષેદ અહરાયીહ સેઝ્દક.’ નેર્યાસંઘમાં ‘તેમ્યઃ પ્રમુતો ધર્મઃ પ્રજ્ઞશ્ચતિ’ અર્થ મળે છે.

૩. અથવા ‘હિયાંમ’ જોડાણને અર્થે વાંચ્યે તો નેર્યાસંઘના સુશ્વન્નિ-વાસમ સાથે આપણે મળતા થઈ શક્યે. ‘હિયાંમ’=સાચું; ‘હાતાંમ’=હૈયા તી ધરાવનારાંઓની. મૂળ અર્થ: અપ (પવિત્ર માણસો) ની ખરો ઉત્પન્ન કરનાર.

૪. ‘વોયશ્રા’ શબ્દને ગોઠવવો મુશ્કેલ છે; પેહેલવી તરજુમો કરનારે તેને છુટો પાડી, ‘આવો-યશ્રા’ (કદાચ ‘આવોધ-અશ્રા’) વાંચીને ‘ક્રોડ કૂપી-અધત=મારી નાખેલો છે’ અર્થ કર્યો છે; ફાર્સિવાળો વધારે સારી રીતે ‘ક્રોદ જદર’=મારી નાખે છે અર્થ કરે છે. ‘વોયશ્રા’ કદાચ ‘બી’=બીહીવુ ઉપરથી નીકળ્યો હોય.

તારાં બલાં મનનાં) રાજ્યમાં (હંમેશા મુકરર થયલી તથા મજબુતી પામેલી) અશોધ (પવિત્ર ધર્મ ક્રિયા તથા નીતીના કાનુનો) નો વધારો કર્યો છે. તે હંમેશા સુધી ટકનારા બંને બળવંતોને (અમને જોઈતો) ખોરાક (આપવા) માટે (તેણીએ વધાર્યો છે). અને એમનો મારફતે, ઓ મજદ ! દેવનો સંપૂર્ણ નાશ કરનારા તારા લોકો સાથે તું (જોડાયેલો) છે. (તું તારા દુશ્મનોને ઘણે દૂર હાંકી મેલે છે !)^૩

૧૨. ત્યારે તારા કાનુનો^૪ કયા છે? તારી ઇચ્છા શું છે? તારી વખાણુ અથવા આરાધના કેવી છે? તારાં કરાવેલાં કર્મોનોના^૫ આશીર્વાદ ભરેલા બદલા શાથી મુકરર થશે તે, ઓ મજદ ! તું મોટેથી બોલ કે તે અમે સાંભળ્યે. અમને અશોધની મારફતે તે રસ્તાઓ શિખવ (બતાવ)^૬ કે જે ઊપરથી તારા અશો મરદોમાં રહેનારૂં (તારૂં) બહુ મન પસાર થયું છે.^૭

૧. પેહેલવીમાં પણ ‘પુરિરનો’ મળે છે; અગર નહીં તો એનો અર્થ કીર્તિ ગણી ‘પર=સ્વર્’ ઉપરથી આ શબ્દ નિકળેલો લેખાય. મૂળ અર્થ: ‘કલ્યાણ તથા અમર્ગિ બંને તારે માટે (છે).’

૨. પેહેલવીમાં ‘જવીડ બપ્ મિત્ જક્ હોમાનિહ્’ અને નેર્યોસંગના તરજુમાં ‘વોતકાઝસ ત્વં અસિ’ મળે છે.

૩. નેર્યોસંધે આ ફકરાનો તરજુમાં નીચે પ્રમાણે કર્યો છે:—આ પ્રમાણે બંને—અવિરદાદનો તથા અમિરદાદનો ખોરાક [એટલે કે પાણી તથા ઝાડપાન ઉપરના મવક્કલ ફરેસ્તા તરફનો ખોરાક] તારી પાસેથી મેળવાય છે, અને ઉત્તમ મનનાં રાજ્યમાં અશોધ સંપૂર્ણ મનસગી સાથે બચારત કરે છે. ઓ મોઠા, દાના સાહેબ! એની ઉપર તું ઊમંગ તથા બળની બક્ષેસ કર. તુ દુઃખદરદથી બાટલ છે.

૪. ‘વીરાયિશનો’ નો અર્થ પણ એજ થાય છે.

૫. પેહેલવી : ‘આરાયિશનો’.

૬. પેહેલવીમાં એને માટે સરેહ કરી છે કે, ‘અસલ ધર્મનો રસ્તો શિખવ.’

૭. નેર્યોસંધનો સંસ્કૃત તરજુમાં આ ફકરાનો નીચે પ્રમાણે છે:—
કિં તે સંમાર્જનમ્ [કિલ, કાર્ય, તે કિં મહાન્યાયિતરં?] કઃ કામઃ? કાચ યુષ્માકં સ્તુતિઃ? કાચ યુષ્માકં હજિસ્તિઃ? શ્રિણોમિ, મહાજ્ઞાનિન્! પ્રકૃષ્ટં બ્રહ્મ! યત્ ચિત્સ

૧૩. (તે કયો માર્ગ છે તે હું તને પુછું છું ?) જે માર્ગ તું ઓ અહુર ! જલાં મનના માર્ગ તરીકે મને જણાવે છે^૧, તે સઘો-
વ્યતોનાં ધર્મ સંબંધી રૂઝાનો તથા કાનુનોના (બનેલો છે), જેની
મારફતે સાફ કામ કરનાર (પોતાની) અશોધને લીધે આપાદ થાય
છે.^૨ અને જલાઓને માટે તે એક પદલો નક્કી કરે છે, જેની પક્ષેસ
કરનાર તું પોતે છે.

૧૪. કારણ કે તે (પદલો), ઓ મજદ ! (તારાં) અમા-
રી અંદરનાં જલાં મનના કામો મારફતે, અમારી હાલમંદ^૩ જાંદગી માટે
પસંદ કરવાને તમે આપ્યો છે. જેઓ ગાય માતાને^૪ માટેનાં કામમાં
મેહેનત લે છે, તેઓ બુદ્ધિનાં કામનો^૫ મારફતે અને તારી અ-

ધર્મસ્ય સંમાર્જનં [બધો વિશેષેણ પદય ! તરમાત્ મહાન્યાયિતરાત્ કુર !] શિક્ષાપય
અરમાકં ધર્મસ્ય માર્ગં ઉત્તમેન સ્વામીનં મનસા. [માર્ગં યં પૂર્વન્યાયવંતં અરમયં વૃદ્ધિ]

૧. જેવો અહીં માર્ગ શબ્દ ઊંડો અર્થ ધરાવે છે; તેની મતલબ
અંતઃકરણ અથવા કાયદા થાય છે.

૨. ગેહદનર અહીં ' વ્રજ ' સાથે સરખામણી કરવાને સુચવે છે, કા-
રણ તેને રસ્તા સાથે સંબંધ છે. ' રસ્તાઓમાં આપાદ થવું ' અર્થ મુશ્કેલ
નથી, કારણ તેની મતલબ માત્ર જવાની નહીં પણ ' સાંધે માર્ગે જવાની ' છે. સીધો
માર્ગ તેનો પદલો દેખાડે છે (પેદલવીવાળો ' આધીરો ' અને નેર્યાસંધ આસ્વાદયઃ
અર્થ કરે છે). સરખાવો ' ઉર્વક્ષંઉહ ગાય જિધએષ '. ' વ્રજ ' સહ્યે તો
' સુખ આપનારો વધારો ' અર્થ થાય, ૧. છુ કુશિતએ સુચવેલો ' વૃહ ' વ
ધારે બંધમેસ્તો દેખાય છે.

૩. આ દુનિયામાંની. સરખાવો ૨૮ મા હાને કુકરો ઉજો. ત્યાં ' અ
સ્તવતસ્થા ' નો અર્થ દેખીતી રીતે ' દુનિયાનો ' અને ' મનહો ' નો ' મેહે-
રતનો ' થાય છે (—શરીરને લગતો—મનને લગતો.)

૪. અથવા ' પુષ્પ ઊંમરની, ' ' હાંકવા લાયકની '.

૫. જેવો અહીં ' વૈરજ્ઞના ' નો અર્થ તબેલો થઈ શકે નહીં. પેદલવીમાં
પણ ' વર્જિ-અંત ' અને નેર્યાસંધમાં વિષ્ણવતે મળે છે.

શોધના (કલમોથી કેળવાઇને) તમારી (અમારે માટેની) મેહેરબાની ભરી સંભાલમાં વધારો કરે છે. ૧

૧૫. ખચ્ચીત, (ઐ મનદ ! મને તે માર્ગ અને તેના બદલો પતાવો); મને ઉત્તમ (સચ્ચાઇએ) કહો; ઉત્તમ સુખનો અને ઉત્તમ કામો તથા (તમારી) સ્તુતી કરનારે (કરવા બેઠતા) એકસરનીર પદ્મો (અમારી અંદરના) તારા ભક્તો મન તથા અશોધનો માં રહે, ઐ અહુર ! મારી આગળ પ્રગટ કર. અને (દુનિયા સંપૂર્ણ હાલતમાં આવે ત્યાં સુધી) તમારી પાદશાહી સત્તા અને મેહેરબાનીથી છંદગીની ખચ્ચીત વૃદ્ધી કરો. ૨

૧. પેહેલવીમાં ‘ ફ્રાઝ યેહ્યૂદ ’ મળે છે.

આખા ફ્રેકરાનો નેર્યાસંધનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે:-
મ પ્રતે, મહાજ્ઞાનિન્ ! કામો’ રમાકં યન્ તન્નુમતે જીમતે દોયતે [આચાર્યય,] ઉત્તમેન કમતે મનસા [સત્ત્વિયાય], યશ્વ ગતા આત્તારયિત્તે અજિનામન્યા, [કૃદ્ધામને,] યો યુમાક સુનિર્વાણજ્ઞાનતયા, સ્વામિન્ ! બુદ્ધ્યાવ, પુણ્યપદત્તયા વિખીયતે [દાનિ:].

૨. પેહેલવી તરજુમો કરનાર ઘડી ઘડી એજ અર્થ સઘળો ટેકાણે કંચો જતો હોવાથી હું તે સ્વીકાર છું. તે હંમેશ ‘ અવામ્ યેહ્યૂનેડ ’ અથવા તેને મળતા શબ્દો વાપરે છે.

૩. યાને દુનિયાને કાંઈ પણ ખામી વિનાની પરહેજગાર હાલતમાં હાવી મેલો.

પેહેલવી તરજુમો આ પ્રમાણે મળે છે:- ‘ પવન ઝે લેકુમ ખૂદાવીહ-અહુરમજ્દ ! ફ્રેકરો પવન્ કામકો આઝકારકો દેન્ અહ્મોનો યેહ્યૂની-એત ’.

નેર્યાસંધનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે:-યુમાકં રાઝયેન, ! સ્વામિન્ : અશ્વયત્વમ્ સ્વેચ્છયા પરિસ્કુટં દાસ્યતે મુવને.

